

**REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
POGLAVARSTVO**

Klasa: 351-01/06-01/02
Urbroj: 2163/1-01/8-06-5
Pazin, 31. listopada 2006.

**SKUPŠTINI ISTARSKE ŽUPANIJE
N.r. predsjednika
Dršćevka 3
52000 P A Z I N**

PREDMET: Program zaštite okoliša Istarske županije

Na temelju članka 19. stavak 2. Zakona o zaštiti okoliša (NN br. 82/94 i 128/99) i članka 59. Statuta Istarske županije ("Službene novine Istarske županije", br. 9/06 – drugi pročišćeni tekst) Poglavarstvo Istarske županije na svojoj sjednici održanoj dana 31. listopada 2006. godine, razmatrajući Program zaštite okoliša Istarske županije (s Izvješćem o stanju okoliša), donosi slijedeći

Z A K L J U Č A K

1. Prihvaća se nacrt i utvrđuje prijedlog Zaključka o prihvaćanju Programa zaštite okoliša Istarske županije, kojega je izradila tvrtka OIKON d.o.o. Institut za primijenjenu ekologiju iz Zagreba, svibanj 2006. godine, a nalazi se u prilogu ovog zaključka i čini njegov sastavni dio.
2. Ovaj se Zaključak, zajedno sa prijedlogom Programa zaštite okoliša iz toč. 1. ovog akta, dostavlja Skupštini Istarske županije, na nadležno postupanje.
3. Za izvjestitelja po točki 1., a vezano za točku 2. ovog Zaključka zadužuju se Tulio Demetlika – član Poglavarstva i Vedran Grubišić – član Poglavarstva.
4. Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Predsjednik
Poglavarstva Istarske županije

Ivan Jakovčić

Temeljem članka 19. stavak 2. Zakona o zaštiti okoliša (NN br. 82/94 i 128/99) i članaka 36 . i 76. Statuta Istarske ("Službene novine Istarske županije" br. 6/03 – pročišćeni tekst, 10/04 i 13/05), u postupku razmatranja Programa zaštite okoliša Istarske županije (s Izvješćem o stanju okoliša), Skupština Istarske županije, na sjednici održanoj dana _____2006. godine, donijela je

Z A K L J U Č A K

1. Prihvaća se Programa zaštite okoliša Istarske županije.
2. Akt iz točke 1. ovog Zaključka sastavni je dio istog.
3. Ovaj Zaključak stupa na snagu osmog dana od dana objave u službenom glasilu Istarske županije.

**REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
ŽUPANIJSKA SKUPŠTINA**

Klasa:
Ur.broj:
U Pazinu,

**PREDSJEDNIK
Anton Peruško**

O b r a z l o ž e n j e

1. PRAVNI TEMELJ ZA DONOŠENJE OVOG AKTA

Pravni temelj za donošenje ovog akta sadržan je u članku 19. stavak 2. Zakona o zaštiti okoliša (NN br. 82/94 i 128/99) kojim je propisano da Programe zaštite okoliša za područja županija donosi Skupština županije, članku 36. Statuta Istarske županije ("Službene novine Istarske županije" br. 6/03, 10/04 i 13/05), kojim je propisana nadležnost Skupštine kao predstavničkog tijela županije da donosi odluke i druge akte kojima se rješavaju pitanja iz samoupravnog djelokruga, proračun i završni račun te da razmatra i druga pitanja od interesa za županiju. Također je člankom 76. ("Službene novine Istarske županije" broj 6/03 – pročišćeni tekst, 10/04 i 13/05), propisano da Skupština, pored ostalih akata donosi i zaključke,

2. OSNOVNA PITANJA KOJA SE RJEŠAVAJU OVIM AKTOM I POSljedICE KOJE NASTAJU NJEGOVI DONOŠENJEM

Ovim Zaključkom Skupština Istarske županije prihvaća Program Programa zaštite okoliša Istarske županije čime je uspostavljen okvir i date smjernice za dugogodišnji razvoj županijskog sustava zaštite okoliša.

Program zaštite okoliša Istarske županije izradila je tvrtka OIKON d.o.o. iz Zagreba, koja je, na temelju nadmetanja provedenog sukladno odredbi članka 15. Zakona o javnoj nabavi (NN br. 117/01 i 197/03), odabrana kao najbolji ponuditelj i s kojom je Istarska županija sklopila Ugovor, Klasa: 406-01/04-01/11; Urbroj: 2163/1-09/5-04-20 od 17. kolovoza 2004. godine.

Program je izrađen na osnovu Dokumentacije za nabavu ili tendera koju je izradio Odsjek za zaštitu okoliša Istarske županije u skladu s odredbama članaka 19. - 21. Zakona o zaštiti okoliša (NN br. 82/94 i 128/99). Stoga Program sadrži: osnovne ciljeve, uvjete i mjerila zaštite okoliša u cjelini, prioritetne mjere zaštite okoliša po sastavnim dijelovima i pojedinačnim prostornim cjelinama u skladu s regionalnim ili lokalnim posebnostima i obilježjima te razrađena načela i smjernice zaštite okoliša sadržane u Strategiji zaštite okoliša RH.

Obzirom da elaborat predstavlja Program s izvješćem osobito je obrađeno stanje onečišćenja okoliša po sastavnim dijelovima i prostornim cjelinama te sukladno tome definirane su mjere za predviđanje, sprečavanje i ograničavanje onečišćavanja okoliša, subjekti koji su dužni provoditi mjere i ovlaštenja u svezi s provođenjem mjera zaštite okoliša kao i smjernice i mjere za očuvanje i unapređenje zaštite okoliša. U konačnosti, u poglavlju 6. naveden je uži skup prioritetnih mjera ili pravci djelovanja koji trebaju činiti osnovu aktivnosti vezanih uz zaštitu okoliša u županiji u narednom četverogodišnjem razdoblju. Predložene prioritetne mjere moraju se, kroz proces u koji se uključuju svi relevantni sudionici i zainteresirane strane, prvo komentirati i verificirati, a zatim postupno doraditi kroz konkretne projektne zadatke s definiranim ciljevima, nositeljima provedbe, sudionicima, jasno definiranim indikatorima i metrikama kojima će se mjeriti uspješnost

provedbe, procjenom potrebnih sredstava te konačno preuzetim obavezama, pravima i odgovornostima.

Prioritetne mjere iz Programa zaštite okoliša IŽ su slijedeće:

- Program kao institucionaliziran proces
- Korak dalje u uspostavi cjelovitog sustava gospodarenja otpadom
- Korak dalje u rješavanju problematike odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
- Korak dalje u zaštiti i održivom korištenju biološke i krajobrazne raznolikosti
- Korak dalje u održivom razvoju obalnog područja
- Sanacija „crnij točaka“ u okolišu
- Izrada i ažuriranje Planova intervencija u zaštiti okoliša
- Uspostava informacijskog sustava okoliša
- Izrada lokalnih programa zaštite okoliša u kontekstu LA21
- Izgradnja i promocija zajedničke vizije održivog razvoja

Program je rađen po metodologiji participativnog pristupa, tako da je izrađivač tijekom izrade programa surađivao sa svim relevantnim aktualnim i potencijalnim akterima zaštite okoliša u Istarskoj županiji, budućim provoditeljima što uključuje tijela regionalne i lokalne samouprave, interesne udruge, javne službe i sl. zbog čega je došlo do produljenja rokova koji su zacrtani Ugovorom.

Tijekom izrade izrađivač je dobio, putem Odsjeka za zaštitu okoliša, svu postojeću dokumentaciju posebno prostorno planske dokumente ali i sektorske razvojne studije i programe.

Elaborat strukturno i metodološki slijediti *DPSIR* model (**D** riving forces (Pokretači), **P** ressures (Pritisaci), **S** tate (Stanje), **I** mpact (Utjecaji), **R** esponse (Odgovori)) te sadržajno pokriva sve, za promatrano područje relevantne, standardne teme zaštite okoliša prema Nacionalnom planu djelovanja za okoliš (NN 46/02) i Nacionalnom izvješću o stanju okoliša te daje smjernice za dugoročni razvoj sektora, i prijedlog operativnih mjera za rješavanje prepoznatih prioritarnih problema koji su u skladu s programima razvojnih i strukturnih EU fondova i drugih vidova međunarodne suradnje i pomoći.

Slijedom navedenoga, pored uske suradnje izrađivača Programa sa relevantnim subjektima za vrijeme izrade nacrt Programa, 28. veljače 2006. godine održana je, sa svim dionicima, konsenzus konferencija na kojoj je prezentiran Nacrt Programa i upućen javni poziv da se svojim primjedbama, mišljenjem i prijedlozima uključe definiranje konačnog teksta samog Programa. Svim dionicima (oko 100-ak) dostavljen je Program i Sažetak u digitalnom obliku. Navedeni dokumenti za širu raspravu stavljeni su i na web stranice Istarske županije. Zbog zainteresiranosti, rok za dostavu primjedbi, mišljenja i prijedloga produžen je do kraja travnja mjeseca. Osim toga Program zaštite okoliša bio je i na sjednici Skupštinskog odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša kako bi se i članovi Odbora aktivno uključili i doprinijeli konačnom obliku za županiju strateškog dokumenta.

Izrađivač Programa, u suradnji s Odsjekom za zaštitu okoliša Istarske županije, obradio je sve pristigle primjedbe i doradio Program. Izvješće o procesu šire rasprave dostavljeno je svim subjektima koji su se u raspravu uključili u pisanom obliku.

2. FINANCIJSKA SREDSTAVA POTREBNA ZA PROVEDBU OVOG ZAKLJUČKA

Na temelju predloženih prioriternih mjera kroz proces u koji se moraju uključiti svi relevantni sudionici i zainteresirane strane izraditi će se projektni zadaci u kojima će biti točno definirana potrebna financijska sredstva kao i izvori financiranja. Pri tome je zasigurno potrebno koristiti metodologiju EU za prijavu projekata kao i tehničku pomoć EU konzultanata.

4. PRIJEDLOG ZAKLJUČKA

Dostavlja se u privitku, zajedno sa Programom zaštite okoliša Istarske županije (s izvješćem o stanju okoliša).

OIKON d.o.o. Institut za primijenjenu ekologiju

PROGRAM ZAŠTITE OKOLIŠA ISTARSKE ŽUPANIJE

(S IZVJEŠĆEM O STANJU OKOLIŠA)

svibanj, 2006.

(SAŽETAK)

INVESTITOR:	ISTARSKA ŽUPANIJA
PROJEKT:	PROGRAM ZAŠTITE OKOLIŠA ISTARSKE ŽUPANIJE (S IZVJEŠĆEM O STANJU OKOLIŠA)
VODITELJ IZRADE PROGRAMA:	Mr.sc. Ognjen Škunca, dipl. ing. fiz., OIKON d.o.o.
IZRAĐIVAČKI TIM:	Mr.sc. Ognjen Škunca, dipl. ing. fiz., OIKON d.o.o. Dragan Bukovec, dipl. ing. geol., Hrvatski prirodoslovni muzej Dr.sc. Oleg Antičić, dipl. ing. šum., Institut Rudjer Bošković Branka Motušić, dipl. ing. arh., OIKON d.o.o. Željko Koren, dipl. ing. grad., OIKON d.o.o. Andrijana Mihulja, dipl. ing. šum., OIKON d.o.o. Višnja Šteko, dipl. ing. agr., OIKON d.o.o. Lovro Hrust, dipl. ing. fiz., OIKON d.o.o. Hrvoje Peternel, dipl. ing. biol., OIKON d.o.o. Donat Petricioli, dipl. ing. biol., OIKON d.o.o. Ivica Škalfa ing. lov., samostalni stručni suradnik
DIREKTOR DRUŠTVA:	Dr.sc. Zdravko Špirić, dipl. ing. kem. tehn.

I. UVODNI KOMENTAR UZ SAŽETAK:

Ovaj „Sažetak“ predstavlja izbor osnovnih informacija i preporuka iz cjelovitog materijala Programa zaštite okoliša Istarske županije (s Izvješćem o stanju okoliša).

LOGIKA SAŽIMANJA bila je sljedeća. Zadržana je osnovna struktura originalnog materijala, iz koje se vidi širina i kompleksnost problematike zaštite okoliša kojom se Program (s uključenim Izvješćem) bavi, međutim sva poglavlja su značajno smanjena, a neka potpuno izostavljena. Priloženi „Sadržaj originalnog materijala“ (vidi „dio II“, u nastavku) daje informaciju o obimu originalnog materijala, relativnom udjelu pojedinih dijelova, te o detaljnijoj strukturi pojedinih poglavlja. Jer se radi o prvom Programu zaštite okoliša Istarske županije, u sažetku je zadržan značajan dio materijala kojim se opisuje kontekst Programa, njegov cilj, zadaća, pristup, te najvažnije, uloga dokumenta „Program zaštite okoliša Istarske županije“ u stvarnom budućem procesu Programa zaštite okoliša za područje Istarske županije. Konačno, jer se „Sažetak“ izrađuje s osnovnom namjerom podizanja operativnosti cijelog dokumenta, u sažetku su u cijelosti zadržane predlagane programske smjernice i prioritetne mjere – „programski“ / operativniji dio dokumenta koji određuje buduće aktivnosti, dok su gotovo u cijelosti izostavljeni analitički prikazi stanja na osnovi kojih su te smjernice/mjere formulirane – dijelovi originalnog dokumenta koji zajedno čine „Izvješća o stanju okoliša Istarske županije“.

Uz tako dobiven Sažetak, nužno je međutim, radi njegovog pravilnog korištenja, dati i **VAŽAN KOMENTAR** kako se svakim sažimanjem studijskog materijala neminovno gubi dio informacija i poruka sadržanih u originalu, te da Sažetak Programa zaštite okoliša Istarske županije (s Izvješćem o stanju okoliša) u tom pogledu nije izuzetak. Konkretnije, informacija dana u Sažetku (na **82 str.**), u odnosu na originalni materijal (na **291 str.**), izgubila je sljedeće dvije vrlo značajne komponente: 1) informativno-edukativnu komponentu koju imaju uvodna razmatranja po pojedinim temama zaštite okoliša; 2) prikaz stanja okoliša i drugih aspekata stvarnosti Istarske županije relevantnih za zaštitu okoliša, koji su vrijedni i kao zasebni prikazi, i kao argmunetacija za predlagane mjere.

S tim u vezi, OSNOVNA PORUKA / KOMENTAR KOJA IDE UZ OVAJ SAŽETAK jest da on NIJE ZAMJENA za originalni materijal, već u prvom redu kratka informacija kojoj je osnovni cilj kod čitatelja pobuditi interes, i u tom smislu, biti svojevrsni UVOD U ORIGINALNI MATERIJAL.

II. SADRŽAJ ORIGINALNOG MATERIJALA

1		UVOD	1
	1.1	GLOBALNI KONTEKST ZA ŽUPANIJSKI PROGRAM ZAŠTITE OKOLIŠA	1
	1.2	ZAKONSKA OSNOVA ZA ŽUPANIJSKE PROGRAME ZAŠTITE OKOLIŠA U RH	3
	1.3	ŽUPANIJSKO PROGRAM ZAŠTITE OKOLIŠA I ŽUPANIJSKO IZVIJEŠĆE O STANJU OKOLIŠA U KONTEKSTU SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA RH	3
	1.3.1	Izazov vertikalne integracije	5
	1.3.2	Izazov horizontalne integracije	7
	1.4	ŽUPANIJSKI PROGRAMI ZAŠTITE OKOLIŠA U KONTEKSTU STVARNOG PROCESA USPOSTAVE SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA RH	8
	1.5	ZADAĆA PROGRAMA	9
	1.6	STRUKTURA DOKUMENTA: PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA IŽ, S UKLJUČENIM IZVIJEŠĆEM O STANJU OKOLIŠA	9
	1.7	METODOLOGIJA IZRADE PROGRAMA I MJESTO OVOG DOKUMENTA U PROCESU IZRADE	11
	1.8	AKTERI, ROKOVI I FINANCIRANJE PROGRAMOM ODREĐENIH MJERA	12
	1.9	KRATAK PREGLED OSTALIH POGLAVLJA	15
2		OSNOVNA OBILJEŽJA ISTARSKE ŽUPANIJE	17
	2.1	OSNOVNI PODACI I POLOŽAJ U PROSTORU	17
	2.2	POLITIČKO-TERITORIJALNI USTROJ	18
	2.3	PRIRODNA OBILJEŽJA	20
	2.3.1	Reljef	20
	2.3.2	Geološka obilježja	22
	2.3.3	Klima	23
	2.3.4	Tlo	24
	2.3.5	Vode	26
	2.3.6	Krajobrazna i biološka raznolikost	28
	2.4	STANOVNIŠTVO	36
	2.5	GOSPODARSTVO	42
	2.5.1	Opća gospodarska situacija	43
	2.5.2	Primarne djelatnosti	45
	2.5.3	Industrija i graditeljstvo	54
	2.5.4	Turizam	55
	2.6	INFRASTRUKTURA	57
	2.6.1	Promet	57
	2.6.2	Pošta i telekomunikacije	60
	2.6.3	Energetika	61
	2.6.4	Vodno gospodarstvo	62
	2.6.5	Gospodarenje otpadom	65
3		SUDIONICI ZAŠTITE OKOLIŠA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI: OCJENA STANJA, CILJEVI I MJERE	75
	3.1	UPRAVNA TIJELA	69
	3.1.1	Državna razina: središnja tijela državne uprave i javne institucije osnovane odlukom Vlade	69
	3.1.2	Županijska razina	73
	3.1.3	Lokalna razina: tijela lokalne samouprave na području IŽ	75
	3.2	JAVNA I PRIVATNA PODUZEĆA	78
	3.3	JAVNOST I INSTITUCIJE GRAĐANSKOG DRUŠTVA	78
	3.4	OCJENA STANJA, CILJEVI I MJERE	81
4		INSTRUMENTI ZAŠTITE OKOLIŠA: OCJENA STANJA, CILJEVI I MJERE	84
	4.1	ZAKONSKA REGULATIVA	84
	4.2	INSPEKCIJSKI NADZOR	85
	4.3	SUSTAVNO PRAĆENJE STANJA OKOLIŠA I INFORMACIJSKI SUSTAV ZAŠTITE OKOLIŠA	87
	4.4	ZNANOST I RAZVOJ	90

4.5	INTEGRACIJA ZAŠTITE OKOLIŠA U SEKTORSKE POLITIKE	91
4.6	SENZIBILIZIRANJE, INFORMIRANJE I UKLJUČIVANJE JAVNOSTI U PROCES ODLUČIVANJA O OKOLIŠU	94
4.7	ODGOJ, EDUKACIJA I RAZVIJANJE SVIJESTI O PROBLEMATICI OKOLIŠA	96
4.8	EKONOMSKI INSTRUMENTI I FINANCIRANJE	98
5	TEME ZAŠTITE OKOLIŠA: OCJENA STANJA, CILJEVI I MJERE	102
5.1	VODE	102
5.1.1	Zakonski okvir upravljanja vodama i mjesto Programa zaštite okoliša unutar njega	103
5.1.2	Komentar stanja i pritisaka na vode u Istarskoj županiji	104
5.1.3	Opis trenutnog stanja sustava zaštite voda	111
5.1.4	Ciljevi i mjere	112
5.2	MORE	113
5.2.1	Zaštita mora od onečišćenja u RH	114
5.2.2	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	115
5.2.3	Ciljevi i mjere	121
5.3	TLO	123
5.3.1	Zaštita tla u RH	123
5.3.2	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	126
5.3.3	Ciljevi i mjere	129
5.4	ZRAK	130
5.4.1	Osnovne onečišćujuće tvari u zraku, njihovi izvori i posljedice	130
5.4.2	Zakonski okvir zaštite zraka u RH	132
5.4.3	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	133
5.4.4	Ciljevi i mjere	137
5.5	ZAŠTITA BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI	138
5.5.1	Uvod	138
5.5.2	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	140
5.5.3	Ciljevi i mjere	150
5.6	OTPAD	154
5.6.1	Problem otpada i suvremeni integralni pristup gospodarenju otpadom	154
5.6.2	Sustav gospodarenja otpadom u RH	156
5.6.3	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	159
5.6.4	Ciljevi i mjere	165
5.7	BUKA	168
5.7.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	168
5.7.2	Ciljevi i mjere	170
5.8	SVJETLOSNO ZAGAĐENJE	171
5.8.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	172
5.8.2	Ciljevi i mjere	173
5.9	UPRAVLJANJE EKOLOŠKIM RIZICIMA I NESREĆAMA	173
5.9.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	175
5.9.2	Ciljevi i mjere	178
5.10	INDUSTRIJA	180
5.10.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	181
5.10.2	Ciljevi i mjere	184
5.11	EKSPLOATACIJA MINERALNIH SIROVINA	186
5.11.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	187
5.11.2	Ciljevi i mjere	189
5.12	PROIZVODNJA I POTROŠNJA ENERGIJE	190
5.12.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	192
5.12.1	Ciljevi i mjere	194
5.13	PROMET	195
5.13.1	Komentar stanja, pritisaka, pokretača i mogućnosti unapređenja u IŽ	196
5.13.2	Ciljevi i mjere	198
5.14	POLJOPRIVREDA	199

	5.14.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u IŽ	201
	5.14.2	Ciljevi i mjere	203
5.15		GOSPODARENJE ŠUMAMA	205
	5.15.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	206
	5.15.2	Ciljevi i mjere	207
5.16		LOVSTVO	209
	5.16.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u Istarskoj županiji	210
	5.16.2	Ciljevi i mjere	211
5.17		RIBOLOV I MARIKULTURA	212
	5.17.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u IŽ	214
	5.17.2	Ciljevi i mjere	216
5.18		TURIZAM	217
	5.18.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u IŽ	218
	5.18.2	Ciljevi i mjere	220
5.19		POTROŠAČI I POTROŠNJA (DOMAĆINSTVA, PODUZEĆA I JAVNI SEKTOR)	221
	5.19.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u IŽ	222
	5.19.2	Ciljevi i mjere	223
5.20		URBANO PODRUČJE	224
	5.20.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u IŽ	225
	5.20.2	Ciljevi i mjere	225
5.21		RURALNO PODRUČJE	227
	5.21.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u IŽ	228
	5.21.2	Ciljevi i mjere	229
5.22		OBALNO PODRUČJE	231
	5.22.1	Komentar stanja, pritisaka i pokretača u IŽ	232
	5.22.2	Ciljevi i mjere	234
6		SLJEDEĆI KORACI: PRIORITETNE MJERE	235
	6.1.	PROGRAM KAO INSTITUCIONALIZIRANI PROCES	238
	6.2	„KORAK DALJE“ U USPOSTAVI CJELOVITOG SUSTAVA GOSPODARENJA OTPADOM	238
	6.3	„KORAK DALJE“ U RJEŠAVANJU PROBLEMA ODVODNJE I PROČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA	239
	6.4	„KORAK DALJE“ U ZAŠTITI I ODRŽIVOM KORIŠTENJU BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI IŽ	240
	6.5	„KORAK DALJE“ U ODRŽIVOM RAZVOJU OBALNOG PODRUČJA	242
	6.6	SANACIJA „CRNIH TOČAKA“ U OKOLIŠU – PRIORITET: ODLAGALIŠTE RADIOAKTIVNOG PEPELA TE PLOMIN I	242
	6.7	IZRADA I REDOVNO AŽURIRANJE HIJERARHIJE PLANOVA INTERVENCIJA U ZAŠTITI OKOLIŠA	242
	6.8	USPOSTAVA INFORMACIJSKOG SUSTAVA OKOLIŠA IŽ	243
	6.9	IZRADA LOKALNIH PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA U KONTEKSTU LA21	244
	6.10	IZGRADNJA I PROMOCIJA ZAJEDNIČKE VIZIJE ODRŽIVOG RAZVOJA IŽ	245
	6.11	POTPORA „ZELENIM“ INICIJATIVAMA GRAĐANSKOG DRUŠTVA	246
	6.12	EDUKACIJA ZA OKOLIŠ	246
	6.13	„KORAK DALJE“ U ODRŽIVOM RAZVOJU NA PODRUČJU IŽ: POKRETANJE PILOT PROJEKATA I USPOSTAVA INFORMACIJSKOG SUSTAVA ODRŽIVIH / “ZELENIH” RAZVOJNIH PROJEKATA / SCENARIJA / MODELA	247
	6.14	„KORAK DALJE“ U RAZVOJU ODRŽIVE POLJOPRIVREDE NA PODRUČJU IŽ	248
	6.15	„KORAK DALJE“ PREMA OKOLIŠNO PRIHVATLJIVIJUJ PRAKSI U SEKTORU EKSPLOATACIJE MINERALNIH SIROVINA	249
	6.16	„KORAK DALJE“ U RAZVOJU ODRŽIVOG TURIZMA NA PODRUČJU IŽ	249
	6.17	„KORAK DALJE“ U INTEGRIRANJU BRIGE ZA OKOLIŠ U GOSPODARSKI SEKTOR NA PODRUČJU IŽ	250
Prilog I		ANKETA ZA OPĆINE / GRADOVE ISTARSKE ŽUPANIJE	251
Prilog II		REZULTATI ANKETE ZA OPĆINE / GRADOVE ISTARSKE ŽUPANIJE	256

III. POPIS SKRAĆENICA:

AZRR	Agencija za ruralni razvoj Istre	NH	Natura Histrica (Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području IŽ)
DGU	Državna geodetska uprava	NN	Narodne Novine (Službeni list RH)
DP	Državni proračun	NPDZO	Nacionalni plan djelovanja za okoliš
DR	Dugoročno (> 4 godine)	NSZO	Nacionalna strategija zaštite okoliša
DVD	Dobrovoljno vatrogasno društvo	NVU	Nevladine Udruge
EU	Europska Unija	OECD	<i>Organization for Econ. Cooperation and Develop.</i>
FI	Financijska inspekcija	OGKRH	Osnovna geološka karta RH
FRRRH	Fond za regionalni razvoj Republike Hrvatske	OPKH	Osnovna pedološka karta RH
FZRPAL	Fond za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre	OZO	IŽ, UOPUGZO, Odsjek za zaštitu okoliša
GEF	<i>Global environmental facility</i>	PI	Poljoprivredna inspekcija
GI	Građevinska inspekcija	PPIŽ	Prostorni plan Istarske županije
GS	Gospodarski sektor	PR	Prioritetno
HCZČP	Hrvatski centar za čistiju proizvodnju	PR(O)	Posebni rezervat (Ornitološki)
HGK	Hrvatska Gospodarska Komora	PUO	Procjena utjecaja na okoliš
HRPSOR	Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj	RCGO	Regionalni Centar za gospodarenje otpadom
HŠ	Hrvatske šume	RH	Republika Hrvatska
HV	Hrvatske vode	RI	Rudarska inspekcija
HZPSS	Hrvatski zavod za poljop. savjetodavnu službu	ROPIŽ	Regionalni operativni plan IŽ
IDA	Istarska razvojna agencija	RSIŽ	Ronilački Savez IŽ
IOSO	Izvješće o stanju okoliša	SPUO	Strateška procjena utjecaja na okoliš
IPA	<i>Instrument for Pre accession Assistance</i> (EU predpristupni fond kojeg zamjenjuje IPA)	SR	Srednjoročno (do 4 godine)
IPPC	<i>Integrated Pollution Prevention and Control</i>	SUO	Studija utjecaja na okoliš
IRTA	Istarska razvojna turistička agencija	ŠI	Šumarska inspekcija
ISPA	<i>Instrument for Structural Policies for Pre-Accession</i> (EU predpristupni fond)	TZIŽ	Turistička zajednica IŽ
IVS	Istarski Vodozaštitni sustav d.o.o.	TZO/G	Turističke zajednice općine / grada
IZO	Inspekcija zaštite okoliša	UDUIŽ	Ured državne uprave u Istarskoj županiji
IZP	Inspekcija zaštite prirode	UI	Urbanistička inspekcija
IZPTP	Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč	UNIDO	<i>United Nations Industrial Development Organization</i>
IŽ	Istarska županija	UOLSU	IŽ, Upravni odjel za lokalnu samoupravu i upravu
JLS	Jedinice lokalne samouprave	UOG	IŽ, Upravni odjel za gospodarstvo
JPP	Javna i privatna poduzeća	UOPF	IŽ, Upravni odjel za proračun i financije
JU	Javna ustanova	UOPK	Ž, Upravni odjel za prosvjetu i kulturu
JUPP	Javna ustanova Park Prirode	UOPPV	IŽ, Upravni odjel za promet, pomorstvo i veze
konz.	Konzultati (stručne/ovlaštene pravne/fizičke osobe)	UOPŠLRV	IŽ, Up. Od. za polj., šum., lovs., ribolov i vodoprivredu
KP	Komunalna poduzeća	UOPUGZO	IŽ, Up. Od. za prost. uređenje, grad. i zaštitu okoliša
KR	Kratkoročno (< 2 godine)	UOTT	IŽ, Upravni odjel za turizam i trgovinu
LA21	Lokalna agenda 21	UOZSSR	IŽ, Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu skrb i rad
LCP	<i>Large Combustion Plant</i>	UV	MPŠVG -uprava za vode
LD	Lovačko društvo	VI	Vodopravna inspekcija
LI	Lovna inspekcija	ZDP	Zaštićeni dijelovi prirode
LP	Lokalni proračun	ZI	Znanstvene Institucije
MAP	<i>Mediterranean Action Plan</i>	ZO	Zaštita okoliša
MG	Ministarstvo gospodarstva	ZZT	Zavod Za Tlo
MK	Ministarstvo kulture	ŽC	Županijske ceste
MP	Mjerna postaja	ŽCGO	Županijski centar za gospodarenje otpadom
MPŠVG	MPŠVG Ministarstvo polj., šum. i vod. gosp.	ŽGIIŽ	Županijski glasnik Istarske županije
MS	Međunarodna sredstva / fondovi	ŽKP	HGK – Županijska komora Pula
MSP	Malo/a i srednje/a poduzetništvo / poduzeća	ŽP	Županijski proračun
MVP	Ministarstvo vanjskih poslova	ŽPIUZO	Županijski plan intervencija u zaštiti okoliša
MZOPUG	Ministarstvo zašt. okoliša, prost. uređ. i grad.	ŽU	Županijska uprava

IV. SAŽETAK IZ ORIGINALNOG MATERIJALA „Program zaštite okoliša Istarske županije (s Izvješćem o stanju okoliša)“

Prvo, uvodno poglavlje preneseno je u cijelosti.

Drugo poglavlje, o osnovnim obilježjima IŽ, u cijelosti je izostavljeno.

Treće poglavlje, o akterima / sudionicima zaštite okoliša u IŽ; četvrto poglavlje, gdje se analiziraju instrumenti zaštite okoliša; te peto poglavlje, gdje se analiziraju „teme“ zaštite okoliša (vidi na početku dan „Sadržaj originalnog materijala“) prenesena su u dijelovima koji definiraju ciljeve i mjere/smjernice (programski dio dokumenta), a izostavljeni su dijelovi koji opisuju i analiziraju stanje (elementi Izvješća o stanju (zaštite) okoliša u dokumentu).

Zaključno, šesto poglavlje, s prioritetnim mjerema za naredno razdoblje od 2 do 5 godina, preneseno je u cijelosti.

Prilozi s prikazom ankete i odgovora predstavnika JLS na anketu u vezi s problematikom zaštite okoliša na njihovim područjima, u cijelosti su izostavljeni.

1 UVOD

1.1 GLOBALNI KONTEKST ZA ŽUPANIJSKI PROGRAM ZAŠTITE OKOLIŠA

Neodrživi razvoj civilizacije ili društva nije povijesna novina. Mnoštvo je poznatih primjera propadanja i potpunog iščezavanja društava uzrokovanih neodrživim korištenjem njihove resursne osnove. Novost u slučaju današnjega svijeta, odnosno naše civilizacije, jest da je civilizacija, a onda i kriza, po prvi puta globalna.

Neupitno je da je trenutni razvoj naše civilizacije, ukoliko ne uslijede značajnije promjene i zaokreti, neodrživ. Dokaz tomu su brojni simptomi krize okoliša, vidljivi u različitim oblicima u cijelome svijetu. I dok pozornost javnosti najviše privlače dramatični i intenzivni događaji, kao što su nesreće tankera, industrijskih i energetske postrojenja, daleko veći broj neželjenih promjena u okolišu nastaje kao posljedica akumuliranog pritiska velikog broja trajnih, manje intenzivnih procesa, koji upravo zbog manjeg intenziteta izmiču našoj pažnji i postaju normalan, prihvaćeni dio svakodnevnice. Primjeri uključuju: zrak u urbanim prostorima onečišćen plinovima i čađom od prometa i industrije; „ubijanje“ rijeka i mora ispuštanjem nepročišćenih otpadnih voda; onečišćenje i osiromašenje tla koje nas hrani; stakleničkim plinovima izazvane promjene klime i brojne posljedice u djelatnostima kojima je ona važan uvjet i pretpostavka; svakodnevno sužavanje prostora nenarušene prirodne sredine i njene bioraznolikost.

Govoriti o uzrocima globalne krize okoliša može se na različitim razinama, no u osnovi, problem se može relativno jednostavno objasniti na sljedeći način. Pritisak svakog društva na njegov okoliš okvirno je određen: 1) brojem stanovnika; 2) količinom i vrstom potrošnje po stanovniku; i 3) tzv. faktorom tehnologije, čija vrijednost ovisi o tome koliki (veći ili manji) i kakav (jednokratni ili reciklirani) utrošak, kojih (obnovljivih ili neobnovljivih) resursa (i sirovina za proizvodnju, i samopročišćavajućeg kapaciteta za otpadne nusproizvode proizvodnje) je potreban da bi se određenom tehnologijom proizvela neka jedinična količina proizvoda za konzumaciju.

Kada se problem ovako razloži, postaje jasno zašto ukupni pritisak na globalni okoliš raste. Broj stanovnika na Zemlji sve je veći. Većina stanovnika naše „potrošačke“ civilizacije standard i kvalitetu života, uz pomoć marketinga i cijelog ekonomskog sustava, doživljava i priželjkuje prvenstveno u obliku posjedovanja i potrošnje sve više, stalno novih materijalnih dobara. Tehnologija se ne koristi na način koji bi nastojao smanjiti negativan utjecaj na okoliš (recikliranje, obnovljiva energija, i sl.), jer način na koji se formira cijena proizvoda (ne uzimajući u obzir, ili znatno podcjenjujući cijenu štete koju proces proizvodnje nanosi okolišu) čini ekonomski neodrživom (tržišno nekonkurentnom) razvojnu alternativu koja uzima u obzir očuvanje i unapređenje kvalitete okoliša.

Međutim, u svijetu kojemu je jedna od osnovnih karakteristika njegova premreženost povratnim vezama¹, jedna od posljedica zaoštavanja opisane krize je i pojava trenda koji daje nadu u mogućnost njenog razrješenja. Simptomi krize sve su očitiji i sve je teže ignorirati njihovu poruku, pa ljudi postupno postaju svjesni da zdrav okoliš nije nešto zajamčeno bez obzira što činili, već nešto što zahtijeva obzir i brigu. Svijest o rizičnosti daljnjeg ignoriranja problema širi se i raste, a posljedica toga je da se i na razini društvene aktivnosti sve više energije ulaže u nastojanja da se prepoznaju, razumiju i uvažavaju upozoravajući znakovi koji nam stižu iz okoliša.

Senzibilizacija i mobilizacija vezane uz probleme okoliša pojavile su se već kasnih 60-tih i ranih 70-tih godina prošlog stoljeća i od onda stalno jačaju kroz sve veći broj oblika, uključujući: građanske inicijative i 'zelene pokrete'; zakone i institucije koje se bave okolišem²; (UN) međunarodne konferencije,

¹ Rečeno jezikom svakodnevnice, to su veze kojima rezultati nekih procesa utječu na svoje uzroke. U kontekstu u kojem se ovdje spominje, najilustrativniji je primjer iz psihologije, gdje suočavanje sa sve izraženijim negativnim posljedicama nekog obrasca ponašanja predstavlja sve snažniji poticaj za promjenu toga štetnog obrasca u neki koji će imati povoljnije ili manje štetne posljedice.

² npr. US National Environmental Policy Act, 1969; U.S. Environmental Protection Agency, 1970.

deklaracije i konvencije koje su prvi zametci međunarodnog prava o okolišu³; brojne, sve šire i integriranije planove i programe vezane uz sve značajne teme okoliša. Svim ovim inicijativama zajednički je cilj unapređenje stanja okoliša, odnosno promjena svjetonazora i načina života u smjeru dosljednog uvažavanja neupitne činjenice da smo dio okoliša i da nam izvan okoliša i bez okoliša nema života.

Vjerojatno najpoznatiji i za zaštitu okoliša⁴ najznačajniji globalni plan je *Agenda 21*, usvojen na *UN konferenciji o okolišu i razvoju* u Rio de Janeirou, 1992. godine (UNCED 1992). U tom globalnom planu prepoznati su osnovni problemi našeg odnosa s okolišem, ustanovljeni su njihovi uzroci, te predložene aktivnosti potrebne za njihovo rješavanje. Vrlo je važno pri tome da su tvorci *Agende 21* ispravno uočili da uspješno rješavanje problema zahtijeva djelovanje na svim razinama, od globalne do lokalne, pa taj plan nalaže svim članicama međunarodne zajednice da: 1) u skladu s njime danim smjernicama, naprave svoje nacionalne strategije održivog razvoja i programe za okoliš; te, da unutar svoga teritorija 2) potiču i podupiru stvaranje nižih razina planova i programa, tzv. *Lokalnih Agendi 21 (LA 21)*, odnosno planova putem kojih lokalni akteri razvoja (stanovništvo, uprava, institucije, gospodarski subjekti), aktualizirajući svoje osnovno pravo na očuvani okoliš, ali i dijeleći odgovornost za njegovo stanje, u najboljoj demokratskoj tradiciji, na transparentan i participativan način, određuju kakav okoliš žele i dogovaraju načine kako će te ciljeve ostvariti.

Iskustva iz vremenskog razdoblja od usvajanja *Agende 21* pokazuju da pomaci na bolje nisu ni brzi, ni laki, niti zajamčeni činjenicom da je problem prepoznat i da ga se sve više analizira i deklarativno uvažava pri planiranju i djelovanju. Štoviše, do sada uloženi naponi očito nisu dovoljni, jer stanje okoliša u svijetu promatranom kao cjelini⁵ i dalje se pogoršava – potrošnja energije raste, staklenički plinovi se gomilaju, voda je sve ograničeniji resurs u sve većem dijelu svijeta, poljoprivredna tla se i dalje iscrpljuju, područja očuvane prirode se i dalje smanjuju, liste ugroženih vrsta sve su duže.

Međutim, kao posljedica spomenute društvene reakcije na probleme okoliša, „okoliš“ je postupno postao koncept kojega je sve veći broj ljudi svjestan, a „zaštita okoliša“ je postala priznati sektor u sferi javnih poslova. Iako još uvijek prečesto nadjačan interesima drugih, tradicionalno jačih sektora (prvenstveno ekonomije, ali i socijalne problematike), bitno je da glas zaštite okoliša postoji, jer je to osnovni preduvjet da bi ga se moglo čuti kada za to, pred rastućom prijetnjom krize okoliša, bude bilo više želje i volje.

Ovaj dokument – Županijski program zaštite okoliša (s Izvješćem o stanju okoliša) – i proces koji se njime pokreće dio su netom opisanog globalnog procesa koji nastoji odgovoriti na izazove zaštite, odnosno održivog upravljanja okolišem, jasno, usredotočeni na područje Istarske županije. Ono što ovim nastojanjima, u slučaju Istarske županije, daje i dodatnu važnost, jest činjenica da je zdrav i očuvan okoliš osnovna resursna osnova za dvije gospodarske djelatnosti koje su u postojećim strateškim razvojnim zamislama prepoznate kao okosnica budućega županijskog razvoja – turizam i poljoprivredu. Ne čudi stoga da su očuvani okoliš i održivi razvoj već prepoznati među glavnim strateškim ciljevima i principima u svim razvojnim dokumentima IŽ (PPIŽ, Master plan turizma, Strategija razvoja poljoprivrede u IŽ, Koncept sustava gospodarenja otpadom u IŽ, i dr.).

³ Stocholmska deklaracija 1972; Charter for Nature 1982; Brundtland Report 1987; Rio deklaracija 1992; Johannesburg 2002.

⁴ U osnovi, *Agenda 21* je plan za **održivi razvoj** svijeta u 21. stoljeću. Postoji više definicija održivog razvoja, no u osnovi, u aspektu koji se tiče okoliša, radi se o razvoju koji okoliš tretira na način koji jamči njegovo očuvanje, a time i trajnost (održivost) na njemu zasnovanog razvoja.

⁵ Ovaj naglasak na „svijetu kao cjelini“ važan je jer „uređeni okoliš“ u bogatijem dijelu svijeta, plaćen većim narušavanjem okoliša u siromašnim dijelovima svijeta, zacijelo ne doprinosi rješenju globalnog problema – štoviše, dodaje mu sve prisutniju komponentu socijalne nepravde, gdje siromašni, osim što ne baštine blagodati visokog standarda života temeljenog na intenzivnom korištenju prirodnih resursa, još i trpe veći dio posljedica koje intenzivna eksploatacija ima na okoliš.

1.2 ZAKONSKA OSNOVA ZA ŽUPANIJSKE PROGRAME ZAŠTITE OKOLIŠA U RH

Županijski Programi zaštite okoliša zakonski su definirani člancima 19.–21. Zakona o zaštiti okoliša (NN 82/94, 128/99)⁶. Prema članku 19., Program zaštite okoliša za područje županije '*sadrži osnovne ciljeve, uvjete i mjerila zaštite okoliša u cjelini, prioritetne mjere zaštite okoliša po sastavnim dijelovima i pojedinačnim prostornim cjelinama, te razrađuje načela i smjernice zaštite okoliša sadržane u Strategiji zaštite okoliša*', a donosi ga Skupština županije. Članak 20. utvrđuje hijerarhijski odnos programskih dokumenata različitih razina, odnosno, program zaštite okoliša treba biti usuglašen s nacionalnom strategijom zaštite okoliša, a programi za općine i gradove sa županijskim programom. Konačno, članak 21. nešto detaljnije opisuje sadržaj županijskog Programa zaštite okoliša, odnosno specificira da program *utvrđuje mjere zaštite okoliša u skladu s regionalnim ili lokalnim posebnostima i obilježjima, a u skladu s polazištima Strategije zaštite okoliša, te da se njime osobito utvrđuju: stanje onečišćenja okoliša po sastavnim dijelovima i prostornim cjelinama; mjere za predviđanje, sprečavanje i ograničavanje onečišćavanja okoliša; subjekti koji su dužni provoditi mjere i ovlaštenja u svezi s provođenjem mjera zaštite okoliša; smjernice i mjere za očuvanje i unapređenje zaštite okoliša; način provođenja interventnih mjera u izvanrednim slučajevima onečišćavanja okoliša; rokovi za poduzimanje pojedinih mjera; te izvori financiranja za provođenje pojedinih mjera i procjena visine potrebnih sredstava.*

Iz ovakvog zakonskog određenja slijedi da su dva, za županijski Program zaštite okoliša naročito važna dokumenta zaštite okoliša: 1) nacionalna Strategija zaštite okoliša, te 2) županijsko Izvješće o stanju okoliša.

Strategija dugoročno određuje i usmjerava ciljeve i upravljanje okolišem u skladu s ukupnim gospodarskim, društvenim i kulturnim razvojem na području države (NN 82/94, članak 18), te time ujedno daje i smjernice za dokumente zaštite okoliša niže razine, među koje spada i županijski Program zaštite okoliša.

Za potrebe ostvarenja Strategije i Programa zaštite okoliša, te drugih dokumenata važnih za zaštitu okoliša, svake četiri godine izrađuje se **Izvješće o stanju okoliša**, koje sadrži: *podatke o stanju okoliša...; podatke o utjecaju pojedinih zahvata na okoliš i o svim drugim nepovoljnim utjecajima na okoliš; ocjenu provedenih mjera i njihove učinkovitosti; analizu ostvarivanja (...) Programa zaštite okoliša; ocjenu provedenih nadzora, podatke o izrečenim kaznama i korištenju financijskih sredstava za zaštitu okoliša; procjenu potrebe izrade novih ili izmjena i dopuna postojećih dokumenata; te druge važne podatke za zaštitu okoliša* (NN 82/94, članak 22).

Izvješće o stanju okoliša do sada nije donošeno kao cjelovit dokument za područje IŽ, no već duži niz godina donose se izvješća o stanju okoliša po njegovim segmentima, u prvom redu za zrak, vode i more, a izrađen je i veći broj elaborata koji se detaljnije bave pojedinim temama zaštite okoliša, uključujući otpad i otpadne vode.

1.3 ŽUPANIJSKI PROGRAM ZAŠTITE OKOLIŠA I ŽUPANIJSKO IZVIJEŠĆE O STANJU OKOLIŠA U KONTEKSTU SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA RH

Republika Hrvatska slijedila je preporuke *Agende 21*⁷. Odmah nakon konferencije u Riu donesena je *Deklaracija o zaštiti okoliša* (RH 1992), kojom se nalaže hitno uspostavljanje zakonodavnog sustava o okolišu, usklađenog s međunarodnim ugovorima i standardima. Dvije godine kasnije (1994.) donosi se *Zakon o zaštiti okoliša* (NN 82/94, 128/99) – temeljni zakonski akt koji određuje i uređuje okolišnu komponentu održivog razvoja, odnosno utvrđuje ciljeve, mjere, načela, dokumente, provođenje,

⁶ Osim zakona o zaštiti okoliša, veći broj drugih Zakona (Zakon o otpadu, Zakon o zaštiti zraka, Plan intervencija u zaštiti okoliša, i dr.) specificiraju da njima definirani i propisani Županijski dokumenti (Plan gospodarenja otpadom, Programom zaštite i poboljšanja kakvoće zraka, Županijski plan intervencija u zaštiti okoliša, i dr.) jednom doneseni, čine dio **cjeline** Županijskog programa zaštite okoliša.

⁷ Štoviše, i prije 1992.g., zahvaljujući već od ranih 70-tih godina sustavno razvijanoj praksi zaštite okoliša, briga za okoliš ugrađuje se u osnovne državne dokumente. Npr. Ustav RH iz 1990. eksplicitno jamči građanima pravo na zdrav okoliš.

odgovornosti, financiranje, te nadzor zaštite okoliša. Nakon njega slijedi cijeli niz za okoliš relevantnih zakona i zakonskih akata, kojima se detaljnije uređuje problematika pojedinih segmenata okoliša, odnosno pojedinih aspekata ili procedura vezanih uz njegovu zaštitu⁸. Konačno, ovim skupom zakona propisana je izrada većeg broja programskih dokumenata (strategija i planova), koji se također odnose na pojedine segmente iz područja zaštite okoliša.

Županijski program zaštite okoliša dio je cjeline planske dokumentacije propisane Zakonom o zaštiti okoliša koja, osim njega, uključuje još i Strategiju zaštite okoliša na nacionalnoj razini te, kao mogućnost, programe zaštite okoliša na nižoj, lokalnoj, tj. općinskoj i gradskoj razini.

U toj cjelini, Županijski program zaštite okoliša ističe se svojom **POVEZUJUĆOM FUNKCIJOM**. On je:

1. vertikalna POVEZNICA između nacionalne strategije zaštite okoliša (NN 46/02), s jedne strane i lokalnih Agendi 21, donošanih na razini⁹ nižoj od županijske¹⁰, s druge strane;
2. horizontalni OKVIR za veliki broj djelatnosti / aktivnosti / studijsko-programskih dokumenata koji se detaljnije bave pojedinim segmentom (i prostornim i tematskim) zaštite okoliša na području županije, uključujući u prvom redu:
 - zaštitu voda, koju prema Zakonu o vodama (NN107/95¹¹, čl.76.), za područje županije detaljnije razrađuje Županijski plan zaštite voda¹²;
 - zaštitu tala, za čiju detaljniju razradu se u RH tek uspostavlja zakonsko-institucionalni okvir, a gdje se prijedlogom Zakona o tlu predviđa da će se problematika zaštite tla na području županije detaljno određivati Županijskim programom zaštite tla;
 - praćenje kvalitete i zaštitu zraka koja se, sukladno Zakonu o zaštiti zraka (NN 178/04), za područje županije detaljnije razrađuje županijskim Programom zaštite i poboljšanja kakvoće zraka, te redovitim dvogodišnjim Izvješćima o provođenju programa;

⁸ Radi se o više od 100 relevantnih propisa (vidi poglavlja 3, 4, 5), bez potpisanih međunarodnih konvencija, koje nakon usvajanja također imaju zakonsku snagu. Potpuni popis se može naći na više mjesta (najpotpuniji i najrecentniji bi uvijek trebao biti na MZOPUG web stranici). Uz to, važno je naglasiti da se postojeća zakonska osnova vrlo dinamično mijenja, u prvom redu kao dio procesa tzv. „usvajanja pravne stečevine EU, odnosno prilagođavanja zakonodavstva RH zakonodavstvu EU, u kojemu je skup propisa koji se odnose na okoliš (poglavlje 22 EU acqui-ja) jedan od najobimnijih (okvirno ¼).

⁹ Razina na kojoj se donosi lokalna Agenda 21 ne ovisi samo o broju stanovnika na nekom području, već i o kohezivnosti nekog područja. Osnovna karakteristika je naglašena participativnost u metodologiji njene izrade. Participaciju i izravno uključivanje zainteresiranih strana lakše je provesti unutar manjih područja, što odgovara nižim upravno-administrativnim razinama.

¹⁰ U ovom dokumentu, to se očituje u stalnom pozivanju na zaključke i preporuke dokumenata s nacionalne razine (NSZO – NN 46/02, NPDZO – NN 46/02), te važnosti koja se u njegovoj izradi pridala kako konzultiranju aktera s niže razine (uredi općinske i gradske samouprave; lokalne udruge građana), tako i uvrštanjem mjere izrade programa zaštite okoliša i na nižim razinama, među prioritetima zaštite okoliša IŽ.

¹¹ Tijekom procesa usvajanja ovog Programa, na Hrvatskom Saboru je usvojen Zakon o izmjenama i dopunama zakona o vodama (NN 150/05) kojim se, između ostalog, dokidaju „županijski planovi zaštite voda“, a njihovu funkciju preuzimaju „planovi upravljanja vodama“ (u prvom redu planovi upravljanja slivnim poručjima koja su objektivno puno logičnije plansko upravljačke cjeline od područja određenih županijskim administrativnim granicama), te „planovi izgradnje i održavanja objekata komunalne infrastrukture sukladno propisima o komunalnom gospodarstvu“. S druge strane, još uvijek je na snazi Državni plan zaštita voda (NN 08/99) koji specificira veliki broj zadaća koje treba obaviti izradom županijskih planova zaštita voda. Ne ulazeći dalje u formalna rješenja planskog sustava upravljanja i zaštite voda, izvjesno je da zaštita voda ostaje značajni segment zaštite okoliša koja se u velikoj mjeri mora sagledavati, planirati i provoditi i na županijskoj (područnoj, regionalnoj) i nižim razinama

¹² Već i sam Županijski plan zaštite voda obrađuje složenu problematiku koja se može detaljnije razraditi kroz veći broj tematskih studija, uključujući: i) definiranje sustava praćenja; ii) upotpunjavanje katastra emisija; iii) plan rješavanja odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda (Studija koja se bavi ovom temom relativno nedavno je napravljena i u IŽ); iv) studije i programi smanjivanja pritiska na vode od drugih sektora – u prvom redu poljoprivredne (poljodjelske i stočarske) proizvodnje; i dr. Složenost problematike vjerojatno je i jedan od razloga zašto Županijski plan zaštite voda još ne postoji ni u jednoj županiji u RH, iako je to zakonska obaveza od 1995.g..

- zaštitu prirodnih vrijednosti, odnosno upravljanje zaštićenim područjima prirode koju se, sukladno Zakonu o zaštiti prirode (NN 70/05), detaljno razrađuje planovima upravljanja zaštićenim područjima, izvješćima o stanju zaštite prirode, i s njima u vezi određenim mjerama za unapređenje stanja
 - gospodarenje otpadom, koje se prema Zakonu o otpadu (NN 178/04, 153/05) za područje županije detaljnije razrađuje Županijskim (regionalnim) planom gospodarenja otpadom
 - zaštitu od buke, koja se sukladno Zakonu o zaštiti od buke (NN 20/03) na području županije detaljnije određuje (članak 9.) Akcijskim planovima zaštite od buke (rok 2008.), odnosno na temelju izrađenih Karata buke (rok do 2006.)
- te niz drugih dokumenata (sektorskih studija, razvojnih programa, i dr.).

Sukladno tomu, s **obzirom na RAZINU OPERATIVNOSTI**, Županijski program predstavlja **strateški dokument zaštite okoliša na području županije**, i njegova prvenstvena zadaća je:

1. sagledavati cjelinu i dati cjelovit skup smjernica za sektor zaštite okoliša u Istarskoj županiji
2. unutar cjeline ukazivati na prioritetne pravce djelovanja.

Konkretnije, njegove strateške smjernice, dobivene na osnovi sinteze i intersektorske analize većeg broja detaljnijih studija, **osnova su i polazna točka za iniciranje operativnih provedbenih planova za određene mjere i aktivnosti.**

Županijsko izvješće o stanju okoliša zakonom je predviđeni dokument kojim bi se periodički (svake 4 godine) trebalo sagledati i ocijeniti kako stanje okoliša na području županije, tako i aktivnosti kojima se ono bilo narušava bilo nastoji unaprijediti, te na osnovu takve ocjene dati zaključke i preporuke za djelovanje s ciljem unapređenja zatečenog stanja. Iz takve njegove zadaće logički slijedi da Izvješće čini osnovu kako za prijedlog županijskog programa zaštite okoliša, tako i za njegove redovite izmjene i dopune. Posve istovjetno kao i u slučaju programskih dokumenata zaštite okoliša, i u slučaju izvješća o stanju okoliša, zakonom su predviđene nacionalna i županijska razina, dok se kao logična nameće i detaljnija razina, bilo kao detaljnije izvješće za prostorno manje područje (općina/grad, posebno zaštićeni dio prirode), bilo kao detaljnije izvješće za stanje po pitanju neke od teme zaštite okoliša (stanje nekog od segmenata okoliša – voda, zrak, i dr.; problematika utjecaja nekog od gospodarskih sektora na okoliš; i dr.).

Iz ovako definiranih uloga, logično slijede i osnovni izazovi u izradi, ili ispravnije, u **uspostavi trajnog procesa Županijskog programa zaštite okoliša.**

1.3.1 Izazov vertikalne integracije

Rješavanje problematike koja, kao što je to slučaj sa zaštitom okoliša, zahtijeva sagledavanje i djelovanje na svim razinama (globalnoj, nacionalnoj, regionalnoj, lokalnoj), kao osnovni izazov postavlja: 1) optimalnu razdiobu zadaća po svim razinama, te 2) uspostavu tzv. vertikalne integracije, odnosno učinkovite i djelotvorne komunikacije, suradnje i usklađenosti među svim razinama. Nažalost, trenutna situacija u RH vezana uz oba ova pitanja daleko je od zadovoljavajuće. Štoviše, upravo se ovi aspekti sustava zaštite okoliša RH standardno ističu među osnovnim zaprekama za njegovo bolje funkcioniranje. Bez detaljnijeg ulaženja u ovu problematiku, na ovome mjestu dat će se samo načelni komentar o pristupu koji se, u vezi s njom, propagira ovim programom.

Kako je već i najavljeno u poglavlju 1.2, ovaj program **pretpostavlja izradu programa (i izvješća) niže razine**, sukladno načelima i metodologiji izrade lokalnih planova održivog razvoja (Lokalne Agende 21,

LEAP¹³, Zeleni planovi, i sl.) **TAKAV PRISTUP JE OPTIMALAN, PA I NUŽAN, IZ BAREM SLJEDEĆA ČETIRI RAZLOGA.**

Prvo, problematika okoliša cijele županije previše je složena da bi se mogla detaljno sagledati jednim programom, a da ovaj pri tome ostane operativno upotrebljiv. Analogija s prostorno-planskom dokumentacijom upućuje da optimalni planski okvir ima barem dvije razine planova (regionalnu i lokalnu), te da se prema potrebi izrađuju i planovi koji još detaljnije sagledavaju posebno zahtjevna područja i/ili aspekte (analogoni prostornih planova područja posebnih obilježja, detaljnih planova, i sl.), kao i niz uži specijalističkih studija / stručni podloga za planove / programe.

Drugo, kao što postoje problemi koji zahtijevaju sagledavanje s regionalne razine (vrlo aktualne primjere nalazimo u vezi s problematikom zbrinjavanja otpada, osiguravanja vodoopskrbe, zaštite voda, upravljanja većim zaštićenim područjima, i dr.), postoji i čitav niz aktivnosti i mjera zaštite i upravljanja okolišem koje se mogu planirati i provoditi samo na nižoj, lokalnoj razini.

Treće, postojeća zakonska regulativa delegira na lokalnu razinu ingerenciju i odgovornost za mnoge zadaće relevantne u okviru zaštite okoliša, pa je logično da se te zadaće i osmišljavaju i iniciraju programima pripremljenim u prvom redu od strane aktera na toj razini.

Konačno, participativno izrađeni lokalni planovi zaštite okoliša značajan su instrument edukacije i osvješćivanja važnosti problematike zaštite okoliša među lokalnim stanovništvom, a upravo su educiranost i osviještenost najefikasniji (i najučinkovitiji i najjeftiniji) načini rješavanja najvećeg dijela onoga što se danas svrstava pod probleme zaštite okoliša¹⁴.

Osim problema razdioba zadaća po razinama, postoji i **pitaje njihova usklađivanja u vremenu**. U vezi s tim, u razmatranju ciljeva i mjera prikladnih za aktere na županijskoj i nižim razinama, često se čini da započinjanju mnogih aktivnosti na tim razinama nužno i logično prethodi sustavno postavljanje problema i poticaj s više razine, odnosno slijedi se logika „od gore prema dolje“ (engl. termin je „top-down“) pristupa. Vrlo je važno istovremeno uočiti da postoji i logika „od dolje prema gore“ (engl. termin je „bottom-up“) pristupa rješavanju problema, odnosno, da je često poželjno i opravdano pokrenuti inicijativu na nižoj razini i prije negoli je „sve riješeno“ na višoj razini. Prvo, postoje mnoge aktivnosti koje ne ovise značajno o ostvarenim pretpostavkama na višoj razini, za kojima očigledno postoji potreba i koje će se kad-tad morati napraviti upravo na županijskoj ili na nižim razinama, s tim da odlaganje započinjanja problem u pravilu čini složenijim ili čak za posljedicu ima nepovratnu štetu. Drugo, „bottom-up“ pristup, s pokretanjem tzv. pilot-programa, a „ranije“ pokretanje inicijative na županijskoj ili nižoj razini ima taj karakter u odnosu na središnju državnu razinu, u pravilu je najbolji, a često i jedini način da se „veliki“ državni program ili projekt pokrene. Naime, s jedne strane, pilot-program je dovoljno mali da ga se može pokrenuti sa značajno manjim resursnim i organizacijskim preduvjetima, a kada se jednom steknu iskustva i dokaže korisnost, rješenje se vrlo brzo proširi ostatkom sustava. S druge strane, relativno čest problem s alternativnim „top-down“ pristupom je što se veliki program ne može pokrenuti zbog nedostatka resursa, kadra, itd., čime se sustav u potpunosti blokira, jer niže razine čekaju da inicijativa dođe „odozgo“.

Zaključno, ovaj program akterima županijske i lokalne razine predlaže proaktivan pristup. Za to će se često moći osigurati i sufinanciranje više razine, ukoliko se inicijativa predloži kao državni pilot-projekt, te iz EU pretpristupnih (a nakon pristupanje EU, strukturalnih i kohezijskih) fondova, budući EU veliku pažnju poklanja upravo skladnom razvoju svojih regija.

¹³ Local Environmental Action Plan – standardni engl. Termin za Lokalni akcijski plan zaštite okoliša.

¹⁴ Npr. problem divljih odlagališta otpada generiran je kombinacijom pomanjkanja razumijevanja štete koja se nanosi okolišu na taj način i nedostatka minimalnih infrastrukturnih pretpostavki osiguranih od strane upravnih tijela lokalne zajednice. Narušavanje krajobraza neplanskom gradnjom koja ne uvažava u dovoljnoj mjeri tradicionalne krajobrazne elemente, drugi je sveprisutni primjer.

1.3.2 Izazov horizontalne integracije

Zaštita okoliša naglašeno je multi- i inter-sektorska djelatnost. Nema sektora koji se može promatrati i planirati potpuno izdvojeno od svih drugih sektora, no problematika okoliša je u tom pogledu vjerojatno najkompleksnija, jer okoliš doista utječe na sve sektore i svi sektori utječu na okoliš¹⁵. Multisektoralnost ima nekoliko posljedica, koje izradu ovakvog Programa čine vrlo zahtjevnom zadaćom.

Prvo, zakonska regulativa relevantna za ovo područje izuzetno je široka, odnosno, osim glavnog sektorskog zakona – Zakona o zaštiti okoliša – kao osnove, skup relevantnih zakona uključuje i niz drugih zakona¹⁶.

Drugo, postoji čitav niz planskih dokumenata drugih sektora s kojima ovaj Program treba biti usklađen. To npr. uključuje razvojno-gospodarske dokumente, dokumente prostornog uređenja, vodnogospodarske osnove, vodnogospodarske planove slivnih područja, planske dokumente za gospodarenje šumama, planske dokumente za razvoj poljoprivrede, i sl¹⁷.

Konačno, postoji čitav niz značajnih aktera koje treba prepoznati, kontaktirati i uskladiti.

Ovaj program dosljedno zagovara integraciju sektora i njihovih aktivnosti (komunikaciju, suradnju, usklađenost, participativnost i druge srodne prakse) kao aspekt sustava od ključne važnosti, te sukladno tome predlaže i mnoge mjere kojima je cilj (bilo izravni, bilo neizravni) postupno unapređenje ovih praksi.

¹⁵ Multisektoralni karakter problematike okoliša, koji je usvojen i pri koncipiranju ovoga dokumenta, očituje se i u suvremenim svjetskim trendovima u pristupu zaštiti okoliša (npr. peti *Environment Action Programme* Europske Unije, za razdoblje od 1992 do 2002), gdje se, kao vjerojatno najznačajniji instrument za uspješno kretanje u smjeru održivog razvoja, promovira upravo integracija aspekta zaštite okoliša u sve značajne sektorske politike, što se postupno i provelo kroz izradu Strategija integracije okoliša u brojne sektore, uključujući poljoprivredu, transport, energetiku, i dr.

¹⁶ Npr. Zakon o vodama; Zakon o otpadu; Zakon o zaštiti zraka; Zakon o zaštiti od buke; Zakon o šumama; Zakon o poljoprivrednom zemljištu; Zakon o rudarstvu; Zakon o komunalnom gospodarstvu, ... Zakon o lokalnoj upravi i samoupravi, Zakon o financiranju jedinica lokalne uprave i samouprave, itd.

¹⁷ Među dokumentima, njihovim ingerencijama i sadržajem, kako su oni trenutno zakonski definirani, postoji značajno preklapanje. Vjerojatno najbolji primjer je odnos između dokumenata zaštite okoliša i prostorno-planskih dokumenata. Naime, povijesno gledano, u Hrvatskoj je sustavna i institucionalna briga za okoliš krenula upravo iz područja prostornog planiranja ranih 70-tih godina, s trendom da briga za okoliš u njemu ima sve izraženije mjesto, sve do razine u kojoj prostor kojim se bavi disciplina prostornog planiranja po definiciji uključuje ne samo prostornost, već i sve segmente i ukupnost u njemu postojećeg okoliša. Konkretno, *"temeljno načelo integralnog pristupa planiranju i uređenju prostora sadrži zaštitu okoliša kao kontinuiranu i u svim segmentima prisutnu komponentu koja će se provoditi kao opći svjetonazor u sklopu obuhvata cjelovitih područja i pojedinačnih zahvata te u okviru pojedinačnih sektora ... prostorno planiranje danas postaje ključni čimbenik zaštite okoliša ... planiranje krajolika treba dobiti izjednačeni status s planiranjem izgrađenih područja"* (Strategija prostornog uređenja RH, 1997.). Rezultat je da Prostorni plan županije sadrži u raznim svojim dijelovima mnoge segmente koji čine logičan dio i ovog programa. Sličan odnos postoji i u vezi sa Strategijom i programom održivog razvoja, Regionalnim operativnim planovima i drugim sličnim razvojnim dokumentima. Briga o okolišu jedan je od tri osnovna aspekta strategije održivog razvoja, a strategija održivog razvoja prirodan je i neophodan kontekst za program zaštite okoliša. Trenutna posljedica je da postoje velika preklapanja među navedene tri vrste dokumenata. Npr. ovaj program, naročito u općem dijelu koji opisuje osnovna obilježja Istarske županije, uvelike se sadržajem, obujmom i formom izlaganja preklapa sa županijskim prostornim planom. Slično će vrijediti i za Regionalni operativni plan (vrsta programa koja treba pomoći županiji u kvalitetnijem iskorištenju pretpripravnih, a potom i strukturnih fondova EU) koji se upravo treba početi izradivati. Treba očekivati i nadati se, da će u njihovim sljedećim verzijama, kvalitetnijim zakonskim određenjem njihova sadržaja i međudnosa, te usklađenijim naporom oko izrade ovih dokumenata koji u osnovi čine dio jedinstvenog planskog okvira, trenutno preklapanje biti zamijenjeno potpunijom integracijom.

1.4 ŽUPANIJSKI PROGRAMI ZAŠTITE OKOLIŠA U KONTEKSTU STVARNOG PROCESA USPOSTAVE SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA RH

Trenutno stanje uspostavljenosti sustava zaštite okoliša u Hrvatskoj daleko je od svoga, zakonom utvrđenog, idealnog oblika¹⁸. Neki od nedostataka koji se najbolje primijete prilikom planiranja i provedbe neke aktivnosti iz sfere zaštite okoliša su kako slijedi. Mnogi podaci i informacije, te rezultati mjerenja stanja okoliša i sustava upravljanjem okolišem, ili ne postoje, ili ako postoje, nije ih lako koristiti, jer su: 1) raspršeni preko mnoštva neusklađenih aktera, 2) prečesto nedovoljno dostupni¹⁹, jer akteri zaduženi za njihovo prikupljanje i obradu nisu uložili dovoljno napora da ih takvima učine²⁰. Mnogi neophodni procesi i aktivnosti zaštite okoliša ili ne postoje ili su u ranoj fazi uspostave. Usprkos mnogim inicijativama, suradnja i usklađenost među segmentima sustava je u pravilu još uvijek daleko od zadovoljavajuće. Sam sektor okoliša, iako se u svim razvojnim dokumentima RH navodi kao jedan od ključnih sektora jer osigurava očuvanje i iskorištenje jedne od osnovnih komparativnih razvojnih prednosti RH – relativno čist i atraktivan okoliš / prostor / prirodu, u operativnom planiranju i alokaciji resursa, relativno prema dominantno razvojnim i socijalnim projektima, još uvijek ima nizak prioritet²¹.

S obzirom da je Županijski program zaštite okoliša, kako je već rečeno, dio šireg konteksta sustava zaštite okoliša u RH, njegov sadržaj, odnosno način i moguća razina provedbe sadržaja određenog zakonom, neminovno su uvjetovani stanjem (razinom uspostavljenosti, učinkovitosti, i sl.) cijelog sustava. Stoga je, s obzirom na prije opisano stanje sustava, osnovna zadaća ovog dokumenta: 1) s ciljem davanja (utvrđivanja i objedinjavanja) što kvalitetnijih preporuka vezanih uz prioritete zaštite okoliša u županiji, u najvećoj mjeri koristiti ono što postojeći segmenti sustava omogućuju; 2) identificirajući nedostatke trenutnog sustava, te uvažavajući preporuke i inicijative s nacionalne razine, dati preporuke za njegovo unapređenje.

Operativno to znači da se aktivnosti oko razvijanja Programa i sustava čiju strukturu i dinamiku ovaj dokument treba osmisliti, trebaju nastaviti i nakon što on bude dovršen i usvojen, a jedna od njegovih važnijih uloga je poslužiti kao ishodište za jedan takav kontinuirani razvojni proces. U tome smislu, ovaj dokument je inicijalni materijal koji se, kroz dijalog i sudjelovanje svih za ovu problematiku značajnih aktera, te na osnovi iskustava i spoznaja stečenih njegovom provedbom, treba nastaviti stalno doradivati i prilagođavati novim uvjetima. Taj kontinuirani proces, a ne ovaj dokument, jest Program zaštite okoliša Istarske županije.

¹⁸ Relativna potvrda ove tvrdnje je i trend pogoršavanja pozicije RH na listi zemalja svijeta, mjereno tzv. indeksom održivosti okoliša. Osnovni razlog relativno visokog 19. mjesta je velika vrijednost prostora RH u pogledu njegove biološke i krajobrazne raznolikosti, te još uvijek značajna očuvanost okoliša, uglavnom kao posljedica relativno rijetke naseljenosti i izostanka značajnijeg industrijskog razvoja u proteklom razdoblju. Osnovni razlog pada s 12. na 19. mjesto vjerojatno treba tražiti u više deklarativnoj, nego stvarno učinkovitoj zaštiti okoliša, u uvjetima stalno rastućeg razvojnog pritiska, koji je nažalost vrlo često najveći upravo u najatraktivnijim područjima (npr. problem nedostatno kvalitetne regulacije pritiska na obalno područje i posljedična „apartmanizacija“).

¹⁹ Pravo pristupa informacijama, te s njim u vezi obaveza proaktivne distribucije podataka i informacija, neka su od osnovnih obilježja novijih trendova u zaštiti okoliša. Aarhuska međunarodna konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša, kojoj je i RH potpisnica, važan je korak u tome smjeru.

²⁰ Štoviše, ponekad se stječe dojam da se podaci tretiraju kao tajna, a njihova dobava je povezana s dugom i kompliciranom procedurom, što je sve posve u neskladu s deklariranom i zakonom propisanom transparentnošću i dostupnošću podataka o stanju okoliša svim zainteresiranim stranama.

²¹ S osnivanjem Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, stanje se po ovom pitanju značajno poboljšava – ali još uvijek na vrlo ograničenom spektru tema. Trenutno je glavni prioritet sektor otpada, i to u prvom redu u segmentu izgradnje infrastrukture – sanacije zatečenih smetlišta i uspostava sustava suvremenih sanitarnih deponija otpada. Na prvi pogled manje opipljivi projekti – npr.: osmišljavanje i provedba održivog razvoja na zaštićenim područjima; održivi gospodarski razvoj temeljen u prvom redu na korištenju očuvane prirode i okoliša kao osnovne komparativne prednosti; promjena okolišno nepovoljnih navika među građanima (uključujući tu i nastojanje oko smanjivanja otpada, odvojenog prikupljanja, i sl.); promocija ekološke poljoprivrede kao i gospodarski i okolišno i socijalno prihvatljivije alternative postojećoj poljoprivrednoj praksi; i dr. – još uvijek nisu dovoljno resursno (financijski, kadrovsko, institucionalno) i organizaciono podržani.

1.5 ZADAĆA PROGRAMA

Činjenica da se radi o **prvom Programu zaštite okoliša Istarske županije**, donošenom u uvjetima relativne neuspostavljenosti sustava, određuje **dvostruku zadaću ovog programa**.

S jedne strane, PROGRAM MORA IMATI STRATEŠKU ŠIRINU I VREMENSKI OBUHVAT, TE SLUŽITI ZA INFORMIRANJE I EDUCIRANJE CIJELOG PROCESA USPOSTAVE SUSTAVA, pa je stoga kao **prva zadaća** određeno:

1. postavljanje cjelovitog **okvira** i kvalitetne **ishodišne točke** za uspostavu i **dugoročni** razvoj sustava zaštite okoliša i unapređenje stanja okoliša Istarske županije, koji je 1) u skladu s nacionalnom strategijom i 2) uvažava posebnosti županijskog prostora.

S druge strane, OD PROGRAMSKOG DOKUMENTA OČEKUJU SE I POSVE KONKRETNE, OPERATIVNO PROVEDIVE MJERE, pa se kao **druga zadaća** određuje:

2. određivanje **prioritetnih mjera** kojima će se u trenutnim financijsko-zakonodavno-institucionalnim okvirima, u sljedećem **kratkoročno/srednjoročnom razdoblju**, na najučinkovitiji i najdjelotvorniji način unaprijediti sustav zaštite okoliša i stanje okoliša Istarske županije.

Kao prikladno razdoblje odabrano je ono od 4 godine. Argument za takav odabir je da se **Izvješće o stanju okoliša** donosi svake 4 godine, a ono, sukladno zakonu (NN 82/94, članak 22), među ostalim uključuje „*ocjenu provedenih mjera i njihove učinkovitosti; analizu ostvarivanja (...) Programa zaštite okoliša (...), procjenu potrebe izrade novih ili izmjena i dopuna postojećih dokumenata*“, te kao takvo, iako to u zakonu nije izrijekom i navedeno, **predstavlja logični proceduralni okvir za izmjenu i dopunu Programa**.

Osim toga, sljedeće četverogodišnje razdoblje je opravdano i u kontekstu nastojanja RH oko približavanja EU, a taj se proces pokazuje kao vrlo važna odrednica dinamike aktivnosti vezanih uz zaštitu okoliša u RH.

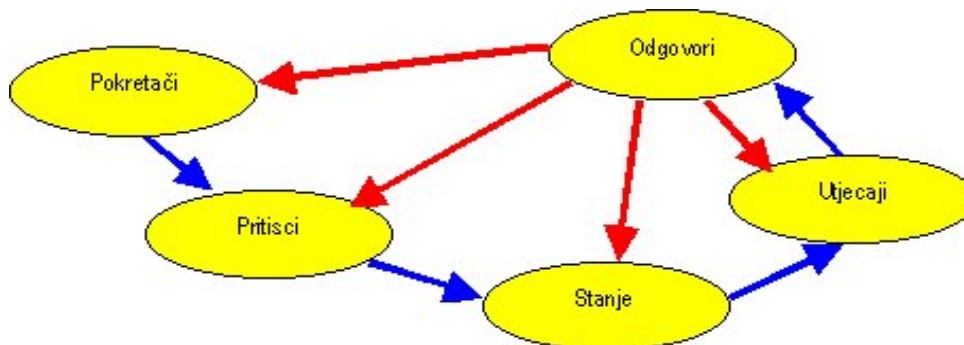
1.6 STRUKTURA DOKUMENTA: PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA IŽ, S UKLJUČENIM IZVIJEŠĆEM O STANJU OKOLIŠA

Sadržaj dokumenta strukturiran je na način vrlo sličan onome koji se koristio u Strategiji i Nacionalnom planu djelovanja za okoliš (NN 46/02), dok ovaj posljednji u osnovi slijedi logiku tzv. *DPSIR* modela²². Osim što se takva struktura uspostavila kao standard u analizama i strateško-programskim dokumentima u području zaštite okoliša, preuzimanje obrasca postavljenog u nacionalnoj strategiji pridonosi uspostavi svojevrsnog standarda, što potom olakšava analizu, korištenje, usklađivanje i integraciju ove vrste dokumenata.

Ideja modela je vrlo jednostavna i intuitivna (vidi Sliku 1.): **pokretači** (npr. porast stanovništva u nekoj urbanoj regiji) uzrokuju **pritiske** (npr. otpadne vode) koji se odražavaju na **stanje** okoliša (npr. smanjenje kvalitete vodenih tokova – recipijenata), što ima izravan **utjecaj** na zdravlje ekološkog sustava (npr. populacija vodenih organizama o vodotoku) i cijeli lanac neizravnih utjecaja (npr. ugrožena vodoopskrba, zdravlje ljudi,...). Svi ti negativni utjecaji konačno isprovociraju **odgovore** društva, koji paralelnim pristupom djeluju na sve karike ovoga lanca nizom odgovarajućih **mjera** (npr. planska urbanizacija praćena izgrađenom adekvatnom komunalnom strukturom, ugradnja uređaja za obradu otpadnih voda,

²² DPSIR je skraćenica sastavljena od prvih slova sljedećih engleskih termina (u zagradama su dani odgovarajući hrvatski termini): Driving forces [Pokretači], Pressures [Pritisaci], State [Stanje], Impact [Utjecaji], Response [Odgovori] – koji je danas svojevrsni standard u tretiranju problematike okoliša. Model je ponekad pojednostavljen na način da se pokretači i pritisci, te stanje i utjecaji, stope u po jednu kategoriju – pritisci i stanje – pa se onda govori o 'Pritisaci – Stanje – Odgovori' modelu. U osnovi, radi se o istoj ideji.

uspostava sustava indikatora koji rano upozoravaju na stanje okoliša, zaštita vodocrpilišta, dodatni tretman vode za piće).

Slika 1. Shematski prikaz DPSIR modela

Problematika okoliša strukturirana je oko tzv. **tema zaštite okoliša**, gdje se pod tim terminom, sukladno definiciji iz Nacionalne strategije i plana djelovanja za okoliš (NN 46/02), podrazumijeva „**cjelina koja predstavlja problem zaštite okoliša, a njome je obuhvaćeno: stanje, pritisci i odgovori na te pritiske.** Imena koja su teme dobile nisu sistematična: neka od njih su izvedena iz sastavnica okoliša; neka iz prostornih (geografskih) cjelina na koje se problem odnosi; a neke su imena dobile prema zagađivaču ili globalnoj pojavi; itd. Koristimo ih u tom obliku jer su uvriježena.“

Okvirno, teme se mogu grupirati na: **1) teme koje se tiču različitih sastavnica okoliša** (vode, more, tlo, zrak, bioraznolikost), **2) teme kojima je zajedničko da im je predmet proučavanja neka vrsta pritiska na okoliš** (otpad, buka, ekološke nesreće i rizici), **3) teme koje se bave integracijom zaštite okoliša u druge sektore** (industrija, eksploatacija mineralnih sirovina, energetika, promet, poljoprivreda, ribolov, marikultura, šumarstvo, lovstvo, potrošači i potrošnja, turizam), te **4) teme koje se bave karakterističnim prostornim cjelinama** (urbano, ruralno i obalno područje).

Osim tema zaštite okoliša, u programu se posebno obrađuje problematika **aktera i instrumenata zaštite okoliša**.

Budući da su akteri glavni nosioci provedbe programa, njihovo prepoznavanje, analiza, te iz nje izvedene preporuke, od ključne su važnosti za Program, odnosno za njegovu provedbu. Prepoznavanje i aktivno uvažavanje činjenice da je broj značajnih aktera vrlo velik, te da je njihova suradnja, usklađenost, međusobno uvažavanje i komunikacija od ključne važnosti za učinkovitost i djelotvornost sustava zaštite okoliša kao cjeline, spada među trenutne prioritete sektora zaštite okoliša, pa je logično i ovim Programom to posebno istaknuti. Recentni trendovi sve češće i kvalitetnije suradnje upravnog sektora, javnog sektora, NVU i privatnog sektora, svakako su izrazito povoljna vijest, no još uvijek ostaje puno prostora za unapređenje toga ključnog čimbenika efikasnosti cjelokupnog sustava.

Od instrumenata zaštite okoliša, načelno, ali i u kontekstu trenutnog stanja u Istarskoj županiji i RH, razmotreni su: zakonska regulativa, inspeksijski nadzor, monitoring i informacijski sustav za zaštitu okoliša, znanosti i razvoj za okoliš, integracija zaštite okoliša u programe drugih sektora, poticanje sudjelovanja javnosti, odgoj i izobrazba za okoliš, te ekonomski instrumenti i financiranje.

Konačno, osim na opisani način izložene sveobuhvatne analize problematike okoliša na području županije, program posebno izdvaja **prioritetne mjere koje se sugeriraju kao osnovne zadaće sektora zaštite okoliša u sljedećem kratkoročno/srednjoročnom (4-godišnjem) razdoblju.**

Ovakvim strukturiranjem i sadržajem, **dokument uključuje sve zakonom propisane elemente i Programa zaštite okoliša, i Izvješća o stanju okoliša za područje IŽ.**

Vrlo važna dodatna kvaliteta usvojene strukture je njena visoka **modularnost**, koja čini lakšim i korištenje programa (izvješća), i njegove buduće redovne izmjene i dopune.

1.7 METODOLOGIJA IZRADE PROGRAMA I MJESTO OVOG DOKUMENTA U PROCESU IZRADE

Usvojena metodologija izrade Programa prvenstveno je određena: 1) karakteristikama problematike kojom se bavi (zaštita okoliša); 2) njegovim programskim karakterom; 3) razinom uspostavljenosti sustava zaštite okoliša (vidi 1.4), te konačno, 4) njegovom dvojakom zadaćom (vidi 1.5).

Trajna i učinkovita komunikacija, suradnja i usklađenost među različitim akterima, segmentima i procesima zaštite okoliša, spadaju među osnovne i neophodne kvalitete sustava zaštite okoliša²³. U skladu s tim, tijekom izrade ovog programa, kontaktiranjem s različitim, za problematiku okoliša značajnim akterima, nastojalo se ujedno i na početnom uspostavljanju mreže kojom će se komunikacija među akterima u budućnosti odvijati češće nego prije njegove izrade. Uz to, programom su često propisane mjere kojima je osnovni cilj upravo njegovanje ove komunikacije i suradnje među različitim važnim sektorima (odjelima, upravama, agencijama,...).

Programski karakter ovog dokumenta zahtijevao je da se on izradi kroz izraženo participativni proces, odnosno proces koji na što kvalitetniji mogući način (proaktivno, s kvalitetnim protokom informacija i znanja, partnerski, itd.) uključuje sve značajne aktere zaštite okoliša Istarske županije. Svaki napor u ovome smjeru vraća se dvostruko. Prvo, svaki pojedini akter najbolje poznaje svoj segment problematike zaštite okoliša, te je stoga vrijedan, počesto i jedinstven izvor informacija i znanja. Drugo, uključivanje aktera u proces izrade programa koji u nekom svom dijelu određuje i njihove obaveze, povećava vjerojatnost da će program sadržavati realne ciljeve i mjere, te da nakon usvajanja neće biti „komad papira“, već ideja koja se postupno ostvaruje. Konačni nacrt prijedloga Programa bio je otvoren uvidu i komentarima svih u procesu kontaktiranih aktera, naročito u dijelu koji određuje dužnosti i ovlaštenja pojedinih aktera zaštite okoliša u Istarskoj županiji. Komentari su uvaženi, bilo odgovarajućim uvrštenjem u program, bilo argumentiranim odbijanjem. Bez obzira kojemu od ova dva slučaja pripadao, komentar je uvijek na neki način ostavio trag u konačnom sadržaju Programa. **S obzirom da se radi o procesu, a ne o jednom dokumentu, usvajanjem dokumenta Program ne prestaje biti otvoren primjedbama, komentarima i prijedlozima njegovih aktera. Štoviše, oni su nužan preduvjet njegovog stalnog razvoja i prilagodbe novim spoznajama, mogućnostima, okolnostima i zahtjevima**²⁴.

Razina (ne)uspostavljenosti sustava zaštite okoliša, o kojoj je već bilo govora, diktira da je istaknuta zadaća ovog Programa upravo utvrđivanje postojećih segmenata sustava, njihovo povezivanje i usklađivanje, te utvrđivanje važnih nepostojećih segmenata sustava i davanje prijedloga za unapređenje toga stanja. Drugim riječima, osnovni izazovi u izradi Programa zaštite okoliša bili su utvrđivanje, kontaktiranje, uključivanje, usklađivanje i integriranje svih značajnih priloga (dokumenata, procesa, aktera,...) iz različitih (planerskih, upravno-provedbenih, operativno-provedbenih, civilno-gradanskih) segmenata, različitih za tematiku značajnih sektora (prvenstveno zaštita okoliša, ali uključujući i gospodarstvo, poljoprivredu i šumarstvo, vodno gospodarstvo, komunalno gospodarstvo, itd.). Posljedica toga je da se metodologija izrade programa zasnivala na dinamičnoj kombinaciji²⁵ 1) utvrđivanja,

²³ Npr. OECD u svojim smjernicama (OECD) Strategiju održivog razvoja definira kao "...koordinirani skup participativnih i konstantno unapređivanih procesa analize, debate, izgrađivanja provedbenih kapaciteta, planiranja i investiranja,...koji integrira ekonomske, socijalne i ekološke ciljeve nekog društva, tražeći kompromise tamo gdje integracija nije moguća",...(te koji) ...gradi na postojećem, harmonizirajući različite sektorske, ekonomske, društvene i okolišne planove i politike".

²⁴ Drugim riječima, daleko je značajnije pokretanje procesa nego pojedina stavka bilo koje verzije konkretnog dokumenta koji u datom trenutku predstavlja službeni Program zaštite okoliša IŽ. Naime, s jedne strane, bez procesa, dokument je samo „mrtvo slovo na papiru“ pa i nije naročito značajno „što na papiru piše“. S druge strane, postojanje procesa relaksira zahtjev za „nepogrešivošću i apsolutnom potpunosti“ bilo koje verzije konkretnog dokumenta, jer se on, kroz proces, lako dopunja i mijenja.

²⁵ Termin "dinamična kombinacija" opisuje proces u kojemu su obje vrste aktivnosti kontinuirano trajale tijekom cijelog razdoblja izrade programa, međusobno se pomažući na način da je analiza literature redovito otkrivala prethodno neprepoznate, a značajne aktere, te obrnuto, kontakti sa značajnim akterima redovito su rezultirali utvrđivanjem nove značajne literature. Realna je pretpostavka da taj dinamični iterativni proces u konačnici konvergira, odnosno, da se na taj način postupno utvrđuju svi značajni segmenti (dokumenti, akteri, procesi) sustava.

prikupljanja, analize i sinteze svih značajnih dokumenata (zakonska regulativa, prostorno-planska dokumentacija; studije, elaborati, strategije i programi iz različitih značajnih sektora); 2) utvrđivanja, kontaktiranja i aktivnog uključivanja svih za zaštitu okoliša u IŽ značajnih aktera. Naravno, sljedeće opisane metodologije nije jamstvo da se izradom ovog Programa doista i uspješno uvažiti apsolutno sve postojeće značajne dijelove sustava u nastajanju, te uz to uspostaviti atmosferu uspješne suradnje na ostvarivanju Programom predloženih smjernica i mjera. **No, ono što je svakako bilo moguće i što se, sukladno tome, u procesu izrade ovog Programa aktivno nastojalo, jest da taj proces bude korak u pravom smjeru – da korektno uvaži najveći broj postojećih sektorskih priloga, te da promovira ideju potrebe za komunikacijom, suradnjom i usklađenošću među različitim elementima sustava.**

Konačno, dvojaka zadaća Programa (vidi 1.5) metodološki je osmišljena na sljedeći način.

Prva zadaća (definiranje cjelovitog okvira i smjernica za dugoročni razvoj sektora na području Istarske županije), te podloga za ispunjenje druge zadaće (utvrđivanje i operativna razrada prioriternih mjera za naredno 4-godišnje razdoblje), ispunjene su u prvom koraku, koji sadržajno obuhvaća sveobuhvatnu analizu problematike zaštite okoliša na području IŽ. Ta problematika strukturirana je oko pitanja aktera zaštite okoliša, instrumenata zaštite okoliša, te već spomenutih, tzv. tema zaštite okoliša. Za svaki od tih aspekata sustava zaštite okoliša: i) dan je općenit, informativno-edukacijski dio; a potom je ii) analizirano trenutno stanje na području županije – element Izvješća o stanju okoliša; te iii) definirani ciljevi i mjere koji će služiti kao okvir i smjernice za njegovo dugoročno unapređenje – element Programa zaštite okoliša.

Druga zadaća (utvrđivanje i operativna razrada prioriternih mjera za naredno 4-godišnje razdoblje) ostvarena je drugim korakom, gdje se analizom izrađenog sveobuhvatnog pregleda problematike okoliša na području IŽ, iz velikog broja problema, ciljeva i mjera, izdvojilo i dodatno operativno-planski razradilo one koji su ocijenjeni prioriternim.

1.8 AKTERI, ROKOVI I FINANCIRANJE PROGRAMOM ODREĐENIH MJERA

Više je čimbenika koji određuju razinu detaljnosti kojom će neki program biti razrađen u tzv. mrežni plan aktivnosti, odnosno određen s obzirom na njegove nositelje, vremensku dinamiku i sredstva potrebna za njegovu provedbu.

Jedan od tih čimbenika je svakako i mjesto programa u hijerarhiji planskih dokumenata s kojima čini cjelinu. Naime, razina detalja logično je korelirana s razinom sa koje se problematika sagledava, i to iz dva razloga. Prvi je u vezi s načelom supsidijarnosti, odnosno činjenicom da se određeni problemi optimalno (i u pogledu efikasnosti, ali i u pogledu etičnosti i dobre demokratske prakse) rješavaju na određenoj razini. Budući da zdrav okoliš spada među osnovna ljudska prava, načelna je praksa u području zaštite okoliša da se problemi rješavaju na što nižoj mogućoj razini, te da se pravo odlučivanja delegira na više razine samo ako za to postoji jasan, među akterima prihvaćen razlog. Drugi razlog je više tehničke prirode i tiče se činjenice da praktična upotrebljivost plana ograničuje broj aktera, međuodnosa, aktivnosti i drugih elemenata koji se njime mogu obuhvatiti. Konkretnije, planovi koji pokrivaju širu problematiku nužno su manje detaljni, odnosno, detaljniji planovi nužno se odnose na užu problematiku.

Sljedeći očiti čimbenik je stabilnost i predvidljivost okruženja u kojemu se program odvija. Što je ona manja, to je manja razina preciznosti kojom je moguće, odnosno, ima smisla specificirati plan aktivnosti putem kojih se program provodi. Naime, inzistiranje na preciznosti u uvjetima neodređenosti i neizvjesnosti okruženja, rezultira samo rigidnijim, te promjenama manje prilagodljivim programom. U takvim uvjetima puno je prikladniji fleksibilan, adaptivno upravljani plan, kod kojega naglasak nije na preciznom određivanju svakog pojedinog koraka na putu kojim želimo proći trenutnim okruženjem, budući da će se ono najvjerojatnije u međuvremenu promijeniti, te će takav plan postati neupotrebljiv, pa čak i štetan, već je naglasak na određivanju okvirnog smjera kojim se želi ići, te naglašavanju važnosti i razvijanju sposobnosti i mehanizama kojima se osigurava brza reakcija i prilagođavanje promjeni, ukoliko i kada se ona dogodi.

Razina uspostavljenosti sustava za koji se program radi, pod čime se prvenstveno podrazumijeva: 1) količina raspoloživih informacija i spoznaja, te 2) razvijenost instrumentarija koji sustav ima na raspolaganju za rješavanje postojećih problema, također je važan čimbenik koji određuje preciznost plana. Naime, što je sustav razvijeniji, to se preciznije, u terminima postojećih instrumenata i informacija, može za njega definirati program. Suprotno tome, što je sustav nerazvijeniji, to veći broj mjera mora biti dijelom načelan, jer ne postoje elementi potrebni za njihovo preciznije definiranje.

Konačno, važan čimbenik je i vremenski horizont programa. Zbog nemogućnosti točnog i preciznog predviđanja, dulji vremenski horizont, slično kao i kod prethodno spomenutog problema nestabilnosti okruženja, implicira da su zadane mjere više okvirne smjernice za djelovanje, nego precizno određeni planovi aktivnosti.

U slučaju ovog Programa, situacija s netom navedenim čimbenicima je sljedeća:

Županijski program zaštite okoliša najviši je strateški dokument zaštite okoliša na području županije, te kao takav prvenstveno služi za: 1) interpretiranje smjernica nacionalne strategije u okviru županije, 2) sagledavanje cjeline problematike zaštite okoliša unutar prostora županije, odnosno služi kao objedinjujući, usklađujući i usmjerujući okvir za hijerarhiju prostorno i/ili sektorsko užih, operativnijih programa, koji se na detaljniji način bave bilo pojedinim segmentom zaštite okoliša (npr. vode, bioraznolikost, otpad, i dr.), bilo manjom prostornom cjelinom (lokalna razina općina i gradova).

Stabilnost i predvidljivost okruženja u kojemu će se provoditi mjere određene ovim Programom izrazito je niska. Naime, osim deklarativnog strateškog usmjerenja i vizije o 1) prilagodbi RH konceptu održivog razvoja i 2) približavanju i priključenju RH Europskoj uniji (EU) (NN 46/02), teško se može predvidjeti stvarna dinamika kojom će se RH kretati tim, željenim smjerom. Ne postoji npr. službeni scenarij koji se dokazao svojim dosadašnjim slaganjem s događanjima u stvarnosti²⁶ i koji bi bio upotrebljiv kao pretpostavka o uvjetima u okruženju u nekom narednom razdoblju.

Kada se radi o uspostavljenosti sustava (vidi 1.4), okvirna ocjena je da je ona u velikoj mjeri takva da većinu instrumenata i informacija tek treba stvoriti.

Konačno, s obzirom na vremenski horizont, ovaj program (vidi 1.5) treba odgovoriti na dvije postojeće potrebe: 1) postaviti okvir i dati **smjernice za dugoročni razvoj** sektora, 2) izdvojiti prioritete i odrediti prioritete **mjere za sljedeće kratkoročno/srednjoročno** razdoblje. Ovako definirane smjernice i mjere vrlo se razlikuju s obzirom na operativnu funkciju.

- **Smjernice** prvenstveno trebaju definirati prostor u kojemu će se budući razvoj okvirno događati, i služe ponajprije kao sugestija i podsjetnik na osnovi kojega će se u nekim konkretnim uvjetima odrediti operativna mjera.
- Kao dopuna smjernicama, **prioritetne mjere** moraju poslužiti, koliko je to najviše moguće, kao konkretan plan aktivnosti za neko sljedeće, nužno kraće razdoblje.

Upravo zbog razlike u njihovoj operativnoj funkciji, smjernice i mjere su na značajno različiti način razrađene u mrežni plan aktivnosti. S obzirom na sve navedeno, kao prikladna rezolucija mrežnog plana aktivnosti, za mjere određene ovim programom odabran je sljedeći model s dvije razine detaljnosti. Prvo su, u sveobuhvatnoj analizi zaštite okoliša na području županije, za sve obrađene teme određene i u nižoj razini detaljnosti planski razrađene mjere koje uključuju i prioritete, i smjernice za dugoročni razvoj. Potom su posebno izdvojene i planski dodatno razrađene prioritete mjere²⁷.

Model niže razine detaljnosti je kako slijedi:

²⁶ Štoviše, tipična situacija u politici zaštite okoliša je da su ciljevi postavljeni deklarativno i bez utemeljenja u stvarnim mogućnostima i okolnostima, te da stvarnost to opetovano demonstrira.

²⁷ Daljnja konkretnizacija mjera zadaća je specificiranih nositelja i sudionika njihove provedbe, odnosno rezultat rane faze njihove provedbe.

1. Akteri su određeni okvirno, na razini vrste aktera, te ih treba shvatiti prvenstveno kao prijedlog i orijentaciju o akterima značajnim za pojedini segment Programa, dok se stvarni tim (određen brojem aktera, njihovim međuodnosima, i sl.) koji će raditi na provedbi pojedine mjere mora tek uspostaviti kroz participativni proces kojim će se ona detaljnije i konkretnije sagledati i pripremiti. Uz to, svim akterima predstoji intenzivni proces razvijanja svojih kapaciteta, te umrežavanja s drugim sudionicima procesa. Neće se svi razvijati jednako brzo i predvidljivim smjerovima, a pojavljivat će se i novi akteri. Postupna organizacija sudionika i uspostava tima za provedbu neke mjere je živi društveni proces koji ovisi o svim ovima, te o nizu drugih faktora.
2. Vremenska dimenzija (odnosno „rokovi“) opisuje se klasama: prioritetno (PR, razdoblje do 4 godine), dugoročno (DR, više od 4 godine) i trajno (više kao atribut postojanja, nego vremensko određenje aktivnosti), dok se prioritetne mjere dijele na: kratkoročne (KR, do 2 godine) i srednjoročne (SR, do 4 godine). Pri tome, budući da je neizvjesnost okoline u kojoj se provodi program vrlo visoka²⁸, navedene klase koriste se više u „asocijativnom“ smislu, kao kvalitativna ocjena dijelom relativne hitnosti pojedine mjere, dijelom očekivanog trajanja provedbe mjere, nakon što se ona jednom počne provoditi²⁹.
3. Financiranje se definira izvorima³⁰, ali ne i preciznim iznosima, budući da preciznost kojom su mjere zadane ne dozvoljava razinu kvantifikacije koja ide dalje od sljedeće okvirne ocjene. Može se reći kako su infrastrukturne mjere najskuplje i najodređenije. Druge mjere (edukacija, planiranje, istraživanje, ...) manje su određene, jer se zadaća može elastičnije prilagoditi raspoloživim sredstvima, nego što je to moguće u slučaju kada se radi o konkretnom infrastrukturnom zahvatu (iako i tu postoji mogućnost podjele u faze, i sl.). Najskuplje su svakako mjere vezane uz prioritetne probleme okoliša: kvalitetno upravljanje otpadom i otpadnim vodama. Na razini RH (NN 46/02), procjene sredstava potrebnih za zadovoljavajuće unapređenje stanja u ta dva sektora su: 2.2 milijarde USD³¹ i 5.0 milijarde USD. Kako je problem uglavnom posljedica aktivnosti stanovništva, te uz pretpostavku da situacija u cijeloj RH zahtijeva podjednako unapređenje, potrebna sredstva za Istarsku županiju mogu se, s obzirom na udio stanovništva županije u stanovništvu RH (4.65%), procijeniti redom na okvirno: 100 i 230 milijuna USD³².

Uz uvažavanje svih ograda u vezi s detaljnošću kojom su pojedine mjere razrađene u mrežne planove aktivnosti³³, može se zaključiti da mjere, u obliku i razini detaljnosti kojom su dane, ispunjavaju svoju

²⁸ Razina kašnjenja vezana uz provedbu zakonskom regulativom o okolišu definiranim zadaćama, dobar je argument koji govori u prilog tvrdnji o nerealnosti bilo kakvog strogog planiranja u vremenu.

²⁹ Moguće su i kombinacije. Npr. vrlo se često pojavljuje kombinacija "PR / trajno", što se treba interpretirati kao: "započinjanje ove vrste aktivnosti je prioritetno, a aktivnost nije ograničena u vremenu, već predstavlja trajnu kvalitetu sustava."

³⁰ I izvori sredstava za provedbu trebaju biti shvaćeni kao orijentacija vezana uz postojeće mogućnosti, a ne precizni element plana. Naime, izvori, te iznosi i dinamika raspoloživih sredstava najizravnije ovise o političkoj odluci (koja još nije donesena) o razini prioriteta koju će u procesu približavanja Hrvatske Europskoj uniji dobiti problematika okoliša, te kojom će se brzinom i intenzitetom cijeli proces odvijati.

³¹ Novija informacija koja govori o iznosima i dinamici alociranja sredstava na rješavanje ovih problema je da se preko FZOEU-a planira plasirati 1,25 milijardi kn za rješavanje problema na 164 (vjerojatno najprioritetnijih lokacija) odlagališta otpada, što je u prosjeku nešto manje od 10 milijuna kn po pojedinoj lokaciji.

³² Vezano uz osiguravanje sustava i infrastrukture za kvalitetno upravljanje otpadom i otpadnim vodama, postoje i procjene dane u kontekstu detaljnijih dokumenata koji se bave ovom problematikom (npr. Studija izvodljivosti izgradnje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda malih naselja u vodozaštitnim područjima Istarske županije, Program cjelovitog sustava gospodarenja otpadom za Istru i Kvarner, ali i niz recentnijih dokumenata koji daju procjene za konkretne projekte na razini JLS – najčešće u sklopu dokumentacije za dobivanje sredstava iz fondova, bilo EU (ISPA), bilo nedugo uspostavljenog Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost RH). Dana procjena u slučaju odvodnje otpadnih voda grubo odgovara vrijednosti projekta odvodnje otpadnih voda za naselja središnje Istre, koji se procjenjuje na 1.12 milijardi kn. Kako to ne uključuje cijenu uređaja, podmorskih ispusta, kolektorske mreže u obalnom dijelu, procjena je čak i preniska.

³³ Treba napomenuti da se dane ograde ne odnose u istoj mjeri na sve vrste iz doista širokog spektra mjera koje se pojavljuju u programu: od istraživanja, planiranja, preko uspostave infrastrukture i financijske konstrukcije, do promidžbe, edukacije, informiranja, senzibiliziranja i dr. Evidentno, različite mjere na različit način i u različitoj mjeri ovise o opisanim čimbenicima, pa se s obzirom na to, i njihove provedbe mogu raščlaniti na različite razine detalja.

osnovnu zadaću – pravilno usmjeravanje i građenje osnove sustava zaštite okoliša Istarske županije, te podloga za utvrđivanje prioriteta – jer: 1) stoje u skladu s osnovnim razvojnim smjerovima i scenarijima³⁴, 2) uvažavaju specifičnosti županijskog prostora, te 3) prepoznaju i uvažavaju institucionalne i organizacijske pretpostavke koje su, neovisno o specifičnostima trenutnih uvjeta u okruženju i detalja programa, preduvjet učinkovite i djelotvorne akcije³⁵.

Prioritetne mjere za sljedeće četverogodišnje razdoblje dodatno su planski razrađene – određen je glavni nositelj, komentirane resursne pretpostavke (postojanje kadra, financijskih sredstava i sl. za provedbu mjera), mjere su složene u vremenski logičan slijed, predložena je procedura provedbe – do najviše razine koju dozvoljava činjenica da se radi o **PRIJEDLOGU** koji tek treba proći verifikaciju i usvajanje od strane aktera koji bi mjere trebali provoditi³⁶, te ostali prije navedeni čimbenici, a prvenstveno: manjkavost postojećih informacija, stabilnost i predvidljivost okruženja, strateška razina programa.

1.9 KRATAK PREGLED OSTALIH POGLAVLJA

Drugo poglavlje ukratko daje pregled osnovnih obilježja IŽ. Osnovni cilj je da se kratkim opisom postojećih (prirodnih, ljudskih, stvorenih) resursa i trenutne vizije budućeg održivog razvoja, u kojemu je zaštita okoliša samo jedna dimenzija, postavi kontekst za ostatak dokumenta, te se dokument na taj način učini cjelovitijim. Dodatni razlog za uvrštenje poglavlja ovakvog sadržaja bio je i pretpostavljeni motivacijski potencijal, odnosno očekivanje da će kratak pregled obilježja i razvojnog potencijala područja županije biti poticaj oživljavanju vizije njenog skladnog i održivog razvoja. Slijede **treće, četvrto i peto poglavlje**, koja sadrže sveobuhvatnu analizu problematike zaštite okoliša na području IŽ, s ocjenom trenutnog stanja (element IZVIJEŠĆA o stanju okoliša), te prijedlogom ciljeva i mjera kojima će se ono postupno unapređivati (element PROGRAMA zaštite okoliša).

Treće poglavlje predstavlja osnovne aktere (subjekte) zaštite okoliša na području IŽ, kroz specificiranje njihovih dužnosti i ovlasti, te pojašnjenje načela podijeljene odgovornosti.

Četvrto poglavlje bavi se instrumentima zaštite okoliša, koje čini: zakonska regulativa, inspeksijski nadzor, monitoring i informacijski sustav za zaštitu okoliša, znanosti i razvoj za okoliš, integracija zaštite okoliša u programe drugih sektora, poticanje sudjelovanja javnosti, odgoj i izobrazba za okoliš, te ekonomski instrumenti i financiranje.

Peto poglavlje obrađuje tzv. standardne teme zaštite okoliša: vode, more, tlo, zrak, bioraznolikost, otpad, buku, ekološke nesreće i rizike, industriju, eksploataciju mineralnih sirovina, energetiku, promet, poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolov i marikulturu, potrošače i potrošnju, turizam, urbano i ruralno područje.

Konačno, **šesto poglavlje**, na osnovi analize zaključaka i preporuka iz prethodna tri poglavlja, određuje i detaljnije razrađuje uži skup prioriteta mjera koje će činiti osnovu aktivnosti vezanih uz zaštitu okoliša u IŽ, u narednom ČETVEROGODIŠNJEM RAZDOBLJU.

U **Prilogu 1.** dana je anketa provedena među predstavnicima svih JLS na području IŽ. Rezultati ankete – odgovori i komentari predstavnika JLS – dani su u **Prilogu 2.**

Radi veće operativnosti programskog dijela, izrađena je i **SKRAĆENA VERZIJA OVOG DOKUMENTA**, koja u prvom redu sadrži njegove programske elemente, a izostavlja elemente izvješća o

³⁴ Razvojno usmjerenje sažeto u Strategiji zaštite okoliša (NN 46/02)), kroz sljedeća dva strateška cilja: 1) prilagodba RH konceptu održivog razvoja, i 2) približavanje i priključenje RH Europskoj uniji (EU).

³⁵ Informacijski sustav, suradnja među sudionicima, stalno razvijanje kapaciteta,...

³⁶ MEĐU KOJIMA JE „ŽUPANIJA“ SAMO JEDAN OD AKTERA, KOJI PRI TOME NAJČEŠĆE I NEMA INGERENCIJE ZA „ZAPOVIJEDANJE“ PROVEDBE!

stanju. Međutim, važno je naglasiti da je za detaljnije sagledavanje i operativnije bavljenje programom određenom problematikom i aktivnostima, svakako uputno barem inicijalno konzultirati upravo ovu integralnu verziju, jer „preskakanje“ opisa trenutnog stanja ostavlja prostora za pogrešnu interpretaciju i pogrešno razumijevanje dokumentom propisanih mjera.

2 OSNOVNA OBILJEŽJA ISTARSKE ŽUPANIJE³⁷

Ovo poglavlje daje pregled osnovnih obilježja (položaja u prostoru, administrativnog uređenja, prirode, stanovništva, gospodarstva, infrastrukture) Istarske županije. Međutim, **osim što daje općenitu sliku o prostoru na koji se ovaj Program odnosi, prikaz sadrži i veliki broj konkretnih podataka / pokazatelja, značajnih i kao uvod u kasnija detaljnija razmatranja o temama zaštite okoliša** (poglavlja 3., 4., 5.).

...

Poglavlje je, slijedenjem u uvodnom komentaru opisane logike kraćenja, u potpunosti izostavljeno iz Sažetka. Materijal je značajnim dijelom sličan prikazima u drugim strateškim dokumentima IŽ (npr. PPIŽ, ROPIŽ), no u pojedinim dijelovima (u prvom redu u opisu prirodnih obilježja) donosi i neke dodatne informacije i podatkovne osnove. U nastavku je, prikazom naziva i strukture potpoglavlja, samo dana osnovna informacija o sadržaju prikazanog materijala.

- Osnovni podaci i položaj u prostoru
- Političko-teritorijalni ustroj
- Prirodna obilježja
 - Reljef
 - Geološka obilježja
 - Klima
 - Tlo
 - Vode
 - Krajobrazna i biološka raznolikost
- Stanovništvo
- Gospodarstvo³⁸
 - Opća gospodarska situacija
 - Primarne djelatnosti
 - Industrija i graditeljstvo
 - Turizam
- Infrastruktura
 - Promet
 - Pošta i telekomunikacije
 - Energetika
 - Vodno gospodarstvo
 - Gospodarenje otpadom

³⁷ U izradi ovog kratkog prikaza korištene su informacije i podaci iz Prostornog plana Istarske županije (različiti osnovni podaci o prostoru Županije); podaci HGK – Županijska komora Pula (gospodarstvo); podaci DZS (demografija); te brojne druge službene sektorske podatkovne podloge (ZZJZ, Turistička zajednica, HV, HŠ, razne NVU); i sl.

³⁸ **Zaštita okoliša, ukoliko želi biti učinkovita, ne može biti izdvojena djelatnost, već element u cjelini procesa održivog razvoja.** Posljedično, gospodarske prilike i planovi u nekom području važan su kontekst za promišljanje i osmišljavanje odgovarajućeg programa zaštite okoliša, a program zaštite okoliša će, u svom analitičkom aspektu, biti ujedno i Strateška procjena utjecaja na okoliš³⁸ regionalnog razvojnog programa. U tom smislu, u sljedećem kratkom pregledu gospodarstva naglasak je stavljen na one djelatnosti koje se ili na značajniji način tiču korištenja prirodnih resursa, ili predstavljaju značajniji potencijalni onečišćivač.

3 SUDIONICI ZAŠTITE OKOLIŠA U ISTARSKOJ ŽUPANIJ³⁹: OCJENA STANJA, CILJEVI I MJERE⁴⁰

Akteri koji se pojavljuju u skorijoj praksi zaštite okoliša mogu se svrstati u jednu od tri osnovne kategorije⁴¹:

1. upravna tijela na različitim razinama (državna, regionalna, lokalna), u različitim sektorima (zaštita okoliša, gospodarstvo, infrastruktura...), s različitim funkcijama (planiranje, provedba, nadzor...)
2. gospodarski subjekti (različita javna i privatna poduzeća)
3. javnost (skupine, pojedinci, udruge).

U ovom poglavlju prvo se analizira svaka od ovih kategorija u slučaju IŽ, a potom se na osnovi ocjene ustanovljenog stanja, te preporuka Nacionalne strategije i plana djelovanja za okoliš, utvrđuje ciljeve i mjere kojima bi se ustanovljeno stanje unaprijedilo.

Treba istaknuti da su ovdje utvrđeni akteri u idealnom slučaju i tvorci, i provoditelji, i recenzenti Programa zaštite okoliša. U tome smislu, ovaj dokument, sastavljen na osnovi okvirne analize stanja sustava (i upravljanog i upravljačkog), predstavlja početnu točku, inicijalni materijal za trajan proces planiranja, implementacije i adaptacije, u kojem sudjeluju i suodlučuju svi relevantni akteri.

...

Analitički prikaz stanja aktera po gore definiranim grupama u cijelosti je izostavljen iz sažetka Programa. U nastavku je, prikazom naziva i strukture potpoglavlja, samo data osnovna informacija o sadržaju prikazanog materijala.

❖ *Upravna tijela*

- *Državna razina: središnja tijela državne uprave i javne institucije osnovane odlukom Vlade*
- *Županijska razina*
 - *Tijela državne uprave na području Istarske županije*
 - *Tijela Istarske županije – tijela regionalne samouprave*
- *Lokalna razina: tijela lokalne samouprave na području IŽ*

❖ *Javna i privatna poduzeća*

❖ *Javnost i institucije građanskog društva*

U cijelosti se (vidi u nastavku) preneseni programom dana ocjena stanja te predloženi ciljevi i smjernice za aktivnosti u ovom segmentu problematike zaštite okoliša u IŽ.

³⁹ U ovom poglavlju govorit će se o akterima zaštite okoliša na području Istarske županije općenito. Specifične uloge pojedinih aktera u sklopu konkretnih tema zaštite okoliša (npr. tlo, more, vode, otpad, itd.) obrađene su u dijelu u kojemu se ove teme redom razmatraju detaljnije (vidi poglavlje 5.).

⁴⁰ POGLAVLJE NAJPODLOŽNIJE DOPUNAMA SUKLADNO PREPORUKAMA SAMIH AKTERA! Dopuniti na osnovi njihovog vlastitog viđenja svoje uloge u kontekstu zaštite okoliša, eventualnim dosadašnjim aktivnostima, te potrebama za eventualnim promjenama (organizacijskim, kadrovskim...), a radi kvalitetnijeg izvršavanja djelatnosti iz sektora zaštite okoliša.

⁴¹ Ovo su skupine koje se prepoznaju u dokumentima koji se bave ovom problematikom (npr. NN 46/02), međutim, očito je da postoje i drugi akteri koje je moguće posebno izdvojiti zbog njihova značaja, a koji uključuju znanstvene institucije, medije, zakonodavstvo, pravosuđe i dr. Neki od njih (npr. znanstvene institucije) obrađene su u poglavlju o instrumentima zaštite okoliša (4. poglavlje). ULOGA MEDIJA POSEBNO JE ZNAČAJNA u brojnim aspektima zaštite okoliša, a posebno u dijelu informiranja, osvješćivanja, educiranja, davanja „glasa“ inače usitnjenim glasovima javnosti. No, s druge strane, ona nije u bitnome različita kad se radi o temi zaštite okoliša relativno prema drugim temama kojima se bavi, pa u tom smislu nema ni potrebe da se o njoj posebno govori na ovom mjestu. Dostaje reći da su mediji izrazito važni, odnosno da kvalitetnim (sustavnim, analitičkim, konstruktivnim, argumentiranim i uvjerljivim) djelovanjem mogu biti vrlo „okolišno korisni“, a nekvalitetnim (neaktivnim, površnim, parcijalnim, senzacionalističkim, pretencioznim, ...) djelovanjem mogu biti vrlo „okolišno štetni“.

...

Posljedica više puta spominjane činjenice da svako ljudsko djelovanje istovremeno i utječe i biva utjecano okolišem, a vjerojatno i osnovni zaključak dobiven ne osnovu pregleda aktera zaštite okoliša IŽ danog u ovom poglavlju, jest da su akteri značajni za zaštitu okoliša nekog prostora: 1) vrlo brojni, 2) izrazito raznoliki, 3) u složenim, ponekad konfliktnim⁴² odnosima. Drugim riječima, **zaštita okoliša je takvo područje ljudske djelatnosti u kojem nitko sam niti zna niti može sve, i posljedično, djelotvorna i učinkovita suradnja i usklađenost svih značajnih aktera osnovni je izazov i preduvjet uspjeha.**

Analiza stanja u IŽ pokazuje da, iako postoji veći broj vrijednih inicijativa na osnovu kojih se može zaključiti da je suradnja vjerojatno češća i bolja od (vrlo nezadovoljavajućeg) RH prosjeka (gdje se upravo organizacijski aspekt često čini kao najslabiji element sustava zaštite okoliša), još uvijek ima puno prostora za unapređenje do situacije u kojoj će suradnja – redovna, institucionalizirana, ... – biti pravilo, a ne ugodno iznenađenje.

Uspostavljanje (i/ili zaduživanje već postojećih) tijela koja bi institucionalizirala suradnju pojedinih dijelova sustava, svakako bi pomoglo da se izbjegne prečesto prisutna situacija u kojoj dijelovi sustava nastavljaju egzistirati u izolaciji i djelovati s upitnom učinkovitošću i djelotvornošću. Nedostatak kontakata između planera (još uvijek uglavnom uprave) i pretpostavljenih provoditelja (partneri izvan uprave) uzrok je nerealnosti, a potom i neizvršavanja zacrtanih planova, te neučinkovitosti nadzorno – sankcijskog dijela sustava. Sigurno bi se više mogao iskoristiti i dokazani potencijal zelenih NVU-a, u prvom redu Zelene Istre, koja u svom djelovanju na primjeran način spaja stručnost i „energiju“ građanskog aktivizma.

Zaključno, razmatrajući slabosti sustava aktera zaštite okoliša u IŽ, još uvijek nedostatna komunikacija, suradnja i usklađenost nameće se kao osnovni problem, veći čak i od često spominjanog, a i ovom analizom utvrđenog, pomanjkanja stručnog kadra kojemu je osnovna zadaća provedba aktivnosti iz područja zaštite i održivog upravljanja okolišem. Naime, s obzirom na kadar, stječe se dojam da u sustavu postoji puno, zbog slabosti u organizaciji, neiskorištenog potencijala, odnosno da sustav ne koristi u potpunosti nezanemarivi potencijal postojećeg kadra.

S obzirom na uvjete najčešće vrlo ograničenih proračuna, nemogućnosti značajnije kadrovske popune, te najčešće i nepostojanja dovoljnog broja u potpunosti oformljenoga potrebnog kadra na tržištu, **optimalna mjera kojom se relativno brzo može u stručnom smislu osnažiti aktere (a koju su i oni sami predložili – njih preko 50%, vrlo jasnim sugestijama), je organiziranje stručnih seminara, radioničarski vođenih projekata, i sl. Pozitivan sporedni proizvod ovakvog „kontinuiranog učenja“ je i međusobno upoznavanje i uspostavljanje komunikacije među različitim akterima.**

U skladu s ovom ocjenom, kao ciljevi unapređenja sustava aktera zaštite okoliša nameću se ciljevi koje navodi Tablica 1.

Tablica 1. Ciljevi unapređenja sustava aktera zaštite okoliša u IŽ

C1	Svekoliko UNAPREĐENJE KOMUNIKACIJE, SURADNJE I USKLAĐENOSTI među postojećim akterima zaštite okoliša.
C2	INSTITUCIONALNO JAČANJE svih pojedinih aktera zaštite okoliša, prvo kroz MOBILIZIRANJE POSTOJEĆEG, A NEISKORIŠTENOG KAPACITETA, TE STRUČNO JAČANJE, A PREMA POTREBI I KADROVSKO JAČANJE.

Kada se govori o zaštiti okoliša na području županije, ključnu ulogu u postizanju ove neophodne koordinacije i kooperacije imaju upravna tijela Županije – tijela regionalne samouprave. Naime, iako sama ne raspolaže dovoljnim sredstvima, pa ni zakonskim ovlastima, njena pozicija srednje razine čini je logičnim izborom za poticatelja vertikalne i horizontalne integracije. Osim toga, županijska upravna tijela

⁴² Ovdje se prvenstveno misli na same onečišćivače kao aktere zaštite okoliša koji još nisu u dovoljnoj mjeri sagledali vlastitu odgovornost za okoliš, pa su u konfliktu sa „zelenima“ koji ih na to (više ili manje taktično) upozoravaju.

imaju potencijalno važnu ulogu informacijskog, savjetodavnog, edukacijskog i promotorskog opslužitelja lokalnoj razini (što je potvrđeno i komentarima o očekivanjima sa same lokalne razine).

Kadrovska i stručna popunjenost **Odsjeka za zaštitu okoliša** trenutno zadovoljava, posebno u usporedbi sa situacijom u većini drugih županija. Međutim, za uspješno provođenje ovog programa, koji predviđa intenziviranje aktivnosti u sektoru zaštite okoliša i provedbu većeg broja kapitalnih projekata, izvjesno će biti potrebno i jačanje odsjeka. Brzina i granica kadrovske jačanja ovisit će: i) o razini prioritarnosti koja će se dati zaštiti okoliša u natjecanju s drugim sektorima iz djelokruga županije, ii) o odluci o omjeru u kojem će se u provedbi mjera oslanjati na vlastite resurse i kapacitet, tržište konzultantskih usluga, NVU, odnosno druge (prije spominjane) partnere. Pri tome treba imati na umu: i) da je ulaganje u kadrovske jačanje, ukoliko je ono vezano uz proširenje djelokruga konkretnim zadaćama s jasnim dugoročnim koristima, svakako i ekonomski opravdano; ii) da su unutrašnji kapaciteti potrebni i za kvalitetno korištenje konzultantskih usluga; iii) da je financiranje NVU potencijalno izrazito efikasno, jer u velikoj mjeri mobilizira volonterski rad, i jer djeluje na srž problema – na osvješćivanje problema i promjenu ponašanja kod najšire populacije; iv) da suradnja s javnim i privatnim poduzećima predstavlja veliku mogućnost jer okolišni image je sve bitniji, a okoliš time „postaje kvalificiran“ da se u njega ulaže dio značajnih sredstava koja se troše na tržišni marketing.

Unutar „razvojnih“ županijskih odjela i tijela (Upravni odjel gospodarstvo, razvojne agencije, ...) nema potrebe osnivati poseban odsjek za okolišni aspekt razvoja, no **potrebna je stalna i bliska suradnja s Odsjekom za zaštitu okoliša iz UOPUGZO, koji će provoditi zadaće iz domene strateške procjene utjecaja na okoliš, za županijske razvojne strategije, politike, programe i planove.** Ovu suradnju treba institucionalizirati uspostavljanjem radne grupe s predstavnicima svih tijela (UOG, IDA, AZRRI, IRTA), koji će se sastajati periodički i prema potrebi, ovisno o razvojnoj dinamici. Na taj način osigurava se: 1) integracija brige o okolišu u sve djelatnosti Županije, što je ideal kojemu suvremeni sektor zaštite okoliša teži kroz kontekst održivog razvoja; 2) integracija planerskih aktivnosti, prvenstveno njene društveno-gospodarske i prostorno-okolišne komponente. Drugim riječima, u svim županijskim razvojnim dokumentima deklarirana opredjeljenost za održivi razvoj, počela bi se sustavno provoditi i u stvarnosti.

Tablica 2. prikazuje mjere i aktivnosti kroz koje će se sustav unapređivati u smjeru deklariranih ciljeva.

Tablica 2. Mjere unapređenja sustava aktera zaštite okoliša u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	Iniciranje KONTINUIRANOG PROCESA SURADNJE MEĐU TIJELIMA DRŽAVNE UPRAVE (I VERTIKALNE I HORIZONTALNE), periodičkom organizacijom radionica na temu iz zaštite okoliša u IŽ (prioritetni problemi, mogućnosti i ograničenja za njihovo efikasnije rješavanje,...). Institucionalizirati ovaj oblik suradnje na način da se ispred svakog aktera odredi kontakt osoba.	Nositelj OZO, sudjeluju svi spomenuti	PR trajna	ŽP
C1	M2	USPOSTAVA KOMUNIKACIJE I SURADNJE IZMEĐU ŽUPANIJSKIH UPRAVNIH TIJELA, ŽUPANIJSKE GOSPODARSKE KOMORE I JAVNIH I PRIVATNIH PODUZEĆA NA PODRUČJU ŽUPANIJE, u vezi s temom zaštite okoliša. Organiziranje prezentacija i radionica na temu sustava upravljanjem okolišem (npr. ISO 14000, EMAS), odnosno na temu čistije proizvodnje, i sl.	OZO, UOG i ŽKP, JPP (članice ŽKP)	PR trajna	ŽP, GS, MS
C1 C2	M3	USPOSTAVA BLIŽE SURADNJE I JAČE FINANCIRANJE RADA „ZELENIH“ UDRUGA. Natječajima kojima se postiže dvojaka funkcija: 1) s relativno malim sredstvima pomoći uspostavu i inicijalnu fazu novih udruga, koje još nisu u stanju formulirati ozbiljne projekte, 2) sufinancirati rad jačih udruga, na osnovu valorizacije kvalitete ponuđenih i postojećih projekata.	Nositelji OZO, AZRRI, IDA, sudjeluju NVU	PR trajna	ŽP, LP, MS, DP, FZOEU
C1	M4	POSTUPNA USPOSTAVA PROCESA PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA, trajnog i u potpunosti participativnog, u svim fazama (utvrđivanje problema i prioriteta, planiranje, provedba, kontrola provedbe i adaptacija). Operativno provesti kroz uspostavu FORUMA koji se redovno (i prema potrebi) sastaje, te raspravlja i dogovara rješenja za uočene probleme i mogućnosti unapređenja stanja.	OZO, sudjeluju SVI!	PR trajna	ŽP, LP, MS
C1	M5	ORGANIZACIJA INFORMACIJSKOG SUSTAVA O OKOLIŠU ŽUPANIJE. Sustav je distribuiran po akterima. Uključeni su svi akteri, bilo kao sakupljači i obrađivači podataka i informacija, bilo kao strana koja daje informacije. Sustav je dostupan, i	Nositelj OZO, sudjeluju svi	PR trajna	ŽP, LP, DP

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
	za prijedlog unosa i na uvid, svim akterima i drugim zainteresiranima. (Informiranost je važna pretpostavka za transparentnu suradnju).				
C1	M6	INICIRANJE PROMJENE UPRAVNIH OVLASTI, UKOLIKO TRENUTNA SITUACIJA KOČI SUSTAV – bilo kroz prijedlog izmjene zakona, bilo aktima Županije, unutar zakonom danih ovlasti.	Svi mogu biti inicijatori	PR, trajna	-
C1 C2	M7	PROVESTI INSTITUCIONALNE PROMJENE U UPRAVNIM TIJELIMA ŽUPANIJE i NJIHOVIM MEĐUSOBNIM ODNOSIMA, sukladno prijedlozima Programa: 1) jačanje kapaciteta za planerski i analitički aspekt zaštite okoliša u OZO, 2) integracija brige o zaštiti i održivom upravljanju okolišem u upravna tijela zadužena za ekonomski razvoj županije kroz institucionalizaciju njihove suradnje sa UOPUGZO-om.	Županijska skupština i poglavarstvo	PR trajno	ŽP
C2	M8	Informativno i strukovno osnaživanje svih aktera kroz organiziranja radionica, prezentacija vođenih projekata, i sl. Npr., radioničarski vođen proces, stručno potpomognut s razine županije ili vanjskim konzultantima (profesionalnim ili udrugama): IZRADA LOKALNIH PLANOVA ZAŠTITE OKOLIŠA. Mogućnost da se postigne više vrlo važnih ciljeva: 1) izrada prve verzije lokalnih programa zaštite okoliša i pokretanje inicijative na lokalnoj razini, 2) profesionalno usavršavanje kadra u LU, 3) uspostava radne, operativne komunikacije među raznim, trenutno nepovezanim i izoliranim akterima.	Inicijator i organizator OZO, sudjeluju svi, posebno JLS i NVU. Konzultanti.	PR trajno	ŽP, LP, MS, GS
C2	M9	KORIŠTENJE POSTOJEĆIH RESURSA U RAZNIM NVU, za uspostavu boljeg sustava nadzora nad stanjem okoliša (financiranje i osnaživanje Zelenog telefona; ideja volonterskog Zelenog redarstva).	Nositelj IZO, OZO i JLS, provoditelj razne NVU	PR, trajno	ŽP, LP, GS
C2	M10	OCJENA DOSTATNOSTI POSTOJEĆEG KADRA u kontekstu procesom participativnog planiranja utvrđenog programa aktivnosti, TE ODGOVARAJUĆA POPUNA, s jasnim opisom vrste angažmana. STVARATI DINAMIČAN I UČINKOVIT (projektno orijentiran – projektno zapošljavanje na određeno vrijeme s većom fluktuacijom ljudi svim dijelovima sustava – uprava, konzultanti, gospodarski subjekti, NVU), A NE INERTAN I NEUČINKOVIT („radna mjesta“) SUSTAV.	Svi akteri, svaki za sebe	PR trajno	ŽP, LP, GS
C2	M11	JAČANJE SUSTAVA INSPEKCIJSKOG NADZORA, njegovo povezivanje s ostalim akterima zaštite okoliša, te uspostava sustava sankcioniranja prekršaja koji će funkcionirati tako da učinkovito destimulira daljnje kršenje norme.	IZO, IZP, OZO, JLS, NVU	PR trajno	ŽP, LP, DP, GS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

4 INSTRUMENTI ZAŠTITE OKOLIŠA: OCJENA STANJA, CILJEVI I MJERE

U ovom se poglavlju ukratko prikazuju osnovni instrumenti zaštite okoliša, odnosno djelatnosti, mjere i aktivnosti kojima akteri mogu djelovati s ciljem zaštite okoliša. Dok je specifična upotreba pojedinih instrumenata u kontekstu konkretnih tema okoliša obrađena u sljedećem poglavlju, u ovom poglavlju, fokus je na onom općem dijelu koji ne ovisi o konkretnom kontekstu, odnosno na instrumentima samim. **S obzirom da uspješnost djelovanja velikim dijelom⁴³ ovisi o stanju „instrumentarija“, neupitno je da instrumenti zavrjeđuju da ih se analizira i na ovakav, izravan način.**

Uz razmatranje pojedinih instrumenata, izuzetno je važno prepoznati i uvažiti njihovu međusobnu uvjetovanost, što je lako vidljivo iz sljedećih primjera. Osiguranje prostora za sudjelovanje javnosti nije od velike koristi ako istovremeno javnost nije osviještena za problematiku okoliša, te u dovoljnoj mjeri informirana i educirana da može kvalitetno sudjelovati u procesu odlučivanja. Učinkovitost zakonske regulative posve je ugrožena ukoliko istovremeno nije osiguran efikasan nadzor i pravosuđe. Zakonska regulativa može biti i štetna ukoliko nije u skladu sa stanjem u stvarnosti, o kojemu je informira monitoring i informacijski sustav zaštite okoliša. Mjere prisile i sankcioniranja besmislene su ukoliko istovremeno nije ponuđena i okolina koja omogućuje i stimulira željeni način ponašanja. Očito, za učinkovitost i djelotvornost u nastavku komentiranih instrumenata zaštite okoliša nužan je paralelan i usklađen pristup njihovom korištenju.

...

U Sažetku su zadržani samo ciljevi i smjernice po pojedinim instrumentima ...

...

4.1 ZAKONSKA REGULATIVA

Tablica 3. Ciljevi zaštite okoliša u IŽ u vezi s postojećom zakonskom regulativom o okolišu

C1	PROVOĐENJE POSTOJEĆIH ZAKONA.
C2	PARTICIPACIJA U UNAPREĐENJU POSTOJEĆIH ZAKONA, strategija, programa i planova.

Tablica 4. Mjere zaštite okoliša u IŽ u vezi s postojećom zakonskom regulativom o okolišu

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	PERMANENTNA EDUKACIJA VEZANA UZ POSTOJEĆE ZAKONE, PLANOVE I PROGRAME. Organizacija povremenih tematskih sastanaka / seminara / radionica za predstavnike IŽ i njenih JLS.	nositelj OZO, Svi	PR, trajno	ŽP, LP, MS
C2	M2	IDENTIFIKACIJA OGRANIČENJA POSTOJEĆEG ZAKONSKOG OKVIRA I DEFINIRANJE MOGUĆIH RJEŠENJA ZA NEZADOVOLJAVAJUĆU SITUACIJU – kao sastavni dio svih aktivnosti rješavanja uočenih okolišnih problema. Također aktivnost koja se provodi na tematskim sastancima pod M1.	Svi	PR, trajno	-, DP
C2	M3	PRAĆENJE (MONITORING) USPJEŠNOSTI PROVEDBE USVOJENIH I POKRENUTIH POLITIKA, PLANOVA I PROGRAMA, S CILJEM USTANOVLJENJA IMA LI NJIHOVO IZVRŠAVANJE OČEKIVANE REZULTATE, a ako ne, utvrditi uzroke i preporučiti preinake. Također aktivnost koja se provodi na tematskim sastancima pod M1.	Svi	PR, trajno	ŽP, LP, MS, DP

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

⁴³ U kontekstu poznate narodne mudrosti, preostali dio spada u sferu „srca u junaka“.

4.2 INSPEKCIJSKI NADZOR

Tablica 5. Predloženi ciljevi vezani uz inspekcijski nadzor zaštite okoliša na području IŽ

C1	POVEĆATI UČINKOVITOST INSPEKCIJSKOG NADZORA zaštite okoliša na području županije.
C2	UNAPRIJEDITI PONAŠANJE U SKLADU SA ZAKONSKIM i drugim odrednicama vezanim uz zaštitu okoliša u županiji.

Tablica 6. Prijedlog mjera vezanih uz inspekcijski nadzor zaštite okoliša na području IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	USPOSTAVA BLIŽE SURADNJE MEĐU AKTERIMA, osobito inspekcijama, UDUIŽ – služba za zaštitu okoliša i UOPUGZO – odsjek zaštite okoliša, JLS i NVU (posebno Zeleni telefon Zelene Istre). Redoviti sastanci na kojima se problemi - kako s terena, tako i u međusobnoj komunikaciji - iznose i rješavaju kroz otvorenu diskusiju u širem forumu.	OZO, UDUIŽ, IZO, IZP, VI, PI, SI, JLS, NVU	PR, trajno	DP, ŽP, LP
C1	M2	Osmišljavanje i primjena UNAPRIJEĐENOG SUSTAVA PROTOKA INFORMACIJA, s glavnim osloncem na planirani Informacijski sustav zaštite okoliša županije, koji će uključivati i organizirati informacije iz katastra emisija, iz podatkovne baze relevantnih inspekcija, i dr.	OZO, UDUIŽ, IZO, IZP, VI, PI, SI, JLS, NVU	PR, trajno	DP, ŽP, MS
C1	M3	Pokrenuti INICIJATIVU ZAPOŠLJAVANJA DODATNIH INSPEKTORA ZA PODRUČJE ŽUPANIJE, ZA SEGMENTE U KOJIMA NEDOSTAJE LJUDI, a gdje je nadležna središnja, državna inspekcija. IZRAČUNATI koliko država / županija / javnost gubi zbog više razine nepoštivanja zakona uzrokovane nedostatnim nadzorom, i koristiti to kao ARGUMENT ZA OPRAVDANJE TROŠKA DODATNOG KADRA.	Sve inspekcije, svaka daje svoju ocjenu potrebe	PR	DP, ŽP
C2	M4	INFORMIRATI ZAKONSKE OBVEZNIKE O NJIHOVIM ZAKONSKIM OBVEZAMA, i druge mjere (SAVJETODAVNI „servis“, EDUKACIJSKE RADIONICE / okrugli stolovi,...) kojima im se olakšava njihovo ispunjavanje.	OZO, UDUIŽ, IZO, IZP, VI, PI, SI, JLS, NVU	PR, trajno	DP, ŽP, LP, MS
C1 C2	M5	JAVNO OBJAVLJIVANJE OSNOVNIH NALAZA INSPEKCIJSKOG NADZORA – npr. na web stranicama, na javnim godišnjim prezentacijama, i sl. (pretpostavka generiranja informiranog pritiska javnosti). Ukoliko je u neskladu s postojećom praksom / pravilnicima / procedurama, pokrenuti inicijativu za njihovu promjenu.	IZO, IZP, VI, PI, SI, OZO, UDUIŽ, JLS, NVU	PR, trajno	ŽP

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

4.3 SUSTAVNO PRAĆENJE STANJA OKOLIŠA I INFORMACIJSKI SUSTAV ZAŠTITE OKOLIŠA

Tablica 7. Ciljevi zaštite okoliša u IŽ u vezi s monitoringom i informacijskim sustavom okoliša

C1	USPOSTAVA INFORMACIJSKOG SUSTAVA okoliša županije, prvenstveno PRIKUPLJANJEM I ORGANIZACIJOM POSTOJEĆIH INFORMACIJA.
C2	KORIŠTENJE USPOSTAVLJENOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA kao potpore procesu odlučivanja u vezi sa zaštitom okoliša i održivim razvojem.
C3	UNAPREĐENJE DOSTUPNOSTI INFORMACIJA o okolišu županije zainteresiranoj stručnoj i široj javnosti.
C4	POSTUPNA USPOSTAVA TRENUTNO NEPOSTOJEĆIH SUSTAVA praćenja (monitoringa).

Tablica 8. Mjere zaštite okoliša u IŽ u vezi s monitoringom i informacijskim sustavom okoliša

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	UTVRĐIVANJE IZVORA značajnih podataka, izrada META-BAZE PODATAKA s popisom izvora i tijekova podataka i informacija, POSTIZANJE SPORAZUMA OKO KORIŠTENJA podataka, INTEGRACIJA PODATAKA u bazu podataka (kao GIS podloge ili u nekom drugom prikladnom formatu).	Nositelj OZO, sudjeluju svi (JLS, institucije koje mjere,...)	PR-KR	ŽP
C2	M2	OBRADA I ANALIZA prikupljenih podataka i njihova INTEGRACIJA U INFORMACIJE KOJE SU ZNAČAJNE ZA RAZLIČITE PROBLEME ZAŠTITE OKOLIŠA.	OZO, AZO, svi korisnici (JLS, NVU, ...)	PR-SR	ŽP, DP
C2	M3	UTVRĐIVANJE ZNAČAJNIH VRSTA PODATAKA ZA KOJE NE POSTOJI SUSTAVNO PRIKUPLJANJE, a koji su potrebni za optimalno gospodarenje okolišem (tzv. „analiza praznina“). Pokazati značaj uspostave sustava	OZO, AZO, svi korisnici ukazuju na	PR, trajno	ŽP, DP

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
	prikupljanja podataka, ukazujući na štete koje nastaju zbog nekvalitetnog upravljanja (tj. izrada analize troškova i dobiti za mjeru).	nepotpunosti sustava		
C3	M4 PREZENTIRANJE I DISTRIBUCIJA informacijskih izvedenica iz uspostavljenog sustava stručnoj i široj javnosti.	OZO, JLS, AZO, NVU	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C4	M5 Na osnovi rezultata mjere M3, POSTUPNO POKRETATI USPOSTAVU TRENUTNO NEPOSTOJEĆIH, A PRIORITETNO POTREBNIH SUSTAVA PRAĆENJA.	OZO, akteri – logičan izbor za provoditelja praćenja	DR, trajno	ŽP, LP, DP, GS, MS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

4.4 ZNANOST I RAZVOJ

Tablica 9. Ciljevi zaštite okoliša u IŽ u vezi s integracijom znanosti u sektorske djelatnosti

C1	USPOSTAVITI INTENZIVNU SURADNJU sa znanstvenim institucijama i Sveučilištem u vezi s problematikom zaštite okoliša i održivog razvoja na području IŽ.
----	---

Tablica 10. Mjere zaštite okoliša u IŽ u vezi s integracijom znanosti u sektorske djelatnosti

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
C1	M1 UTVRĐIVANJE PROBLEMA I PROBLEMSKIH PODRUČJA U KOJIMA POSTOJI MOGUĆNOST SURADNJE. Određivanje tema različite razine složenosti, logično složenih u cjeline, i sl. Najbolje je raspisati redovni (npr. godišnji) natječaj za prijedloge primijenjenih istraživačkih projekata.	Upravni odjeli Županije, te drugi, od njih potaknuti akteri, delegacije relevantnih studija, znanstvenih institucija, sveučilišta, fakulteta, i sl.	PR, trajno	ŽP, LP, DP, MS, GS
C1	M2 IZRADA PRECIZNIH PROJEKTNIH ZADATAKA, s naznačenim ciljevima, očekivanim rezultatima i koristima od projekta.	Potencijalni naručitelj i izvođač projekta.	PR, trajno	ŽP, LP, DP, MS, GS
C1	M3 PROVEDBA NAJZANIMLJIVIJIH PROJEKATA.	Naručitelj i izvođač projekta.	PR, trajno	ŽP, LP, DP, GS, MS
C1	M4 Financiranje PILOT-PROJEKTA VEZANOG UZ RAZVOJ ODRŽIVOG SEOSKOG GOSPODARSTVA – podpodručja: ekološka poljoprivreda, ruralni turizam, alternativni izvori energije, energetska učinkovita gradnja, napredni sustavi gospodarenja otpadom i zbrinjavanja otpadnih voda, i dr.	Upravni odjeli županije, te drugi, od njih potaknuti akteri, delegacije relevantnih znanstvenih institucija.	PR	ŽP, LP, DP, MS, GS
C1	M5 Financirati PROJEKT OSMIŠLJAVANJA NA PRIRODNOJ BAŠTINI TEMELJENE TURISTIČKE PONUDE. Inventarizacija, interpretacija, prezentacija prirodne baštine županije.	TZ IŽ, IRTA, potencijalni izvođači.	KR, SR	ŽP, LP, DP, MS, GS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

4.5 INTEGRACIJA ZAŠTITE OKOLIŠA U SEKTORSKE POLITIKE

Tablica 11. Ciljevi zaštite okoliša u IŽ u vezi s integracijom brige o okolišu u druge sektore

C1	OSNAŽITI PROCES PROSTORNOG PLANIRANJA i unaprijediti ga u smjeru ideala integralnog participativnog planerskog procesa.
C2	UNAPREĐIVATI UČINKOVITOST I DJELOTVORNOST PRAKSE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ. Primjena strateške procjene utjecaja na okoliš na izrađivane / predlagane politike, strategije, programe, planove razvoja.

C3	USPOSTAVA SUSTAVA UPRAVLJANJA OKOLIŠEM kao sastavnog elementa djelovanja značajnih aktera.
C4	INICIRANJE PROJEKATA ČISTIJE PROIZVODNJE (ili neke od postojećih alternativa: npr. GTZ-ova PREMA (Profitable Environmental Management) metodologija) u poslovni sektor ⁴⁴ .

Tablica 12. Mjere zaštite okoliša u IŽ u vezi s integracijom brige o okolišu u druge sektore

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	PROMOVIRANJE PROSTORNOG PLANIRANJA KAO INSTRUMENTA ZA OBLIKOVANJE ODRŽIVOG RAZVOJA. Što participativniji proces. Što dosljednije implemntirane smjernice s viših razina (održivi razvoj kao cilj i princip, itd.) na lokalne i niže planove.	UOPUGZO, JLS, NVU, sektorski akteri	PR, trajno	-
C1	M2	STALNA IZOBRAZBA PROSTORNIH PLANERA I DRUGIH SUDIONIKA PROCESA prostornog planiranja u vezi s postojećim trendovima u ovoj praksi. STRUČNO OJAČATI LOKALNU RAZINU – u prvom redu dopunskom izobrazbom (najbolje kao transfer znanja kroz blisku suradnju s nekim tko zna – prvenstveno središta ekspertize u UOPUGZO i konzultanti), a prema potrebi i dodatnim kadrom.	UOPUGZO, JLS, sektorski akteri, konzultanti	PR, trajno	ŽP, LP
C1	M3	POTICANJE ŠIROKE PARTICIPACIJE: STRUČNA I ŠIRA JAVNOST. Važna uloga NVU!	UOPUGZO, JLS, NVU	PR, trajno	ŽP, LP
C1	M4	Nastojanje da praksa prostornog planiranja bude U SKLADU S PRIHVAĆENIM NAČELIMA (INTEGRATIVNO, PARTICIPATIVNO, KONTINUIRANI PROCES S PRAĆENJEM I PRILAGODBAMA, itd.).	UOPUGZO, JLS, drugi izrađivači PP-ova	PR, trajno	ŽP, LP
C2	M5	Nastojati UNAPREĐIVATI KVALITETU PRAKSE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ (PUO): kritičkim radom stručnih komisija; uvođenjem standarda i kriterija za minimalnu zahtjevanu kvalitetu Studija (SUO); unapređenjem participacije zainteresiranih strana (u ranijoj fazi procedure, kvalitetniji dijalog, ...); i dr.	UOPUGZO, MZOPUG, JPP, komisije, javnost, NVU, konzult.	PR, trajno	GS, ŽP, DP
C2	M6	Istovremeno s praksom sektorskog planiranja, UVODITI PRAKSU STRATEŠKE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ. Napraviti jedan pilot SPUO projekt, koji će služiti i kao prostor za stjecanje znanja i iskustva u ovoj praksi (npr. programi razvoja turizma, poljoprivrede, eksploatacije mineralnih sirovina).	UOPUGZO, AZR, MZOPUG, konzult.	PR, trajno	ŽP, MS, DP
C3	M7	Promovirati UVOĐENJE SUSTAVNE BRIGE O OKOLIŠU KROZ USPOSTAVU SUSTAVA PREMA ISO 14000 ILI EMAS STANDARDU, ili pokretanja procesa Lokalne Agende 21, i sl.	UOPUGZO, JLS, ŽKP, NVU, IDA, konzult.	PR, trajno	ŽP, LP, GS, MS
C4	M8	PROMOVIRATI PRAKSU ČISTIJE PROIZVODNJE (ili neke njene alternative) u poslovnom sektoru: informiranje, prezentacije, edukacija, demonstracija, pilot programi.	ŽKP, IDA, gosp. subjekti, konzult.		

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

4.6 SENZIBILIZIRANJE, INFORMIRANJE I UKLJUČIVANJE JAVNOSTI U PROCES ODLUČIVANJA O OKOLIŠU

Tablica 13. Ciljevi vezani uz unapređenje uključenosti javnosti u proces odlučivanja u ZO IŽ

C1	ZAINTERESIRANOJ JAVNOSTI I ORGANIZACIJAMA OMOGUĆITI JEDNOSTAVAN I KVALITETAN PRISTUP INFORMACIJAMA O OKOLIŠU, TE SUDJELOVANJE U PROCESU DONOŠENJA ODLUKA.
C2	USPOSTAVITI STALNE KOMUNIKACIJSKE KANALE sa svim potencijalnim partnerima i aktivnim društvenim subjektima.
C3	RAZVIJATI RAZLIČITE OBLIKE OSVJEŠĆIVANJA JAVNOSTI i poticati njezino zanimanje za trajan pristup informacijama, te USPOSTAVITI JAVNE BAZE PODATAKA U ZAŠTITI OKOLIŠA.
C4	POVEĆATI ODGOVORNOST JAVNOSTI I NEVLADINIH UDRUGA U ZAJEDNIČKIM NAPORIMA ZAŠTITE OKOLIŠA.

⁴⁴ Ovo se ne odnosi samo na najveće onečišćivače. Ekonomske i okolišne uštede moguće su u svim sektorima gdje se procesira materija i energija – od kemijske industrije do ugostiteljstva, trgovine i drugih uslužnih djelatnosti. Upravo je u tijeku GTZ projekt kojim se praksa PREMA (Profitable Environmental Management = upravljanja koje smanjujući otpad i energiju koju generira proizvodni proces, smanjuje i trošak procesa i negativni utjecaj na okoliš) pokušava uvesti u sektor turizma. Stečena iskustva bit će vrijedna i za IŽ.

Tablica 14. Mjere za unapređenje uključenosti javnosti u proces odlučivanja u ZO IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	REAGIRATI na pritužbe javnosti (peticije i sl.), facilitirati u rješavanju problema. ZELENI TELEFON KAO TRAJNI PROJEKT ŽUPANIJE!, ali ostavljen u NVU sektoru.	NVU (zeleni telefon), JLS, Inspekcije, ZPU	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C1	M2	IZDAVANJE PUBLIKACIJA U VEZI S PROBLEMATIKOM OKOLIŠA – različiti formati, različiti sadržaji, različite ciljne skupine. Posebno obraditi teme koje izazivaju najviše zanimanja i kontroverzi u javnosti (novčana potpora ovakvim aktivnostima može biti jedna od trajnih poticajnih „linija“ županije prema NVU sektoru).	OZO, NVU, ZI, AZO, GS	PR, trajno	ŽP, LP, MS, GS, DP
C1	M3	FINANCIRATI IZDAVAČKU DJELATNOST vezanu uz problematiku okoliša županije (monografije o prirodnoj baštini, i sl.).	OZO, NVU, UOPK, TZIŽ, ZI, JLS	PR, trajno	ŽP, LP, MS, GS, DP
C1	M4	USPOSTAVITI (UPOTPUNITI) META-BAZU PODATAKA O OKOLIŠU ŽUPANIJE (ekvivalentna mjera moguća je i na razini gradova i općina) i učiniti je javno dostupnom svim zainteresiranima (WEB stranica Županije, linkovi na drugim Web stranicama (npr. turističke zajednice, i sl.)). I trenutno postoje informacije, ali u obliku izvješća različitih formata, različite detaljnosti. UČINITI SADRŽAJE LAKŠE DOSTUPNIMA, U VERZIJAMA PRILAGOĐENIM RAZLIČITIM PROFILIMA KORISNIKA.	OZO, JLS, NVU (koje mogu to imati kao trajni projekt)	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C1	M5	ORGANIZIRATI INFORMACIJSKI SUSTAV OKOLIŠA ŽUPANIJE, S VIŠE RAZLIČITIH KORISNIČKIH SUČELJA, ZA RAZLIČITE SKUPINE KORISNIKA. (Mjera koja se pojavljuje u okviru više tema i predstavlja jedan od trajnih prioriteta.)	OZO, JLS, NVU (koje mogu to imati kao trajni projekt), svi drugi	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C2	M6	POSTUPNO ŠIRITI INFORMACIJSKU MREŽU sustava zaštite okoliša županije. Organizirati tematske radionice kojima je cilj i međusobno upoznavanje. Organizirati redovite sastanke na koje se pozivaju svi akteri, s ciljem identifikacije problema, aktivnosti, planova,...i međusobnog upoznavanja i povezivanja.	Nositelj OZO, sudjeluju svi.	PR, trajno	ŽP, LP, MS, GS
C2	M7	Izdati publikaciju (minimalno na WEB-u) s POPISOM AKTERA ZNAČAJNIH ZA POJEDINE TEME OKOLIŠA. (Sličan projekt je već napravljen u okviru Zelenog telefona.)	OZO, NVU	PR, trajno	ŽP
C2	M8	Raditi na POVEĆANJU PRISUTNOSTI U MEDIJIMA (obavijesti novinare i javnost o događajima).	OZO, NVU, JLS, i svi drugi	PR, trajno	ŽP
C3	M9	Postaviti tematske „panoe / info-punktove“ i „jumbo“ plakate na prikladnim mjestima. Organizirati i DOBRO MARKETINŠKI PREDSTAVITI manifestacije vezane uz okoliš. ODABRATI JEDAN PRORITETAN PROBLEM OKOLIŠA ŽUPANIJE (npr. „Godina rješavanja problema otpada“ i sl.) I RJEŠAVATI GA UZ STALNO MEDIJSKO PRAĆENJE.	OZO, IDA, JLS, sudjeluju u aktivnostima svi	PR, trajno	ŽP, LP, GS
C3	M10	PODUPIRATI NVU koje se bave okolišem, pogotovo kvalitetne PROGRAME INFORMIRANJA, EDUCIRANJA I SENZIBILIZIRANJA JAVNOSTI.	OZO, JLS, GS	PR, trajno	ŽP, LP, GS
C4	M11	PROMOVIRATI ZA OKOLIŠ PRIHVATLJIVJE OBRASCE ŽIVLJENJA. Uz informiranje o problemima jasno informirati i o mogućnostima sudjelovanja u njihovom rješavanju.	NVU, UOPK, JLS, GS	PR, trajno	DP, ŽP, LP, MS, GS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

4.7 ODGOJ, EDUKACIJA I RAZVIJANJE SVIJESTI O PROBLEMATICI OKOLIŠA

Tablica 15. Ciljevi zaštite okoliša u IŽ vezani uz odgoj i izobrazbu za okoliš i održivi razvoj

C1	Ojačati odgoj i izobrazbu za okoliš i održivi razvoj UNUTAR odgojno-školskih institucija županije.
C2	Ojačati odgoj i izobrazbu za okoliš i održivi razvoj u IZVAN-institucionalnim oblicima.

Tablica 16. Mjere zaštite okoliša u IŽ vezane uz odgoj i izobrazbu za okoliš i održivi razvoj

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	POTICATI / SUFINANCIRATI IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI NA TEMU OKOLIŠA I ODRŽIVOG RAZVOJA (projekti različite složenosti: od praćenja kvalitete zraka, voda i sl., do odvojenog prikupljanja otpada).	UOPK, OZO, NVU, JLS, škole	PR, trajno	ŽP, LP, GS, MS

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M2	ORGANIZIRATI POSTOJEĆE LOKALNE INICIJATIVE U ŽUPANIJSKU MREŽU koja potiče razmjenu iskustava i ideja, te moguće zajedničke aktivnosti.	UOPK, škole, NVU	JLS, PR, trajno	ŽP, LP, DP
C1	M3	Poticati UKLJUČIVANJE ŠKOLA I VRTIČA U ŠIRE (MEĐUNARODNE) PROGRAME vezane uz ekologiju, okoliš i održivi razvoj (npr. GLOBE (vidi www.globe.gov), i sl).	UOPK, škole, NVU	JLS, PR, trajno	ŽP, LP, DP, MS
C1	M4	Sufinanciranje PROGRAMA EDUKACIJE EDUKATORA, s ciljem podizanja sposobnosti postojećeg kadra za pokretanje odgojno-obrazovnih sadržaja iz područja okoliša i održivog razvoja.	UOPK, škole, NVU, ZPU	JLS, PR, trajno	ŽP, LP, DP, MS, GS
C2	M5	U vezi s različitim problemima okoliša u županiji, inicirati seminare, tečajeve, okrugle stolove, SURADNJU SA SLIČNIM PROGRAMIMA IZVAN ŽUPANIJE, stručna putovanja, i sl.	OZO, konzultanti, NVU, UODD	JLS, PR, trajno	ŽP, LP, GS
C2	M6	NAMJENSKO FINANCIRANJE NVU za programe iz područja odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj.	UOPK, škole, NVU	JLS, GS, PR, trajno	ŽP, LP, GS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

4.8 EKONOMSKI INSTRUMENTI I FINANCIRANJE

Tablica 17. Ciljevi zaštite okoliša u IŽ vezani uz ekonomske instrumente i izvore financiranja

C1	UNAPRIJEDITI UČINKOVITOST PRIKUPLJANJA SREDSTAVA u županijski i lokalne proračune.
C2	UNAPRIJEDITI UČINKOVITOST I TRANSPARENTNOST KORIŠTENJA PRIKUPLJENIH PRORAČUNSKIH SREDSTAVA.
C3	KORISTITI RASPOLOŽIVE EKONOMSKE INSTRUMENTE s ciljem unapređenja stanja okoliša.

Tablica 18. Mjere zaštite okoliša u IŽ vezane uz ekonomske instrumente i izvore financiranja

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1 C2	M1	UNUTAR INFORMACIJSKOG SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA ŽUPANIJE, napraviti SEGMENT KOJI POKRIVA FINACIJE (prihodi, rashodi, očekivani, stvarni,...).	OZO, JLS, IDA, konzult.	PR, trajno	ŽP
C1	M2	Na osnovi podataka iz informacijskog sustava, UTVRDITI PODRUČJA U KOJIMA SE ZAKIDAJU ŽUPANIJSKI I LOKALNI PRORAČUNI i pokrenuti adekvatne mjere da se stanja popravi. (Jedan od načina na koji se investicija oko uspostave informacijskog sustava vraća.)	OZO, JLS, IDA, UDUIŽ, inspekcije	PR, trajno	-
C1	M3	Za prioritarna pitanja zaštite okoliša (otpad, otpadne vode, sanacija posebno devastiranih prostora, i sl.) izraditi idejne studije <u>S PRIJEDLOGOM FINANCIRANJA</u> i <u>ANALIZOM TROŠKOVA I KORISTI</u> .	IDA, OZO, UOG, JLS, konzultanti	PR, trajno	-
C2	M4	ANALIZIRATI MOGUĆNOST KORIŠTENJA SVOJIH ZAKONSKIH OVLASTI – naknada za zaštitu okoliša koju propisuje jedinica lokalne samouprave za svoje područje, cijene komunalnih usluga – ZA FINANCIRANJE RJEŠENJA POSTOJEĆIH PROBLEMA OKOLIŠA, naročito onih skupljih.	OZO, JLS, IDA	PR, trajno	ŽP LP
C2	M5	U slučaju pokretanja projekta za koji će se sredstva osigurati i iz povišenih naknada, obavezno projekt popratiti jakom informativnom kampanjom, kojom će se JASNO OBJASNITI KORISTI I TROŠKOVI OD PROJEKTA, KAO I PRAVEDNOST NJIHOVE RAZDIOBE PO RAZNIM DRUŠTVENIM / INTERESNIM GRUPAMA.	IDA, OZO, JLS, konz.	PR, trajno	ŽP
C2	M6	SUSTAVNO PROVODITI SPUO ZA SVE ŽUPANIJSKE RAZVOJNE PROGRAME.	OZO, IDA, UOG, konz., ...	PR, trajno	ŽP
C2, C3	M7	UGRADNJA „OKOLIŠNIH KRITERIJA“ U PROGRAME POTICAJA.	OZO, IDA, UOG, konz., ...	PR, trajno	ŽP
C3	M8	SMANJENJEM POREZA / prireza poticati investicije u zaštitu okoliša, povećanje energetske djelotvornosti, i dr. „zelene“ scenarije.	ŽU, JLS, OZO, IDA	PR, trajno	-
C2	M9	SUBVENCIONIRATI ULAGANJA U ZA OKOLIŠ POVOLJNA RAZVOJNA RJEŠENJA (ekološka poljoprivreda, seoski turizam, obnovljivi izvori energije,...).	IDA, AZRRI, IRTA, JLS, OZO	PR, trajno	ŽP LP
C2	M10	SUFINANCIRATI AKTIVNOSTI ZAŠTITE I ODRŽIVOG UPRAVLJANJA OKOLIŠEM U FINACIJSKI SLABIM PODRUČJIMA.	IDA, JLS, OZO	PR, trajno	ŽP DP
C3	M11	Pri većim JAVNIM INVESTICIJAMA, U NATJEČAJIMA TRAŽITI I u proceduri odabira PRIMJERENO VALORIZIRATI RJEŠENJA KOJA SU PRIHVATLJIVIA ZA OKOLIŠ.	Svi upravni odjeli, JLS	PR, trajno	-
C3	M12	Pri formiranju CIJENA KOMUNALNIH NAKNADA (otpad, voda, i sl.), poticati za okoliš prihvatljivije ponašanje (POŠTIVATI NAČELO „ONEČIŠIVAČ PLAĆA“).	JLS, OZO	PR, trajno	-

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5 TEME ZAŠTITE OKOLIŠA: OCJENA STANJA, CILJEVI I MJERE

Ovo poglavlje obrađuje različita „teme“ zaštite okoliša, u obliku koji je korišten u Nacionalnoj strategiji zaštite okoliša (NN 46/02), ali u kontekstu Istarske županije.

Uključene teme mogu se, kako je već najavljeno u uvodnom poglavlju, okvirno podijeliti⁴⁵ u četiri skupine:

1. teme koje se tiču različitih sastavnica okoliša (vode, more, tlo, zrak, bioraznolikost)
2. teme kojima je zajedničko da im je predmet proučavanja neka vrsta pritiska na okoliš (otpad, buka, svjetlosno zagađenje, ekološke nesreće i rizici)
3. teme koje se bave integracijom zaštite okoliša u druge sektore (industrija, eksploatacija mineralnih sirovina, energetika, promet, poljoprivreda, šumarstvo, lovstvo, ribolov i marikultura, potrošači i potrošnja, turizam)
4. teme koje se bave karakterističnim prostornim cjelinama (urbano, ruralno, obalno područje).

Svako potpoglavlje počinje kratkim općim uvodom u pojedinu temu, a potom se utvrđuje i komentira stanje u IŽ, te uvažavajući naputke dane u Nacionalnoj strategiji i planu djelovanja za okoliš (NN 46/02), **predlaže konkretne ciljeve i mjere za njegovo unapređenje**. Svako potpoglavlje završava tablicama u kojima su ciljevi i mjere dani krajnje sažeto, praćeni okvirnim preporukama glede roka provedbe, uključenih aktera, te izvora financiranja za pojedinu mjeru, odnosno aktivnost.

Konačno, važno je ponovno podsjetiti da je program PROCES, a ne jednom napisan fiksni skup planova i aktivnosti. U kontekstu te distinkcije, ciljevi i mjere predložene u ovom dokumentu predstavljaju tek ishodište i okvir tog procesa. Konkretnije, osnovna zadaća i doprinos programa je da se proces usmjeri na način koji osigurava: 1) njegovu utemeljenost na najboljim trenutno raspoloživim⁴⁶ spoznajama i informacijama značajnim za proces planiranja i upravljanja; 2) zakonom (NN 82/94, NN34/95) zahtijevano uvažavanje zaključaka i smjernica iz nacionalne strategije zaštite okoliša (NN 46/02) i drugih relevantnih planerskih dokumenata (npr. PPIŽ, Program razvoja odvodnje, Strategija razvoja poljoprivrede, ...); 3) zadovoljenje kriterija za ispunjenje strateškog cilja RH – priključenja EU.

ONO ŠTO SLIJEDI JE IZRAVNJI PARTICIPATIVNI PROCES (radionice, okrugli stolovi, i sl.), unutar kojega će ovim dokumentom utvrđeni (a možda i neki drugi) akteri postupno detaljnije razrađivati pojedine mjere i uz njih vezane konkretne aktivnosti, te učeći iz rezultata, prilagođavati postojeće i dodavati nove, novim uvjetima bolje prilagođene mjere. To je proces u kojemu se dokument i stvarnost postupno približavaju – dokument postaje sve stvarniji, stvarnost sve više nalik vizijama iz dokumenta.

...

U Sažetku su zadržani samo ciljevi i smjernice po pojedinim temama zaštite okoliša ...

...

⁴⁵ Međupovezanost tema unutar zaštite okoliša uvjetovala je da se neke konstatacije i zaključci ponavljaju u kontekstu više tema. Npr. "pritisci", te posljedice na "stanje" različitih segmenata okoliša od pojedinog "pokretača" spominju se i u kontekstu analize toga pokretača (npr. poljoprivreda, promet, industrija, eksploatacija mineralnih sirovina), i u kontekstu analize stanja i pritisaka na različite segmente okoliša (tlo, voda, zrak, ...) na koje taj pojedini pokretač utječe.

⁴⁶ Raspoloživim u smislu da se mogu prikupiti u prihvatljivom roku, što uglavnom implicira prikupljanje iz drugih izvora (literatura, intervjui sa stručnjacima i relevantnim profesionalcima iz uprave i drugih institucija), a ne pokretanje novih baznih istraživanja.

5.1 VODE

Tablica 19. Osnovni ciljevi zaštite voda, za područje IŽ

C1	Osiguravanje TRAJNOG UPRAVLJANJA VODAMA NA NAČELIMA ODRŽIVOG RAZVOJA I JEDINSTVA VODNOG REŽIMA.
C2	SAČUVATI VODE KOJE SU JOŠ ČISTE; OČUVATI KAKVOĆU POVRŠINSKIH VODA U PROPISANIM KATEGORIJAMA; zaustaviti trend pogoršavanja kakvoće podzemnih i površinskih voda ondje gdje je ona ozbiljnije narušena i postupno mjerama zaštite osigurati propisanu vrstu vode. Sanirati/UKLONITI POSTOJEĆE IZVORE ONEČIŠĆENJA, te osmisliti SUSTAVNI NADZOR nad njima.
C3	Pri upravljanju vodama stvoriti uvjete za ZAŠTITU EKOSUSTAVA pojedinih vrsta.
C4	RAZMOTRITI MOGUĆNOSTI ZA UVOĐENJE ALTERNATIVNIH TEHNOLOGIJA PROČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA, uz uzimanje u obzir lokalnih (geografskih) značajki, te omogućiti postupnost izgradnje.

Tablica 20. Mjere zaštite voda za IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	IZRADITI I USVOJITI ŽUPANIJSKI PLAN ZAŠTITE VODA (odnosno dokumente koji će, sukladno promjenama u zakonodavstvu o vodama, preuzeti njegove zadaće) – APSOLUTNI PRIORITET u dijelu studijsko / planersko / organizacijskih mjera, jer će se planom uspostaviti cjeloviti OKVIR / SUSTAV, unutar kojega će se određivati prioritete županijske važnosti (VODE I NJHOVA ZAŠTITA ne poštuju administrativne granice JLS).	HV, OZO, UOPŠLRV	PR (u tijeku)	HV, ŽP
C1	M2	Napraviti „LOKALNE PLANOVE ZAŠTITE VODA“, koji detaljno analiziraju problem i daju konkretne, operativne preporuke – unutar cjeline postavljene županijskim planom. Rečeni planovi predstavljaju značajan ELEMENT LOKALNIH PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA!	JLS, IDA, OZO, HV, konz., UOPŠLRV	KR, SR	HV, LP, ŽP, MS, FZOEU, GS
C1	M3	PODIĆI KVALITETU KATASTRA ONEČIŠĆIVAČA (ažurno i točno izvještavanje i o manjim zagađivačima...), dopuniti monitoring, uspostaviti jedinstven informacijski sustav.	UDUIŽ, OZO, VI, HV, JLS, NVU, JPP, UOPŠLRV	PR, trajno	ŽP, HV, DP
C1	M4	POBOLJŠATI INSPEKCIJSKI NADZOR SVIH VRSTA ONEČIŠĆENJA (građanstvo, industrija, poljoprivreda). Inicirati projekte sustavnog nadzora pojedinih vrsta zagađivača, a dobivene informacije poslije prezentirati i iskoristiti u odgovarajućoj kampanji.	VI, JLS, PI, NVU	KR, SR	ŽP, DP
C1	M5	U planovima korištenja voda poštovati principe INTEGRALNOG UPRAVLJANJA VODAMA: prednost imaju VIŠENAMJENSKI SUSTAVI.	OZO, HV, JLS, IDA, UOPŠLRV	PR, trajno	-
C2	M6	POŠTOVATI POSTOJEĆE ODLUKE O ZAŠTITI IZVORIŠTA, te donijeti nove, tamo gdje su potrebne. Poštovati preporuke iz prostorne dokumentacije u vezi s područjima posebnih ograničenja u korištenju (vodozaštitno područje, vodotok,...).	HV, OZO, JLS, GI, UI, VI, UOPŠLRV	PR, trajno	-
C2	M7	GRADITI SUSTAVE ODVODNJE – prioritarno u područjima s neposrednim utjecajem na podzemne vode ili površinske vode koje se koriste za vodoopskrbu, te posebno osjetljivim područjima.	HV, JLS, IDA, FZOEU	PR, DR	ŽP, LP, FZOEU, MS
C2	M8	Sukladno terminskom planu iz Državnog plana zaštita voda, te Županijskom planu gradnje objekata odvodnje/pročišćavanja po naseljima, GRADITI PROČIŠĆIVAČE ZA KOMUNALNE OTPADNE VODE (financirati povećanjem cijene vode, čime će se ostvariti princip onečišćivač plaća). PRIORITET PAZIN.	HV, JLS, IDA, FZOEU	PR, DR	ŽP, LP, FZOEU, MS
C2	M9	Intenzivirati ishođenje VODOPRAVNIH DOZVOLA te usklađivanje postupanja s uvjetima propisanim u njima. Izraditi predtretmane za tehnološke otpadne vode.	JPP, JLS, VI, HV, OZO, NVU, UOPŠLRV	PR, trajno	GS, ŽP, MS
C2	M10	Izraditi PREDTRETMA NE ZA TEHNOLOŠKE OTPADNE VODE.	JPP, JLS, VI, HV, OZO, NVU	SR, trajno	GS, ŽP, MS
C2	M11	Poticati MJERE KOJIMA SE SMANJUJE PRITISAK OD POLJOPRIVREDE: racionalnije korištenje kemikalija, način obrade zemljišta koji smanjuje eroziju, poticanje ekološke poljoprivrede, edukacija. Prioritet: područje oko Butonige.	UOPŠLRV, JLS, AZZRI, HZPSS, NVU, IZPTP	PR, trajno	DP, ŽP, MS, LP
C2	M12	SANIRATI ODLAGALIŠTA OTPADA koja ugrožavaju podzemne vode. PRIORITET: CERA.	JLS, OZO, FZOEU, IDA	PR!	ŽP, LP, FZOEU, MS
C2	M13	Promovirati i podupirati ANTIEROZIJSKE MJERE. Integrirati antierozijske mjere u PPOG-ima i DPU-ima, propisivanjem mjera korištenja zemljišta i odgovarajućeg zoniranja. PRIORITET: BUTONIGA.	UOPŠLRV, OZO, AZRRI, HZPSS, NVU, IZPTP, JLS	PR, trajno	ŽP, GS

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C3	M14	KOD PLANIRANJA VODNO-GOSPODARSKIH ZAHVATA, kroz kvalitetnu SUO proceduru, uvažavati i utjecaj na ekosustav. Preispitati stare zahvate u svjetlu novih spoznaja o vrijednosti ekosustava. PRIORITET: DONJI TOK MIRNE I UTJECAJ NA MOTOVUNSKU ŠUMU.	OZO, MZOPUG, JLS, IDA, UOPŠLRV	PR, trajno	GS
C4	M15	PROMOVIRATI SUVREMENA „ALTERNATIVNA“ (DECENTRALIZIRANA) RJEŠENJA ZBRINJAVANJA KOMUNALNIH OTPADNIH VODA, bilo kao prijelaznog rješenja, bilo kao trajnog rješenja (za udaljenija manja naselja, izvan najosjetljivijih područja). Izraditi brošure, educirati buduće edukatore (inspekcije, službenike u JLS, NVU,...).	OZO, IDA, NVU, JLS	PR	ŽP, FZOEU
C4	M16	SUFINANCIRATI PILOT-PROJEKTE NEKOLIKO TIPIČNIH ALTERNATIVNIH METODA TRETIRANJA OTPADNIH VODA (lagune, biljni uređaji uz hotelsko naselje, ili manje naselje, i sl.).	IDA, JLS, NVU, konz., GS	PR	ŽP, MS, GS, FZOEU

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.2 MORE

Tablica 21. Ciljevi zaštite mora u IŽ

C1	USPOSTAVA CJELOVITOG SUSTAVA PRAĆENJA I INFORMACIJSKOG SUSTAVA MORA I PRITISAKA na njega, na području IŽ – kao dijela nacionalnog sustava.
C2	SMANJITI ONEČIŠĆENJE MORA S KOPNA.
C3	SMANJITI VJEROJATNOST ONEČIŠĆENJA MORA S BRODOVA ILI AKCIDENTOM.

Tablica 22. Mjere zaštite mora u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	INICIRATI (na nacionalnoj razini) proces donošenja UREDBE kojom će se KLASIFICIRATI MORE PREMA EKOLOŠKOM I KEMIJSKOM STANJU.	OZO, AZO, MZOPUG	PR, do donošenja	-
C1	M2	U koordinaciji s provoditeljima postojećih nacionalnih projekata praćenja stanja i pritiska (MTZ-ov Jadran, HV-ov LBS, MZOPUG-ov MED-POL, ...) DOGOVORITI ORGANIZACIJU JEDNOSTAVNOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA MORA IŽ. U prvom redu treba DOGOVORITI PROTOK INFORMACIJA, koji je trenutno vrlo slab.	HV, MZOPUG, AZO, CIM-Rovinj	KR	ŽP
C1	M3	Na osnovi katastra korisnika pomorskog dobra (vidi mjeru u sklopu poglavlja 5.21 - teme „Integralnog upravljanja obalnim područjem“) utvrditi koji korisnici KONCESIJE SU OBVEZNICI MONITORINGA (npr. ribouzgajališta, nautički centri,...) te DOGOVORITI KORIŠTENJE I TIH PODATAKA u svrhu dobijanja što cjelovitije informacije.	OZO, IZO, JPP	KR, trajno	GS
C1	M4	U dogovoru s provoditeljima postojećih nacionalnih projekata praćenja stanja i pritiska (MTZ-ov Jadran, HV-ov LBS, MZOPUG-ov MED-POL,...) ZAJEDNO OSMISLITI DOPUNU POSTOJEĆEG SUSTAVA PRAĆENJA, možda potrebnim dodatnim relevantnim indikatorima, čije bi praćenje financirala IŽ.	OZO, CIM Rovinj, MZOPUG, HV	SR	ŽP
C1	M5	Pri odobravanju koncesije za korištenje pomorskog dobra (marikultura, lučice, plaže,...), INTEGRIRATI U UGOVOR O KONCESIJI I KLAUZULU KOJOM SE ZAHTIJEVA MONITORING STANJA MORA dovoljne detaljnosti da se može utemeljeno utvrditi (ne)postojanje negativnog utjecaja djelatnosti na okoliš.	OZO, UDUIŽ, UOPŠLRV, JPP, NVU	trajno	GS
C1	M6	Pratiti širenje polja caulerpe racemose u luci Vrsar. Monitoring u područjima možebitne pojave caulerpe u istarskom podmorju.	OZO, RSIŽ, NVU, NH, JLS, JPP	PR, trajno	ŽP, LP, GS
C2	M7	IZGRADNJA / REKONSTRUKCIJA KANALIZACIJSKIH ISPUSTA S PRVIM	IŽ, IVS, JLS,	PR, SR,	⁴⁷

⁴⁷ Izvori financiranja su i primjena postojećih ekonomskih instrumenata, modificiranih na način da se njima doista provodi princip „onečišćivač plaća“, ali i drugi izvori, uključujući: OD DOMAĆIH IZVORA: Državni proračun Republike Hrvatske; Županijski proračuni; Općinski/gradski proračuni; FZOEU; Zajmovi domaćih banaka; Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR); Komercijalni kapital – tržište lizinga i vlasnički udjeli; Koncesije i druga javno/privatna partnerstva; Vlastiti izvori; Donacije; OD STRANIH IZVORA: Fondovi EU (ISPA, IPA); Bilateralni donatori; Svjetska banka; Europska banka za obnovu i

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
	<p>STUPNJEVOM PROČIŠĆAVANJA I PODMORSKIM ISPUSTOM (rokovi preporučeni Državnim planom za zaštitu voda su: 2010. g., za objekte veće od 15.000 ES; 2025. g., za objekte između 2.000 i 15.000 ES; 2005. g., za objekte koje otpadne vode ispuštaju uz „drugi stupanj“ čišćenja, a veći su od 2.000 ES. Među prioritarnim uređajima većim od 50.000 ES su i Pula i Rovinj, s optimističnim rokom izgradnje 2005.g.)</p> <p>Prioritet među industrijskim onečišćivačima je MIRNA – ROVINJ, odabrana i kao prioritet Nacionalnog akcijskog plana smanjenja onečišćenja mora s kopna.</p> <p>Dinamički plan uskladiti sa strateškim projektom HV-a: Projekt zaštite od onečišćenja voda na priobalnom području - osmišljen uz financijsku potporu i smjernice Svjetske banke.</p>	HV, IDA, JPP	DR		
C2	M8	DOGRAĐIVATI SUSTAVE ODVODNJE I PROČIŠĆAVANJA (II stupanj pročišćavanja, dogradnja kanalizacijske mreže), sukladno potrebama utvrđenim praćenjem stanja – ukoliko nema mjerljivih negativnih utjecaja, stanje zadovoljava.	IŽ, IVS, JLS, HV, IDA	PR, SR, DR	Kao i M6
C2	M9	Provedba programa PREMJEŠTANJA INDUSTRIJSKIH ONEČIŠĆIVAČA SMJEŠTENIH U OBALNOJ ZONI. Strateški cilj je dugoročno ispraviti odabire koji su u nekom razdoblju i bili smisljeni, no u današnjim uvjetima su posve nepoželjni – tvornice uz obalu u industrijskoj regiji. PRIORITET – OSMISLITI KONCEPT PRENAMJENE PROSTORA ZATVORENE CEMENTARE U UMAGU.	JLS, JPP, IDA, UOPUGZO	PR, trajno	ŽP, GS, JLS, MS, ...
C2	M10	TEHNOLOŠKA I PROCESNA UNAPREĐENJA kojima se smanjuje potrošnja vode i proizvodnja otpadnih voda (za primjeri vidi poglavlje 5.9 – projekt čistije proizvodnje u Uljaniku).	ŽKP, UOG, IDA, OZO, JPP, HCČP, Konz.	PR, trajno	GS, ŽP
C2	M11	SAGRADITI UREĐAJE ZA PREDOBRADU OTPADNIH VODA U SVIM INDUSTRIJSKIM ONEČIŠĆIVAČIMA, SUKLADNO ZAKONSKIM NORMAMA I IZDANOJ VODOPRAVNOJ DOZVOLI. PRIMJERI SUSTAVNIH KAMPANJA: u remontrnim brodogradilištima nužno je riješiti prikupljanje otpadne tvari od antikoroziivne obrade brodova (boje, abraziv), zauljene vode i istrošenih ulja; u svim nautičkim centrima i još znatno većem broju lokalnih sportskih lučica, osigurati adekvatno skupljanje otpadnih voda (antivegetativni premazi, ulja, zamašćene vode kaljuže,...)	JLS, OZO, IZO, NVU, JPP	PR, trajno	GS, ŽP
C3	M12	OSIGURATI EKO-BRODICE u svim područjima povećane vjerojatnosti onečišćenja mora s brodova.	JLS, JPP, MZOPUG, UOPPV	PR, trajno	DP, ŽP, LP
C3	M13	PROMOVIRATI OKOLIŠNO SVJESNO PONAŠANJE SVIH POTENCIJALNIH I STVARNIH ONEČIŠĆIVAČA, te njegovo institucionaliziranje uvođenjem Plave zastave (plaže, MARINE,...) i sl.	OZO, JLS, JPP, IDA, ITRA	PR, trajno	ŽP, DP
C3	M14	Osigurati monitoring potopljenih brodova – potencijalnih zagađivača, u podmorju IŽ, s ciljem sprječavanja nekontroliranog zagađenja mora.	OZO, RSIŽ, MZOPUG	PR, trajno	ŽP, DP
C3	M15	Organizirati sidrišta i donijeti odluku o zabrani sidrenja na područjima na kojima je utvrđena <i>Caulerpa racemosa</i> , a radi sprječavanja/usporavanja njenog daljnjeg širenja.	OZO, JLS, NH, RSIŽ, JPP	PR, trajno	ŽP, GS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.3 TLO

Tablica 23. Osnovni ciljevi zaštite tla za područje IŽ

C1	Sprečavanje i smanjivanje EROZIJE TLA vodom (bujice, poplave).
C2	Smanjivanje i zaustavljanje ISCRPLJIVANJA I DEGRADACIJE TLA INTENZIVNOM POLJOPRIVREDNOM proizvodnjom.
C3	Sprečavanje i smanjivanje ONEČIŠĆENJA ZAGAĐENIM, ONEČIŠĆENIM TEKUĆINAMA, TE IZ ATMOSFERE.
C4	RACIONALNO GOSPODARENJE PROSTOROM i smanjivanje gubitaka kvalitetnih poljoprivrednih tala od PRENAMJENE.
C5	USPOSTAVA SUSTAVA PRAĆENJA STANJA I PRITISAKA NA TLO u IŽ, te inf. sustava tala kao dijela inf. sustava okoliša IŽ.

razvoj (EBRD); Europska investicijska banka (EIB); Ostale međunarodne financijske institucije; Globalni fond za zaštitu okoliša (GEF); Direktna strana ulaganja (vlasnički kapital); Koncesije; Zamjena dugova za održivi razvoj.

Tablica 24. Mjere zaštite tala za područje IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	IZRADITI DETALJNU (rezolucije PPUO/G-a) KARTU EROZIJE NA PODRUČJU ŽUPANIJE. Prva faza provedbe je analiza / verifikacija možda već postojećih podloga korištenih u novim PPUO/G. Rezultat PRVE FAZE je sinteza postojećih podataka, s ukazivanjem na područja koja zahtijevaju detaljniju analizu. DRUGU FAZU provedbe treba uskladiti sa JLS, odnosno njihovim aktivnostima na izradi PPUO/G, odnosno izradi njihovih izmjena i dopuna.	UOPUGZO, JLS, ZI, ZZT, HV, HŠ, Konz.	PR, DR	ŽP, HV, GS
C1	M2	Uspostaviti SURADNJU I USKLAĐIVATI PLANOVE I PROGRAME ZAŠTITE OD NEGATIVNOG DJELOVANJA VODA SVIH ZNAČAJNH SEKTORA (vodno gospodarstvo, poljoprivreda, šumarstvo, zaštita prirode, planiranje i uređenje prostora, i dr.).	Svi navedeni	PR, trajno	-
C1	M3	IZRADA / AŽURIRANJE I PROVOĐENJE PROGRAMA TEHNIČKIH MJERA ZAŠTITE OD NEGATIVNOG EROZIVNOG DJELOVANJA VODA (npr. uređenje korita bujice, i sl.) i održavanje postojećih sustava.	HV, JLS, JPP, OZO, UPŠLRV	PR, trajno	HV, LP, ŽP
C1	M4	BIOTEHNIČKIM MJERAMA NASTOJATI MIJENJATI BIOLOŠKE UVJETE KOJI POGODUJU EROZIJI (briga o vegetacijskom pokrovu, sadnja zaštitnih šuma, i sl.).	HV, AZRRI, JPP, poljop., HŠ, JLS, IZPT, HZPSS	PR, trajno	HV, ŽP, LP, HŠ
C1	M5	IZRADA / AŽURIRANJE I PROVOĐENJE CJELOVITOG PROGRAMA SADNJE ZAŠTITNIH ŠUMA, uskladenog s mjerama i programima drugih sektora značajnih za borbu protiv erozije.	HŠ, HV, ZI, UOPŠLRV, UOPUGZO, NH, NVU, JLS	PR, DR	HV, ŽP, LP, GS, HŠ
C1	M6	Provoditi REGULATIVNE MJERE, KAO ŠTO SU OBAVEZA PRELASKA S JEDNOGODIŠNJIH NA VIŠEGODIŠNJE KULTURE, OBAVEZA ODRŽAVANJA PROTUEROZIJSKIH ŠUMA na nagutim terenima, i sl.	UOPŠLRV, AZRRI, PI, ŠI, HZPSS, HŠ, poljop.	PR, trajno	-
C2	M7	POTICATI EKOLOŠKU POLJOPRIVREDU (IZRADA STUDIJA IZVODIVOSTI POJEDINIH RAZVOJNIH SCENARIJA, USPOSTAVA PILOT-PROGRAMA, FINACIJSKI POTICAJI, STRUČNA POMOĆ, IZDAVANJE PRIRUČNIKA, ITD.). (Vidi pod temom POLJOPRIVREDA.)	HZPSS, ZI, IZPT, NVU, UOPŠLRV, AZRRI, JLS, ZZT, JPP, poljop.	PR, trajno	ŽP, DP, LP, GS
C2	M8	I KOD INTENZIVNE POLJOPRIVREDE POTICATI SUVREMENE PRAKSE KOJIMA JE CILJ OČUVANJE KVALITETE TLA (plodored, efikasnija primjena biotehničkih sredstava, polikultura, i sl.).	HZPSS, ZI, NVU, AZRRI, UOPŠLRV, JLS, ZZT, JPP	PR, trajno	ŽP, DP, LP, GS
C3	M9	Okolišno prihvatljivo ZBRINJAVANJE OBORINSKIH VODA S CESTA I DRUGIH ONEČIŠĆENIH POVRŠINA. (Općenito, relevantne su sve mjere iz teme Voda, koje se tiču rješavanja problema otpadnih voda – komunalnih, tehnoloških,...).	OZO, JLS, HC, ŽC, HV	PR, DR	ŽP, LP
C3	M10	ČIŠĆENJE DIVLJIH ODLAGALIŠTA OTPADA i uvođenje mjera za sprečavanje njihovog ponovnog nastajanja (postavljanje kontejnera, uvođenje češćeg nadzora, edukacija,...). (vidi detaljnije pod temom Otpad, poglavlje 5.6)	OZO, IVS, KP, JLS, NVU, IZO	PR, trajno	ŽP, LP
C3	M11	POTICATI SMANJIVANJE EMISIJA (vidi tema industrija, energetika – poglavlja 5.9, 5.11) U Zrak (vidi tema ZRAK – 5.4), jer mnogi polutantni iz zraka na kraju završe istaloženi / isfiltrirani u tlima.	OZO, JPP, HEP, ŽKP, konz.	trajno	GS
C4	M12	REVIZIJA NEIZGRAĐENIH GRAĐEVINSKIH ZONA predviđenih postojećim planovima u smislu njihovog vraćanja u kategoriju poljoprivrednih površina, POGOTOVO AKO SE RADI O KVALITETNIM POLJOPRIVREDNIM TLIMA. OPĆENITO, pri prostornom planiranju i uređenju DOSLJEDNO PRIMJENJIVATI NAPUTAK O RACIONALNOM KORIŠTENJU POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA (aspekt prenamjene i sl.).	UOPUGZO, JLS, UI, MZOPUG, MPŠVG, konz.	PR!, trajno	-
C4	M13	USPOSTAVA SUSTAVA TRAJNOG PRAĆENJA KVALITETE TLA. Dodatna ciljana istraživanja, redoviti monitoring, integracija podataka u budući Informacijski sustav okoliša županije. GRADITI NA POSTOJEĆEM: PEDOLOŠKI LABORATORIJ INSTITUTA ZA POLJOPRIVREDU I TURIZAM IZ PORAČA.	OZO, IZPT, ZZT, ZZJZ, ZI, konz., JLS, JPP, AZO	PR, trajno	ŽP, DP, LP, GS
C5	M14	USPOSTAVA INFORMACIJSKOG SUSTAVA TALA IŽ, kao dijela inf. sust. okoliša IŽ.	OZO, ZZT, AZO	PR, trajno	ŽP

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C5	M15	Uspostava INFORMATIVNO / SAVJETODAVNOG SERVISIA O STANJU I POGODNOSTI TLA ZA POLJOPRIVREDNU PROIZVODNJU.	UOPŠLRV, IZPTP, AZRRI	PR, DR	FZRPAI

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.4 ZRAK

Tablica 25. Primarni ciljevi zaštite zraka u IŽ

C1	NADOGRADITI SUSTAV ZA PRAĆENJE EMISIJA I KAKVOĆE ZRAKA.
C2	USPOSTAVITI INFORMACIJSKI SUSTAV o praćenju kakvoće zraka kao dio informacijskog sustava o okolišu.
C3	ODRŽATI I KATEGORIJU ZRAKA u gradovima i naseljima u kojima je I kat. ustanovljena 2003. g. POSTIĆI I KATEGORIJU kakvoće u dijelovima naselja u kojima je zrak II kategorije. SMANJITI EMISIJE iz svih glavnih izvora (promet, energetika, industrija, ložišta).
C4	SMANJITI EMISIJE štetnih tvari KOJE UTJEČU NA REGIONALNU I GLOBALNU ONEČIŠĆENOST.
C5	RACIONALIZIRATI I OPTIMIZIRATI (POBOLJŠATI) STRUKTURU PROMETA.

Tablica 26. Mjere zaštite zraka od onečišćenja za IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1 C2	M1	IZRADITI ZAKONOM PROPISANE DOKUMENTE ZAŠTITE I POBOLJŠANJA KAKVOĆE ZRAKA (npr. Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka za razdoblje od četiri godine, do 30. lipnja 2006.). (S obzirom na postojeći sustav, dokumente trebaju izraditi sami akteri sustava, kao svoju programsku dokumentaciju za naredno razdoblje, uz uvažavanje preporuka danih u ovom Programu).	OZO, GS, ZZJZ, IZO, AZO, konz., NVU, JLS	PR!	ŽP
C1	M2	UVAŽAVAJUĆI ZABRINUTOST GRAĐANA, DOPUNITI POSTOJEĆA MJERENJA NA LOKALNOJ MREŽI, TE KVALITETNIJE PRENIJETI INFORMACIJE O REZULTATIMA MJERENJA. Relativno povoljna varijanta (iskustvo Japana) kojom se može pokriti dio potreba praćenja kakvoće zraka je edukacija/doniranje pasivnih sakupljača (SO ₂ , Crni Dim, NO _x) školskim „eko sekcijama“ i NVU-ima. Ovakve jednostavne metode često zadovoljavaju potrebe, a svojom decentraliziranošću i transparentnošću čak su i u prednosti u odnosu na skupe profesionalne sustave – najbolje, u prvoj fazi, kao pilot-projekt. (Moguća nadogradnja programa NVU PUT: Eko teens.)	OZO, JPP, ZZJZ, NVU, školske eko sekcije, ...	PR!	ŽP, LP, GS
C1	M3	DOPUNITI POSTOJEĆI SUSTAV PRAĆENJA podsustavom za praćenje koncentracije alergene peludi u zraku (Ambrozija i dr.).	OZO, JLS, NVU	PR	ŽP, LP
C1	M4	FORMIRANJE I STALNO AŽURIRANJE REGISTRA ONEČIŠĆIVAČA I KATASTRA EMISIJA U ZRAK (kao dijela informacijskog sustava praćenja kakvoće zraka), na način koji dopušta pretraživanje, sortiranje i druge uobičajene funkcije obrade i korištenja unesenih podataka (ŠTO TRENTNO NIJE SLUČAJ!).	OZO, JPP, JLS, UDUIŽ, MZOPUG	PR	ŽP, DP, GS
C2	M5	USPOSTAVA INFORMACIJSKOG SUSTAVA STANJA ZRAKA, KAO DIJELA INFORMACIJSKOG SUSTAVA OKOLIŠA IŽ. Informacijski sustav treba na odgovarajući način objediniti i prezentirati informacije dobivene iz svih postojeći mjerenja, uključujući: državnu i lokalnu mrežu, mjerenja pozadinske onečišćenosti, daljinskog onečišćenja, opažanje posrednih pokazatelja kvalitete zraka, mjerenja obavezna prema SUO i drugim propisima, mjerenja posebne namjene, i dr. (S obzirom na visoku razinu uspostavljenosti postojeće prakse, relativno lako za provesti. <u>Najveći napor potreban u pripremi informacija sadržajem i oblikom prilagođenih pojedinim ciljnim grupama korisnika.</u>)	ZZJZ, OZO, svi akteri koji mjere, AZO	PR	ŽP
C2	M6	INTENZIVNIJA DISEMINACIJA INFORMACIJA O STANJU ZRAKA – npr. preko web stranica, tematskih panoa na javnim mjestima (primjer iz Pule bilo bi dobro primijeniti i na području Labinštine – infrastruktura s automatskim stanicama čini to lako ostvarivim), prigodom obilježavanja međunarodnog dana zaštite okoliša, i sl. (To se velikim dijelom već i radi, ali može i bolje.)	OZO, JLS	PR	ŽP, LP
C3 C4	M7	ODRŽAVATI I POVEĆAVATI POVRŠINE PARKOVA I ZELENIH POVRŠINA UNUTAR NASELJA. Zaštititi naselja od prašine (i buke) s jakih prometnica postavljanjem prirodnih barijera (drvoreda ili šuma).	OZO, JLS, NVU, JPP, HŠ, KP	PR, trajno	GS, ŽP, LP
C3	M8	Praćenje širenja ambrozije; čišćenje zahvaćeni površina; poticaji za uređenje zapuštenih / zahvaćenih površina; kazne / porezi na zapuštene / zahvaćene	OZO, JLS, NVU	PR, trajno	ŽP, LP

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
	površine				
C3	M9	DOSLJEDNO PLANIRANJE I UPRAVLJANJE RAZVOJEM I IZGRADNJOM U PROSTORU, KOJE UZIMA U OBZIR EMISIJE U ZRAK I NJIHOVE UTJECAJE. Ne dopuštati izgradnju koja će promijeniti kakvoću zraka iz I u II, ili čak III kategoriju.	UOPUGZO JLS, JPP, konz., NVU	PR, trajno	-
C3 C4	M10	POTICANJE UVOĐENJA ČIŠĆIH TEHNOLOGIJA (BAT – Najbolja postojeća tehnologija ili „Best available technology“) KOD GLAVNIH ONEČIŠĆIVAČA, TE KOD SVIH GDJE POSTOJI MOGUĆNOST UNAPREĐENJA STANJA, POSEBNO KAD POSTOJE I PRITUŽBE (FARME, KAMENOLOMI). Moguće mjere uključuju inspekcijski nadzor, porezne (prirezne) olakšice, kreditiranje, primjena „zagađivač plaća“ principa, i dr. Ovo se u velikoj mjeri već provodi. Proširiti inicijativu uvođenjem ISO 14000 i u preostale značajne emitere.	IDA, UOG, OZO, konz., JPP, JLS, NVU	PR, trajno	GS, ŽP, FZOEU
C3 C4	M11	Poticati POLJOPRIVREDNE PRAKSE KOJE REZULTIRAJU MINIMALNOM EMISIJOM ONEČIŠĆIVAČA U ATMOSFERU (odgovarajuća upotreba otpadne biomase: proizvodnja bioplina, i sl.).	HZPSS, ZI, UOPŠLRV, JLS, poljop. AZRRI, NVU, ...	PR, trajno	GS, ŽP, LP, FZOEU
C3 C4	M12	NASTAVAK PLINIFIKACIJE. KAMPANJA ZAMJENE TRADICIONALNIH LOŽIŠTA EFIKASNIJIM MODERNIJIM TEHNOLOGIJAMA, koje imaju bolje sagorijevanje, te posljedično veće energetske iskoristivosti i manje štetne emisije u zrak.	IDA, JLS, OZO, NVU, AZRRI	PR,DR	Vlasnik mreže
C4	M13	USPOSTAVITI ODGOVARAJUĆE SUSTAVE GOSPODARENJA OTPADOM (odplinjavanje odlagališta, inertizacija otpada mehaničko-biološkom obradom, i dr.) i otpadnim vodama (u prvom redu gnoj na farmama – potencijalno iskoristiv energetske – anaerobna fermentacija i dobivanje metana).	JLS, OZO, KP, IVS, JPP, IZO, VI, ...	PR!	ŽP, LP, FZOEU, MS, HV,.
C3 C4	M14	ODRŽAVATI I POVEĆAVATI POVRŠINE ŠUMA.	UOPŠLRV, JLS, HŠ	PR, trajno	HŠ
C5	M15	Mjere oko POBOLJŠANJA JAVNOG PROMETA I OPĆENITO PROMETA U NASELJIMA: npr. modernizacija gradskog prijevoza uvoženjem pogona na plin (sve aktualnije i iz gospodarskih razloga, zbog rastuće krize energenata); porezne olakšice za čišća prometala (hibridni, plinski pogoni); rigorozna provedba eko normi prilikom tehničkog pregleda vozila; osiguranje protočnosti prometnica.	OZO, JLS, IDA, UOPPPV	PR, trajno	JLS, ŽP, FZOEU
C5	M16	USPOSTAVLJANJE BICIKLISTIČKIH STAZA. Popularizacija bicikla (kao tradicionalnog prometala regije) i javnog prevoza.	IRTA, NVU, OZO, JLS	PR!, trajno	ŽP, LP, GS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.5 ZAŠTITA BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI

Tablica 27. Primarni ciljevi zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti IŽ

C1	INVENTARIZACIJA I KARTIRANJE biološke i krajobrazne raznolikosti
C2	Detaljna PROCJENA STANJA I UGROŽENOSTI
C3	IZRADA AKCIJSKIH PLANOVA ZAŠTITE I UNAPREĐENJA STANJA (prioritet imaju najvrjedniji i najugroženiji segmenti bioraznolikosti, te iznimno vrijedni krajobrazi)
C4	PROVEDBA AKCIJSKIH PLANOVA (prioritet imaju najvrjedniji i najugroženiji segmenti bioraznolikosti, te iznimno vrijedni krajobrazi)
C5	NADZOR PROVEDBE I ADAPTIVNO UPRAVLJANJE
C6	INTEGRACIJA brige o biološkoj i krajobraznoj raznolikosti U DRUGE SEKTORE
C7	RAZVIJANJE PROVEDBENIH KAPACITETA (svi aspekti, uključujući financiranje, usklađivanje aktera, istraživački resursi, institucije, informiranje javnosti,...)

Tablica 28. Mjere zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
C1 - C7!	M1 IZRADA PROGRAMA ZAŠTITE PRIRODE IŽ. Strateški dokument županije u području zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti. ZAKONSKA OBVEZA i prilika za sustavno unapređenja cijelog sektora. PROGRAMOM ĆE SE DETALJNIJE ODREDITI PROVEDBENI PLAN ZA U NASTAVKU NAVEDENE MJERE – s	UOPUGZO, NH, DZZP, JLS, NVU, ZI, konz.	PR!	ŽP

Cilj	Mjere za ostvarenje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
	akterima, vremenskim rokovima, procjenom potrebnih financijskih sredstava, i dr.			
C1 C2	M2 IZRADA BIOLOŠKE OSNOVE IŽ: izrada inventara biološke raznolikosti - sinteza svih postojećih istraživanja pojedinih vrsta, staništa, s kartom staništa kao okvirom. RADI SE O TRAJNOM PROJEKTU, KOJI TREBA BITI DOBRO PREZENTIRAN I POZNAT, TE U NJEGA TREBAJU BITI TRAJNO UKLJUČENI SVI KOJI SE NA PODRUČJU IŽ BAVE PROUČAVANJEM BIORAZNOLIKOSTI. Provedbu se operativno može pokrenuti inventarizacijama pojedinih segmenata / lokaliteta / vrsta staništa ⁴⁸ .	UOPUGZO, DZZP, NH, konz., ZI, NVU	PR!, trajno	ŽP, MS, FZOEU
C1 C2	M3 IZRADA KRAJOBRAZNE OSNOVE IŽ: 1) provesti inventarizaciju i kategorizaciju krajobrazna na osnovi vrednovanja njegova karaktera; 2) identificirati iznimne krajobrazne; 3) uspostaviti sisteme kartiranja obilježja krajobrazna na županijskoj i općinskoj razini; 4) procijeniti stanje s identifikacijom ugroženosti i mogućnosti promjena; 5) za svaki identificirani tip iznimnih krajobrazna ili iznimnog krajobraznog područja izraditi akcijske planove zaštite i unapređenja. Višegodišnji projekt – KAPITALNI PROJEKT ZAŠTITE KRAJOBRAZA U IŽ.	UOPUGZO, DZZP, NH, konz., ZI, NVU	PR	ŽP, MS, FZOEU
C1 C2	M4 USPOSTAVA INFORMACIJSKOG SUSTAVA BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI IŽ, kao okvira u kojemu će se prikupljati, objedinjavati, analizirati rezultati svih pojedinačnih značajnih istraživanja. Sustav će služiti kao potpora upravljanju, te kao informacijski servis stručnoj i najširoj javnosti. Sustav će sadržavati kartu staništa, krajobraznu osnovu, inventar biološke raznolikosti, informacije o sustavu zaštite i upravljanja (projekti,...), i sl. Ovaj informacijski sustav dio je šireg Informacijskog sustava okoliša, odnosno prostora IŽ.	UOPUGZO, DZZP, NH, konz., ZI, NVU.	PR	ŽP, MS, FZOEU
C3 C4 C5	M5 Izrada i provedba akcijskih planova propisanih BSAP-om, uključujući: RESTAURACIJU UGROŽENIH DIJELOVA MOTOVUNSKJE ŠUME, zaštitu močvarnih livada, zaštitu travnjaka kod Žminja, uspostavu i održavanje travnjaka s obje strane Limskog kanala; ZAŠTITA NASELJA MORSKIH CVIJETNICA (VOGE); ZAŠTITA VODENIH STANIŠTA; i dr.	DZZP, UOPUGZO, JLS, NVU, konzultanti	PR!	DP, ŽP
C3	M6 IZRADA PLANA UPRAVLJANJA (STUDIJA REVITALIZACIJE I ZAŠTITE) ZA SVA ZAŠTIĆENE DIJELOVE PRIRODE NA PODRUČJU IŽ. KAPITALNI PROJEKT – bez njega je proglašena zaštita isključivo „papirnata“. Važno je izradu plana raditi na široko participativni način – uključivanjem svih zainteresiranih i relevantnih strana. Proces treba imati vodstvo „struke“, ali ne i biti napravljen „samo od struke“, jer se takav model pokazao neučinkovitim. Izrada plana nije samo stručni posao – to je posao informiranja, osvješćivanja, razmjene viđenja, edukacije, usklađivanja interesa, donošenja odluka i preuzimanja prava, obaveza i odgovornosti. Prvo bi se mogla obrađivati područja: koja objektivno imaju visoku vrijednost; koja su trenutno značajno ugrožena; za koja se već pojavila inicijativa za kvalitetniju zaštitu (npr.: Motovunska šuma, istarske lokve, staništa <i>Posidoniae Oceanice</i>).	NH, JLS, NVU, DZZP, UOPUGZO, JPP, HŠ, HV, ...	PR!, DR	ŽP, LP
C3	M7 IZRADA AKCIJSKIH PLANOVA ZA DRUGE DIJELOVE PRIRODE, sukladno utvrđenoj prioritetnosti (studija revitalizacije za devatstirana i napuštena područja eksploatacije mineralnih sirovina). (Vidi komentar o načinu izrade iz prethodne mjere. U kontekstu ove teme, mjera ima niži prioritet od zaštite posebno vrijednih, a trenutno nezaštićenih područja, no ukoliko se pokaže dovoljan interes aktera na nekom području, treba ga podržati i pomoći provedbu. Posebno, ukoliko se radi o velikom degradiranom području koje će se rekultivirati i prenamjeniti, i tako racionalizirati „potrošnju“ nekog drugog, trenutno nenarušenog prostora.)	UOPUGZO, JPP, JLS, DZZP, konz., NH, NVU	KR, DR	ŽP, LP, GS
C3	M8 IZRADA STUDIJE PROVEDIVOSTI I OPRAVDANOSTI PREVOĐENJA PREDLOŽENIH DIJELOVA PRIRODE U STATUS DIJELOVA PRIRODE ZAŠTIĆENIH PREMA ZAKONU O ZAŠTITI PRIRODE (s obaveznom analizom interesa, te analizom raspodjele koristi i troškova/šteta/gubitaka). Identifikacija optimalne razine zaštite sa zonacijom područja i planom upravljanja. Ovako provedena studija već sadrži i plan upravljanja, odnosno proces opisan pod M5. Prioritetna mjera, posebno s obzirom na opseg zadaća koji podrazumijeva:	NH, MK, JLS, UOPUGZO, DZZP, NVU, konz.	PR!!, DR.	ŽP, LP

⁴⁸ Primjer su npr. provedeni projekt istarskih „lokvi“, netom dobiven projekt inventarizacije speleoloških objekata u IŽ, potencijalan i vrlo potreban projekt inventarizacije podmorskih staništa *Posidoniae oceanice*. Jasno, ovisno o vrsti projekta, mijenjaju se i akteri koji su logični nosioci aktivnosti (Ronilačke udruge za istraživanje podmorja, Speleološke udruge za istraživanje podzemlja, i dr.)

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
	povećanje udjela zaštićenih područja s 8 % površine IŽ na EU prosjek od 18% .				
C4	M9	RAZVOJ SMJERNICA ZA OČUVANJE AUTENTIČNIH KRAJOBRAZNIH STRUKTURA, te izrada prijedloga zaštite i revitalizacije iznimnih krajobrazza. PRIORITET: obalno područje i najatraktivnija područja u unutrašnjosti (npr. zahvati obnove napuštenih/zapuštenih ruralnih područja stanovanja).	UOPGZO, DZZP, NH, JLS, konz.	SR, DR	ŽP, DP, MS
C4	M10	UGRAĐIVANJE ZAŠTITNOG ASPEKTA putem KRAJOBRAZNIH PODLOGA (koje uključuju vrijednosno određenje prostora, tj. modele privlačnosti, ranjivosti i primjerenosti za smještaj planiranih djelatnosti) U PROSTORNO PLANIRANJE.	UOPGZO, DZZP, NH, JLS, konz.	KR, trajno	ŽP, LP
C4	M11	PROVEDBA AKCIJSKIH PROGRAMA (U prvom redu onih propisanih nacionalnim planom – BSAP-om, ali i ostalih zaštićenih i vrijednih područja. Kriteriji za određivanje prioriteta su isti kao pod M6.)	NH, JLS, OZO, NVU, JPP, AZRRI, IDA, ITRA,...	KR, trajno	ŽP, LP, GS, MS.
C4	M12	Pomoći zaštiti vrijednih krajobrazza PROMOVIRANJEM I RAZNIM VRSTAMA POTPORE ((FINANCIJSKA, SAVJETODAVNA,...) DJELATNOSTIMA KOJE POMAŽU OČUVANJE AUTENTIČNIH KRAJOBRAZA (ruralni-, eko- robinzonski-, adventure- turizam, ekološka / ekstenzivna / tradicionalna poljoprivreda, čista industrija, ...). PILOT PROJEKTI.	NH, TZIŽ, ITRA, JLS, OZO, AZRRI, NVU	PR, trajno	ŽP, LP, FZRP AI
C5	M13	ANALIZA REZULTATA PILOT-PROJEKATA, ADAPTIVNO UPRAVLJANJE. Stvaranje modela upravljanja i zelenih razvojnih scenarija. Procjena vrijednosti biološke i krajobrazne raznolikosti kao razvojnog resursa u kontekstu zelenih scenarija – važna informacija za analizu troškova i koristi pri ocjeni prihvatljivosti drugih projekata.	UOPUGZO, IDA, NH, JLS, AZRRI, ITRA, NVU, JPP	PR, trajno	ŽP, LP, GS
C6	M14	OPREMITI BOGATSTVO BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI NA NAČIN DA GA SE MOŽE KORISTITI KAO TURISTIČKI RESURS, bez negativnih posljedica (interpretacija i prezentacija, uređenje staza,...).	TZIŽ, NH, DZZP, ITRA, JLS, OZO, NVU	PR, trajno	ŽP, LP
C6	M15	PROMOVIRATI PROMATRANJE PTICA (engl. bird-watching) u ornitološkim rezervatima IŽ (trenutno Palud, a bilo bi dobro da uskoro bude i ušće Mirne). Obogaćenje turističke ponude (10-milijunsko tržište u EU) i najmanje agresivni način gospodarske valorizacije tih područja.	TZIŽ, NH, DZZP, ITRA, JLS, OZO, NVU		
C4	M16	Kreditima i drugim mjerama (promoviranje, informiranje, edukacija, organiziranje, ...) POTICATI EKOLOŠKU POLJOPRIVREDU. Ograničavanje upotrebe kemijskih sredstava i drugih okolišno negativnih praksi u konvencionalnoj poljoprivredi.	AZRRI, UOPŠLRV, HZPSS	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C5	M17	Inzistirati na racionalnom korištenju prostora od strane sektora EKSPLOATACIJE MINERALNIH SIROVINA, te inzistirati na prihvatljivim projektima i garancijama za rekultivaciju / kvalitetnu prenamjenu korištenih prostora. Kod izdavanja dozvola za eksploataciju, preferirati proizvodne sanacije trenutno devastiranih, napuštenih područja.	UOG, UDUIŽ, UOPUGZO, RI, JPP, JLS, NVU	PR, trajno	GS, ŽP
C6	M18	UVAŽAVATI EKOLOŠKE KRITERIJE KOD RAZMATRANJA HIDROTEHNIČKIH PROJEKATA. Provesti reviziju provedenih hidrotehničkih zahvata i vidjeti može li se negdje situacija unaprijediti. (Vratiti vodu u stare vodotoke, podići razinu podzemnih voda, i sl.). U Istri je zbog velikih hidromelioracijskih zahvata (Čepičko jezero, Valtura), te promjenom načina života (nestankom ekstenzivnog stočarstva, nestali su i gospodarski razlozi održavanja istarskih „lokvii“) značajno smanjena površina močvarnih i vodenih staništa (lokve, vlažne livade,...).	ZI, NH, DZZP, Konz., HV, JLS, OZO, NVU	PR trajno, KR	HV, ŽP, GS
C6	M19	Unaprijediti gospodarenje šumama na način da se više uvažavaju ekološki kriteriji. DOBAR DEMONSTRACIJSKI PROJEKT – uvod u širenje kvalitetnije prakse – MOŽE/treba BITI MOTOVUNSKA ŠUMA (kao najvrijednija i istovremeno među najugroženijim)! Imati na umu da vrijednost općekorisnih funkcija šuma, prema važećim RH pravilnicima, od 9 do preko 30 puta premašuje vrijednost same drvne mase i prihoda koji se ostvaruju njenim potrajnim iskorištavanjima!!! RAZVOJ SUSTAVA PROTUPOŽARNE ZAŠTITE u smislu uređivanja šuma i protupožarnih prosjeka, rekultivacije pojedinih područja, obnove vegetacije, ...	HŠ, JLS, NVU, ZI, konz, NH, DZZP	PR trajno	HŠ
C6	M20	Voditi računa o UTJECAJU LOVSTVA NA BIORAZNOLIKOST, i integrirati ekološke kriterije u LGO za postojeća lovišta. Spriječiti krivolov. (Mjera detaljnije „raspisana“ pod temom „Lovstvo“.)	LSIŽ, NVU, JLS, NH, DZZP	PR trajno	LSIŽ, ŽP, LP
C6	M21	Osigurati Održivi RIBOLOV. Zaštiti Vrijedna Podmorska Staništa. Spriječiti ilegalni Izlov Prstaca. U MARIKULTURU uvesti visoke standarde odnosa prema okolišu. Promocija tzv. Ekološkog uzgoja.	IZP, JLS, NVU, ribarske zadruge, JPP, DZZP,	PR, trajno	ŽP, LP, DP, GS

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
		UOPŠLRV,...			
C6	M22	Donošenjem i provedbom prostornoplanskih mjera SPRIJEČITI DALJNJU UZURPACIJU OBALE IZGRADNJOM, TE IZGRADNJU NA OSJETLJIVIM KRAJOBRAZNYM LOKACIJAMA (uvale, vizualno izložene lokacije, zaštićeni dijelovi prirode, ...).	UOPUGZO, JLS, NVU, konz., NH, DZZP, GI, UI, IZP, ...	PR, trajno	DP, ŽP, LP
C6	M23	RAZVITI PREDEFINIRANE MODELE GRADNJE DOPUŠTENE U ODREĐENIM KRAJOBRAZNYM CJELINAMA. Javno promovirati ideju krajobraza i njegove vrijednosti.	UOPUGZO, JLS, konz., ZZPP	KR	ŽP, LP
C7	M24	USPOSTAVA BLISKE SURADNJE između uprave, istraživačkih institucija, udruga, osnovnih i srednjih škola, i drugih aktera – NA PROJEKTIMA ZAŠTITE BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI.	NH, OZO, DZZP, ZI, JLS, škole, NVU, UOPK, MK, IZP, UI, ...	PR, trajno	ŽP
C7	M25	PODIZATI RAZINU SVIJEŠTI KOD CILJANIH SKUPINA (AMATERA) I JAVNOSTI O BOGATSTVU BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI ŽUPANIJE te VIŠESTRUKOM ZNAČAJU NJIHOVOG OČUVANJA (kroz raznovrsne akcije, tiskanje, brošura, priručnika, uključivanje ljubitelja prirode u proces inventarizacije, itd.). Potpora edukacijskim programima i kampanjama s ciljem osvješćivanja vrijednosti i važnosti prirodne baštine IŽ. – NAJBOLJE KROZ CILJANO FINANCIRANJE KVALITETNIH PROJEKATA ZELENIH NVU S PODRUČJA IŽ.	UOPK, NH, DZZP, JPP, OZO, NVU, JLS, TZIŽ	PR, trajno	ŽP, TZIŽ, LP, MS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.6 OTPAD

Tablica 29. Ciljevi postupanja s otpadom na području IŽ

C1	OSTVARENI MJERLJIVI REZULTATI U IZBJEGAVANJU NASTANKA, ODNOSNO SMANJIVANJU KOLIČINE OTPADA (barem relativno prema BDP i broju stanovnika).
C2	OSTVARENI MJERLJIVI REZULTATI U USPOSTAVI SUSTAVA VREDNOVANJA I OPORABE OTPADA (primarne reciklaže): mjerljivo u količini prikupljenih sekundarnih sirovina.
C3	OSIGURANO IZDVAJANJE PROBLEMATIČNIH TVARI (opasni otpad koji nastaje u kućanstvima i sl. – baterije, ulja, stari lijekovi,...).
C4	Učinkovit i djelotvoran SUSTAV SAKUPLJANJA I PRIJEVOZA OTPADA.
C5	SANIRANA postojeća problematična SLUŽBENA I „DIVLJA“ ODLAGALIŠTA/SMETLIŠTA, te OSIGURANO OKOLIŠNO PRIHVATLJIVO ODLAGANJE U PRELAZNOJ FAZI, do uspostave cjelovitog županijskog sustava s jednom ŽCGO-om i pratećom infrastrukturom.
C6	USPOSTAVA USKLAĐENOSTI I SURADNJE tijela županije, JLS (i njihovih KP) i drugih strateških partnera (cementare, termoelektrana, NVU, poduzeća registrirana u djelatnosti „gospodarenja otpadom“) na području IŽ u vezi s problematikom komunalnog i drugog otpada, kao nužnog preduvjeta za njeno kvalitetno rješavanje.
C7	OSTVAREN PLANOM OPISANI ŽUPANIJSKI SUSTAV GOSPODARENJA OTPADOM (ŽCGO), s jednom središnjom sanitarnom deponijom (u skladu s RH i EU standardima) na lokaciji Kaštijan i mrežom reciklažnih dvorišta, pretovarnih stanica, kompostana na lokacijama ostalih trenutno postojećih odlagališta, koja će se u međuvremenu sanirati.
C8	Uspostava optimalnog SUSTAVA OBRADNE NEOPASNOG (dijelom i opasnog) OTPADA: mehaničko biološka obrada, s korištenjem energetski iskoristive frakcije (kao i dijela otpada iz kategorije opasnog otpada) u industriji cementa i TE Plomin.
C9	Uspostavljen sustav za SIGURNO POSTUPANJE (sakupljanje i privremeno skladištenje) S OPASNIM OTPADOM na području IŽ.
C10	Osigurati NADZOR I PRAĆENJE FUNKCIONIRANJA SUSTAVA ZBRINJAVANJA OTPADA i njegovog utjecaja na okoliš.
C11	Educirano i u vezi problematike okoliša OSVIJEŠTENO STANOVNIŠTVO I DRUGI AKTERI, koji su MOTIVIRANI ZA SUDJELOVANJE U USPOSTAVLJENIM PROGRAMIMA smanjenja generiranja otpada, odvojenog prikupljanja otpada, i dr.

Tablica 30. Mjere postupanja s otpadom na području IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	EDUKACIJA I PROMOCIJA ŽIVOTNIH STILOVA KOJI NASTOJE SMANJITI KOLIČINU OTPADA: (u prvom redu) odvojeno prikupljanje, kompost, recikliranje, (a potom i) odabir proizvoda s prihvatljivijom ambalažom, itd. U mnogim sredinama je dokazano učinkovit pristup ovoj aktivnosti djelovanje kroz ŠKOLE – na najmlađu populaciju, a preko njih onda i na njihove starije	OZO, IVS, JLS, NVU, UOPK, škole, UOG, KP, JPP, AZRRI, TUIŽ, ...	PR, trajno	IVS, KP, ŽP, LP, GS, MS

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
	ukućane.				
C1	M2	UVOĐENJE DIFERENCIIRANIH RATA ZA OBRADU I ODLAGANJE OTPADA (s obzirom na težinu i sastav): u prvoj fazi s pravnim osobama. Razmotriti mogućnosti uvođenja takvog sustava i za stanovništvo. (Pretpostavka smislenosti ove mjere je prethodno ili istovremeno učinkovito suzbijanje bacanja smeća/otpada na divlje deponije!).	IVS, KP, OZO, JLS, JPP, UOG	PR!	-
C1	M3	POTICANJE PROJEKATA ČISTIJE PROIZVODNJE I NJIMA SLIČNIH, kojima je cilj, među ostalim, i smanjenje otpada koji nastaje u proizvodnim procesima – obično povezano i s mogućnošću ušteda. (Mjera zajednička s mjerama u temi „Industrija“.)	UOG, OZO, ŽKP, JPP, IDA, ITRA, konz.	PR, trajno	ŽP, GS
C2	M4	POTICAJ USPOSTAVI OPTIMALNE MREŽE RECIKLAŽNIH DVORIŠTA (potpuna usluga primarne reciklaže, dakle, i prihvata opasnih tvari,...) i tzv. zelenih otoka (samo kontejneri za papir, staklo, metal, plastiku) kroz: financiranje ciljanih programa NVU; poticaj KP-ima u uspostavi „županijskog sustava“; financijskog poticaja i poreznih olakšica projektima / poduzetničkim inicijativama u djelatnosti prikupljanja sekundarnih sirovina; i sl. <u>Učenje na brojnim postojećim iskustvima drugih.</u>	OZO, IVS, KP, JLS, IDA, NVU, JPP	KR, SR	IVS, KP, ŽP, LP, GS
C2	M5	POTICAJ POVEZIVANJU PROIZVOĐAČA I POTENCIJALNIH KORISNIKA SEKUNDARNIH SIROVINA PREKO BURZE OTPADA (BO) (pri Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK)) ili izravno. Povezivanje s najznačajnijim korisnicima sekundarnih sirovina u RH (Unijepapir, Vetropakstraža,...) i/ili inozemstvu (Italija, Slovenija), te uvažavanje njihovih sugestija u vezi s uspostavom efikasnog sustava.	ZKP, HGK-BO, OZO, UOG, JPP, KP, HRPSOR, NVU	PR, trajno	-
C2	M6	Poticaj uspostavi sustava za ODVOJENO PRIKUPLJANJE ORGANSKOG OTPADA: edukacija, kontejneri, mreža sakupljanja, promocija jednostavnih sustava za kompostiranje u sklopu domaćinstava, i dr.	OZO, IVS, KP, HZPSS, IDA, AZRRI, ITRA, JPP, NVU	KR, DR	IVS, KP, ŽP, LP, GS
C3	M7	Edukacija vezana uz IZDVAJANJE PROBLEMATIČNIH TVARI. <u>Osiguranje infrastrukture i okoliša u kojemu je relativno jednostavno ponašati se u skladu s proklamiranim idejama (postojanje kontejnera, osigurana informiranost stanovništva, i sl.).</u>	IVS, KP, OZO, JPP, IDA, JLS, NVU	PR!, trajno	IVS, KP, ŽP, LP, GS
C3	M8	Uspostaviti sustave za naknadno IZDVAJANJE PROBLEMATIČNIH TVARI NA MJESTIMA ODLAGANJA (puno skuplje i manje učinkovito od M7).	IVS, KP	PR!, DR	IVS, KP, ŽP, LP
C4	M9	Ostvariti 100% POKRIVENOST ORGANIZIRANIM PRIKUPLJANJEM.	KP, JLS, OZO	PR!	LP, ŽP
C4	M10	NA KONTEJNERIMA ISTAKNUTI BEPLATNI TELEFONSKI BROJ NOVOUSPOSTAVLJENE INFO SLUŽBE (pri KP, ili čak IVS – ovisno o fazi integriranosti sustava i ocjeni efikasnosti raznih mogućnosti) na koji se mogu javljati građani sa sugestijama, primjedbama, koje mogu biti vrijedna pomoć u uspostavi i funkcioniranju učinkovitog sustava skupljanja.	KP, IVS	KR	IVS, KP
C4	M11	Osigurati da INFRASTRUKTURA U SEGMENTU SAKUPLJANJA I TRANSPORTA OTPADA KVALITETNO ODGOVORI TRENDU POVEĆANIH ZAHTJEVA na ovaj segment gospodarenja otpadom, koji je neminovna posljedica unapređenja sustava kao cjeline. Održavanje komunalnog parka. UVOĐENJE ISO 14000 standarada u poslovanje. <u>Prema potrebi, udruživanje više manjih komunalnih poduzeća.</u>	KP (i JLS-vlasnici), IVS, OZO, IDA	PR	IVS, KP, LP, GS, KP
C4	M12	U kasnijoj fazi, kada se krene u uspostavu integralnog sustava za područje cijele IŽ: ORGANIZACIJA TRANSPORTA KOJA OPTIMIZIRA NJEGOVU UČINKOVITOST kombinacijom transportnih vozila različitih veličina i pretovarnih stanica. Lokacije za pretovarne stanice također treba odrediti optimizacijom ovako zadanog problema, no nastojati ih smjestiti na mjesta današnjih deponija, koje će u međuvremenu biti sanirane i rekultivirane.	OZO, KP, IVS, JLS, konz.	SR	IVS
C5	M13	Provedba postojećih planova / projekata SANACIJE POSTOJEĆIH službenih odlagališta, i USPOSTAVU SUVREMENIH SANITARNIH DEPONIJA kapaciteta koji osigurava zbrinjavanje postojećeg otpada tijekom procesa sanacije i za novi otpad u narednih 10-15 god.	KP, IVS, OZO, JLS, FZOEU	PR !! (za započeti njanje)	KP, JLS, FZOEU
C5 C7	M14	Uspostava učinkovitog sustava gospodarenja GRAĐEVINSKIM OTPADOM. Analizirati mogućnost i preduvjete za veću razinu oporabe/recikliranja. Odrediti adekvatne prostore za odlaganje građevinskog otpada, nastojeći istovremeno sanirati neka trenutno devastirana područja (uglavnom napuštena eksploatacijska polja mineralnih sirovina). Uspostaviti kvalitetan sustav nadzora i praćenja tijekom građevinskog otpada.	UOPUGZO, JLS, JPP, IZO	PR!	ŽP

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C5	M15	SANACIJA POSTOJEĆIH (REGISTRIRANIH) DIVLJIH DEPONIJA. Više napora na sprečavanju ponovnog nastanka kroz: prenamjenu područja; osmišljavanje organiziranog sustava sakupljanja koji bi uklonio razloge za ilegalno odlaganje na pojedinoj lokaciji; nadzor nad prostorom; promptno reagiranje KP na pojavu otpada (ne dopustiti stvaranje početne gomile).	JLS, OZO, KP, NVU	PR!!, trajno	LP, ŽP, FZOEU
C6	M16	INSITUCIONALIZIRANJE SURADNJE TIJELA ŽUPANIJE, JLS I DRUGIH STRATEŠKIH PARTNERA U BUDUĆEM ŽUPANIJSKOM SUSTAVU GOSPODARENJA OTPADOM. U prvoj fazi, imperativ je da se svi načelno slažu oko rješenja s centraliziranim odlaganjem, obradom, nadzorom, te da su parcijalni projekti sanacije postojećih odlagališta prilagođeni viziji prelaska na integrirani sustav (kapacitet za sanaciju + 10-15 godina novog otpada; dijeljenje iskustva i investicije pri uspostavi sustava za mehaničko-biološku obradu; i dr. mogućnosti suradnje već u prijelaznoj fazi). Treba formalno provjeriti usklađenost projekata i aktivnosti, te što je moguće detaljnije, bez prejudiciranja rješenja koja bi bila ograničavajuća, dogovoriti se oko željenog ciljnog stanja, s detaljima oko raspodjele prava i obaveza. S primicanjem trenutka prijelaza na županijski sustav gospodarenja otpadom, precizno ugovorno odrediti prava i obaveze svih aktera u sustavu.	IVS, KP, OZO, JLS, drugi strateški partneri u županijskog sustavu gosp. otpadom	PR!!, trajno	-
C6	M17	IZRADA ŽUPANIJSKOG PLANA GOSPODARENJA OTPADOM. Zakonska obaveza, ali prije svega prilika da se na participativan način iskomentira, dogovori, detaljnije specificira, koordinira i formalizira provedbene aktivnosti svih relevantnih aktera, na zajedničkoj zadaći uspostave cjelovitog „županijskog sustava“ za sljedeći KR, SR i DR period.	OZO, IVS, KP, JLS, JPP, NVU, konz.	PR!!	ŽP, IVS, IPA
C7	M18	POSTUPNO OSNAŽIVANJE I AKTIVIRANJE IVS, koji kreće s uspostavom centralnih elemenata sustava na lokaciji u Koštjunu. OSTALI PODRUČNI PARTNERI TAKOĐER, s istekom predviđenog razdoblja (10-15 god.) mijenjaju način rada iz trenutnog rascjepkanog / područnog, u planirani integralni, uz ostvarivanje svih predviđenih infrastrukturnih zahvata (reciklažne stanice, pretovarne stanice, kompostane, sabirno-pretovarne stanice za opasni otpad,...).	IVS, KP, IDA, OZO, JLS	SR, DR	IVS, IPA, FZOEU, ŽP, LP
C8	M19	USPOSTAVA SUSTAVA KOMPOSTANA U IŽ (u sklopu središnje lokacija Koštjun, te na drugim lokacijama, ovisno o utvrđenoj opravdanosti / korisnosti / prihvatljivosti utjecaja na okoliš i druge sektore). Probat i osigurati kvalitetu komposta upotrebljivu i za poljoprivrednu proizvodnju. Ono što ne zadovoljava zbog prevelikih onečišćenja, koristiti za rekultivaciju RCGO-a i drugih devastiranih lokaliteta. Odvajanje dijela otpada visoke energetske vrijednosti kao alternativnog izvora energije.	IVS, KP, UOPG, IDA, JLS	PR-SR	ŽP, LP, GS, KP, RCGO
C8	M20	INICIRATI STRATEŠKI PROJEKT s uključenim svim potencijalnim velikim / strateškim partnerima – CEMENTARAMA, HEP-om (TE Plomin) – u vezi s proizvodnjom GIO-a (Gorivo iz otpada, engl. Termin je <i>RDF – Refused Derived Fuel</i>), te njegovog korištenja. Postoje brojna iskustva u svijetu koja bi bilo korisno proučiti i prenijeti, moguće kroz prekogranični projekt, ili strateško partnerstvo, i sl. Voditi računa o potrebnoj visokoj transparentnosti, širokoj participativnosti procesa s integriranom značajnom informativno-edukativnom komponentom.	OZO, UOG, JPP, IVS, IDA, MZOPUG, NVU, JLS, ...	PR!, SR	ŽP, GS, MS
C9	M21	Uspostaviti središnje ŽUPANIJSKO/REGIONALNO SABIRNO MJESTO (privremeno skladište) ZA OPASNI OTPAD u sklopu RCGO-a, te sabirno pretovarne centre za opasni otpad na PPIŽ-om određenim lokacijama.	IVS, KP, OZO, JLS	PR!, SR	ŽP, LP, GS, KP, RCGO
C10	M22	Sukladno Pravilniku (NN 123/97), posebno PRATITI (MONITORIRATI) SLJEDEĆE ELEMENTE SUSTAVA I SASTAVNICE OKOLIŠA: utjecaj na tlo i uporabu tla (zauzetost prostora, te onečišćenje tla), postupanje s otpadom (dovoz, odlaganje, dnevne prekrivke,...), utjecaj na vode (stanje otpadnih voda, njihova obrada, utjecaj na recipijent), onečišćenje zraka (tijekom redovnog rada i u slučaju akcidentnih situacija, kao što je samozapaljenje), onečišćenje bukom (strojevi na odlagalištu, transportna vozila).	IVS, KP, JPP, IZO, NVU, OZO	PR, trajno	IVS, KP, GS, LP, ŽP
C11	M23	Razne PROMOTIVNO – EDUKACIJSKO - INFORMATIVNE MJERE: organiziranje natjecanja (za najčišći grad/općinu, u količini prikupljenih sekundarnih sirovina po stanovniku, i sl.), jumbo plakati, veća prisutnost u medijima, uspostava pilot-projekata u školama i javnim institucijama, itd.	IVS, KP, OZO, UOPK, JLS, NVU, JPP, TZIŽ, ...	PR!, trajno	IVS, KP, ŽP, LP, GS
C11	M24	RASPISIVANJE NATJEČAJA ZA NVU U PODRUČJU GOSPODARENJA OTPADOM. NVU svojom prirodom (neprofitno djelovanje s ciljem boljitka šire društvene zajednice), najznačajniji su partneri u provođenju	OZO, NVU, JLS, KP, IVS	PR!, trajno	ŽP, LP, IVS, KP,

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
	društveno korisnih projekata, u okolnostima kada za njih trenutno ne postoji poduzetnički interes (zbog neuspostavljenosti tržišta, neisplativosti u trenutnim uvjetima, itd.), a i značajan korektivni faktor u situaciji kad interesi postoje.			MS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.7 BUKA

Tablica 31. Ciljevi zaštite od buke na području IŽ

C1	IZRADITI DOKUMENTACIJU o prostoru i okolišu ZNAČAJNU ZA PROBLEMATIKU BUKE
C2	U VEĆOJ MJERI UVAŽAVATI BUKU KAO VID ONEČIŠĆENJA i degradacije kvalitete okoliša
C3	UNAPRIJEDITI FAZU PROVEDBE PLANIRANIH RJEŠENJA i mjera zaštite

Tablica 32. Mjere zaštite od buke na području IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva *	Akteri	Rok	Fin.
C1	M1 IZRADITI KARTU IMISIJA BUKE ZA ŽUPANIJU, TE NJEZINE GRADOVE I OPĆINE – prioriteto za ona područja za koja se preliminarnom analizom (ili na osnovu pritužbi građana – vidi M2) utvrdi da su vjerojatno problematična. Županijski dokument nije detaljan do razine da identificira probleme u prostoru, već u prvom redu usmjerava i definiranjem metodološkog okvira (npr.: definiranje tipičnih problemskih područja i davanje smjernica za njihovo rješavanje; definiranje standardnih „alata“ i kriterija; itd.) olakšava provedbu aktivnosti na nižoj razini. Sukladno smjericama PPIŽ-a, u PPUO/G integrirati mjere zaštite od buke za građevinska područja i pojedine građevine.	Konzultanti, OZO, JLS, JPP, NVU	SR	ŽP, LP
C1	M2 ANKETIRATI STANOVNIŠTVO u zonama koje se čine kritičnima (mjerenja, reakcije građana). (Mjera čiji rezultat predstavlja značajan ulazni podatak za dijelove M1).	OZO, JLS, NVU, konz.	PR!	ŽP, LP
C1	M3 IZRADITI „KONFLIKTNE KARTE“ s obzirom na buku za Županiju, njene gradove i općine.	OZO, JLS, GS konzultanti	PR	ŽP, LP
C1	M4 IZRADITI AKCIJSKE PLANOVE ZA ŽUPANIJU, NJENE GRADOVE I OPĆINE (usko u vezi s M1 – može biti druga faza istog projekta).	Konzultanti, OZO, JLS, GS	PR	ŽP, LP
C2	M5 Doslijedno, u skladu s suvremenim „standardima prihvatljivosti“, UVAŽAVATI BUKU U PROSTORNOM PLANIRANJU I UREĐENJU (kroz ustanovljavanje i rješavanje konflikata u prostoru).	OZO, JLS, konz.	Trajno	-
C2	M6 Uvažavati buku kod PROCJENA UTJECAJA NA OKOLIŠ za zahvate. PREPOZNATI I NA ODGOVARAJUĆI NAČIN UVAŽITI I NEGATIVAN UTJECAJ OD BUKE NA FAUNU U NEKOM PODRUČJU.	OZO, JLS, MZOPUG, JPP, NVU, konz., ...	Trajno	GS
C2	M7 EDUCIRATI odgovorne službe o problematici buke.	OZO, JLS, NVU, konz.	PR	ŽP, LP
C3	M8 Rješavati očito postojeći PROBLEM BUKE OD PROMETA U NASELJIMA. Mjere uključuju: GRADNJU ZAOBILAZNICA oko mjesta, premještanje prometa izvan stambenih zona, POPRAVAK CESTA (kvalitetnija cesta – manje buke), SMANJENJE DOPUŠTENIH BRZINA (manja brzina – manja buka), REGULACIJA KAMIONSKOG PROMETA (manje kamiona – manje buke), izgradnja zaštitnih zidova uz prometnice (učinkovita mjera kada nema puno sporednih cesta s križanjima u razini), SADNJA ZAŠTITNIH NASADA (nije naročito učinkovito u tehničkom smanjenju buke – mjereno decibelima – no subjektivno popravlja dojam), IZOSTAKLA na prozorima koji bolje izoliraju stanove izložene prekomjernoj buci.	OZO, IDA, JLS	PR, DR	ŽP, LP
C3	M9 Rješavati problem buke od pogona u stambenim ili mješovitim zonama (od primjene zaštitnih mjera, do zabrane rada, odnosno dislokacije).	SI, IZO, NVU, OZO, JLS	PR, trajno	-

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa. KOMENTARI: * Mjere M1, M2, M3, M4 međusobno su povezane, što treba biti uvažavano prilikom njihove provedbe. U provedbi mjera, treba shvatiti da se radi o iterativnom procesu, koji počinje sa sveobuhvatnijom analizom niže razine detaljnosti, a potom se se analiza fokusira na identificirana problemska područja, i detaljnost i operativnost analize i planova postupno povećava. Bitno je krenuti s procesom, i ne „blokirati“ se projektnim zadatkom koji odmah zahtjeva „savršeno sveobuhvatnu“ i „maksimalno detaljnu“ analizu i akcijski plan. Jasno, i metode analize i vrsta mjera mijenja se s razinom obuhvata i detaljnosti. Inicijalno je to ekspertna ocjena, anketa i računalni model niže rezolucije; kasnije su to fizikalna mjerenja na terenu i računalni modeli više/projektantske rezolucije

5.8 SVJETLOSNO ZAGAĐENJE

Tablica 33. Ciljevi zaštite okoliša IŽ u vezi s problemom onečišćenja svjetlom

C1	UNAPREĐENJE stanja u prostoru / okolišu.
C2	SENZIBILIZIRANJE i EDUKACIJA javnosti i odgovornih donositelja odluka

Tablica 34. Mjere zaštite okoliša IŽ u vezi s problemom onečišćenja svjetlom

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	Donošenje i dosljedno provođenje odluke o zabrani postavljanja neekološke rasvjete na području JLS IŽ.	JLS, OZO, NVU	PR, trajno	LP, ŽP
C1	M2	Provoditi programe zamjene neekoloških rasvjetnih tijela ekološkim	JLS, HEP-ESCO, OZO	PR, DR	LP, HEP-ESCO
C2	M3	Financiranje programa NVU u području osvješćivanja i edukacije o problemu svjetlosnog onečišćenja.	NVU, OZO, JLS	PR, SR	ŽP, LP, DP, MS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.9 UPRAVLJANJE EKOLOŠKIM RIZICIMA I NESREĆAMA

Tablica 35. Ciljevi zaštite okoliša IŽ u vezi s ekološkim rizicima i nesrećama

C1	USPOSTAVITI SUSTAV KVALITETNIH I USKLAĐENIH PLANOVA INTERVENCIJE, u skladu s obavezama iz Državnog plana intervencija.
C2	SMANJIVATI RIZIK od ekoloških nesreća.
C3	ODGOVARAJUĆA OPREMLJENOST, UVJEŽBANOST I ORGANIZIRANOST SVIH SUBJEKATA koji sudjeluju u provođenju planova intervencija.

Tablica 36. Mjere zaštite okoliša IŽ u vezi s ekološkim rizicima i nesrećama

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	PRIORITETNO osnovati stručno povjerenstvo, te pokrenuti i postupno provoditi APELL proces izrade županijskog plana intervencija u zaštiti okoliša. PREPORUKA: to treba biti radno tijelo, a ne naručitelj „gotovih elaborata“, jer je zajednički rad unutar stručnog povjerenstva, te na taj način povezivanja svih relevantnih sudionika sustava prevencije i intervencije u zaštiti okoliša, jedan od osnovnih željenih rezultata APELL procesa. Konzultantske usluge poželjno je koristiti za dobro definirane, izdvojene, više stručno-tehničke dijelove posla analize. Organiziranje i planiranje posao su stručnog povjerenstva.	OZO, ostali sukladno APELL proceduri	PR!!!	ŽP
C1	M2	ANALIZIRATI, TE VRATITI NA DOPUNU SVE NEPOTPUNE / NEZADOVOLJAVAJUĆE OPERATIVNE PLANOVE INTERVENCIJA u zaštiti okoliša pravnih subjekata, s primjedbama Stručnog povjerenstva.	Struč., pov., OZO, konz, Ekostožer, UDUIŽ	PR/KR	ŽP
C1	M3	IZRADITI NAJPOTPUNJI MOGUĆI POPIS PRAVNIH I FIZIČKIH OSOBE KOJE SU OBAVEZNE IMATI OPERATIVNI PLAN INTERVENCIJA (katastar opasnih tvari s količinama jednakim ili većim od D-3 Plana na razini Županije), te utjecati na njih (informiranjem o neispunjenoj obavezi, preko inspekcija, i sl.) glede što skorijeg ispunjenja te obaveze.	OZO, IZO, UOG, DZS, MG, ŽKP, JPP	PR/KR	ŽP, GS, DP
C1	M4	Uspostaviti KATASTAR OPASNIH TVARI NA PODRUČJU IŽ, KAO DIO INFORMACIJSKOG SUSTAVA OKOLIŠA IŽ.	OZO, i svi akteri koji daju informacije	KR, SR	ŽP
C1	M5	ZA ČESTE KATEGORIJE MALIH OBVEZNIKA (npr. rezervoari goriva, lož ulja, UNP-a), IZRADITI kroz rad stručnog povjerenstva (konzultanata) TIPSKE PLANOVE INTERVENCIJA I POSTUPNIKE za slučaj izvanrednog događaja, te izraditi prezentabilnu verziju u obliku informativnog postera, koji se može izložiti na biranim lokacijama (preko JLS, ŽKP, OK).	Struč., pov., OZO, konz.	PR!	ŽP
C1	M6	Pri izradi županijskog plana intervencija, posebnu pažnju posvetiti transportu opasnih tvari, te mogućim mjerama za smanjenje rizika (npr. utvrđivanje obaveznih režima prijevoza – dopušteni smjerovi i sl.) i povećanje pripravnosti za odgovarajuću reakciju u tom segmentu problematike.	UOPUGZO, ŽC, JPP, Ekostožer, konz.	KR	ŽP
C1	M7	USKLAĐITI PLANOVE INTERVENCIJA S OPERATIVNIM PLANOVIMA	Ekostožer, Stožer	PR,	ŽP,

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
	INTERVENCIJA IZRAĐENIM TEMELJEM DRUGIH ZAKONSKIH OBAVEZA.	CZ-a, vatrogasci	trajno	DP
C1	M8	Dogovoriti sa JLS s najvećim rizicima izradu njihovih planova intervencija (ili barem izradu POSTUPNIKA ZA INTERVENCIJU U NAJUGROŽENIJIM DIJELOVIMA GRADA), sukladno APELL proceduri, te provođenje osposobljavanja stanovništva i odgovornih osoba u pravnim i fizičkim osobama za postupke u slučaju ekološke nesreće na najopasnijim mjestima ugrožavanja okoliša.	Ekostožer, JLS, JPP, konz., intervent. jedinice s područja	PR/KR ŽP, LP
C1	M9	Zatražiti IZRADU POSTUPNIKA ZA JAVNE PROFESIONALNE VATROGASNE POSTROJBE I DVD-E, ZA INTERVENCIJU KOD LOKALITETA S RIZICIMA VRLO OZBILJNIH ILI (EVENTUALNO UTVRĐENIH) KATASTROFALNIH POSLJEDICA BRZOG RAZVOJA UGROŽAVANJA. Jednom uspostavljen sustav na području najugroženijih JLS, bit će u stanju odgovoriti potrebama i u širem županijskom području.	Ekostožer, Vatrogasne postrojbe, JLS	PR/KR LP, ŽP, DP
C2	M10	Postaviti ZAHTJEV NADLEŽNIM INSPEKCIJSKIM ORGANIMA ZA REDOVITE PERIODIČNE, A PREMA POTREBI I IZVANREDNE NADZORE SVIH LOKACIJA S RIZIKOM ozbiljnih izvanlokacijskih posljedica, glede održanja tehničke ispravnosti izvora opasnosti, ispravnog načina uporabe i provođenje sigurnih radnih postupaka (inspekcije zaštite od požara i zaštite okoliša).	Ekostožer, JPP, Inspekcije (prvenstveno IZO), UDUIŽ	PR, trajno DP, GS
C2	M11	Kod svih planovima identificiranih rizičnih procesa i djelatnosti, NASTOJATI PODIĆI RAZINU SIGURNOSTI PROAKTIVNIM MJERAMA kao što su: 1) uvođenje standarda ISO 14000, 2) nastojanje na čistim i sigurnijim tehnologijama i tehnološkim procesima, 3) programi edukacije, osposobljavanja i provjere odgovornog osoblja, itd.	JPP, UOG, Ekostožer, ŽKP, IDA	PR, trajno ŽP, GS
C2	M12	IDENTIFICIRATI POSEBNO OPASNE OBJEKTE SMJEŠTENE UNUTAR ILI PREBLIZU NASELJENIH PODRUČJA, te pokrenuti inicijativu za njihovo izmještanje na prikladniju lokaciju.	UOPUGZO, JLS, Ekostožer, JPP	PR GS, ŽP
C2	M13	KOD PLANIRANJA AKTIVNOSTI U PROSTORU, voditi računa o rizicima vezanim uz pojedine djelatnosti, te ih na odgovarajući način izolirati od sadržaja koji bi u slučaju nesreće bili značajno ugroženi.	UOPUGZO, JLS, Ekostožer, JPP	PR, trajno ŽP, LP
C3	M14	INFORMIRATI I UKLJUČITI JAVNOST KAO SUBJEKT U PLANOVE I PRIPREMU ZA PROVEDBU PLANOVA – posebno kroz informiranje o procedurama pravodobnog obavješćivanja javnosti, o postupcima samozaštite i samopomoći, organiziranja evakuacije, spašavanja i pružanja hitne medicinske pomoći, te načine blokade nepotrebnog ulaska u zahvaćeno područje.	Ekostožer, JLS, NVU, akteri interv. sustava	PR, trajno ŽP, LP
C3	M15	ADEKVATNO EKIPIRATI, OPREMITI, ORGANIZIRATI subjekte potrebne za djelotvornu i pravovremenu intervenciju u slučaju akcidenta (POSEBNE VATROGASNE JEDINICE, i sl.). Zatražiti ustrojavanje jedinica za brzo djelovanje u izvanrednom događaju (ili opremiti postojeće), koje mogu djelovati u kontaminiranom području. (Usklađeno s potrebama utvrđenim i prema drugim planovima.)	Ekostožer, JLS, OZO	PR ŽP, LP, GS, DP
C3	M16	UVJEŽBAVANJE, EDUCIRANJE, REDOVIT NADZOR I PROVJERA SPREMNOSTI, uspostavljanja veza, obavješćivanja i ostalih Planovima predviđenih individualnih i koordiniranih operacija. Provoditi vježbe intervencija pri mogućim izvanrednim događajima. NAGLASAK NA KOORDINACIJI DJELOVANJA SVIH SUBJEKATA (uključujući i one koji se ustrojavaju temeljem druge zakonske osnove, no sa srodnim / preklapajućim ingerencijama).	Ekostožer JLS, svi sudionici intervencije, Stožer CZ-a	PR, trajno ŽP, LP

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.10 INDUSTRIJA⁴⁹

Tablica 37. Ciljevi zaštite okoliša u sektoru industrije

C1	IZRADA OPĆIH OKVIRA ZA ČIŠĆU I ODRŽIVU PROIZVODNJU.
C2	PODIZANJE STUPNJA RECIKLAŽE I EKODJELOTVORNOSTI, te razvoj alternativnih postupaka i proizvoda koji se temelje na obnovljivim resursima.
C3	SMANJIVANJE RIZIKA OD NESREĆE.
C4	NADZOR I SMANJIVANJE EMISIJA uz uzimanje u obzir prihvatnog kapaciteta okoliša.

⁴⁹ Uključujući velike, srednje i male poduzetnike, te obrtnike.

Tablica 38. Mjere zaštite okoliša u sektoru industrije

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	USPOSTAVA PARTNERSKIH ODNOSA s gospodarskim sektorom.	OZO, ŽKP, UOG, JPP, IDA, JLS, NVU, IZO, ZI	PR, trajno	ŽP, GS
C1	M2	Implementirati zakone i preporuke s nacionalne razine, vezane uz UVOĐENJE ČIŠĆE I ODRŽIVJE INDUSTRIJSKE PRAKSE. Prioritet je usklađenje s MINIMALNIM ZAKONSKI ZAHTJEVANIM STANDARDIMA OKOLIŠNE PRIHVATLJIVOSTI, a dugoročno se treba ravnati i prema relevantnim EU standardima i zahtjevima (IPPC direktiva, LCP direktiva, ...).	OZO, UOG, IDA, ŽKP, IZO, JPP, UDUIŽ, HCČP, MZOPUG, MG	PR!, SR, DR	ŽP, DP, GS, MS
C1 C2	M3	POTICANJE UVOĐENJA SUSTAVA UPRAVLJANJA OKOLIŠEM (ISO 14000, EMAS) U GOSPODARSKO SUBJEKTE (SUBJEKTI SVIH VELIČINA, UZ UVAŽAVANJE POSEBNOSTI I ODGOVARAJUĆU PRILAGODBU). U okviru takvih sustava, ili kao inicijator njihove uspostave, provoditi PROJEKTE ČISTIJE PROIZVODNJE (u proteklih nekoliko godina u RH su stečena znatna iskustva u toj vrsti projekata).	OZO, UOG, ŽKP, HCČP, JPP, IDA, konz., JLS	PR!, trajno	ŽP, DP, MS, GS
C1	M4	Lokalnim prostornim planovima odrediti područja, uvjete i mjere za pojedine gospodarske djelatnosti (GOSPODARSKO / PODUZETNIČKE ZONE), na osnovi strateške procjene utjecaja na okoliš razvojnih politika, planova i programa. (Naročito u posebno opterećenim područjima). Pri tome, treba uvažiti sve relevantne čimbenike, uključujući u prvom redu odnos prema posebno vrijednim / zaštićenim područjima (vodozaštita, priroda), razvijenost i opskrbljenost infrastrukturom, pojedinačne i opće interese gospodarstvenika / investitora, razvojne gospodarske programe JLS (koji bi trebali najbolje poznavati lokalne resurse, prednosti, interese, mogućnosti), i dr.	JLS, UOG, IDA, JPP, UOPUGZO, predstavnici drugih interesa u prostoru, konz.	PR! (pri izradi PPUO/G)	LP, ŽP, GS, DP
C1	M5	OSIGURAVANJE POTREBNIH INFRASTRUKTURNIH UVJETA NA LOKACIJAMA ODREĐENIM KAO GOSPODARSKIM ZONAMA, prije dopuštanja djelatnosti unutar njih. (Mogućnost uspostave „tehnopolisa“, gdje više manjih i srednjih poduzeća koristi zajednički sustav zbrinjavanja otpada i otpadnih voda.)	JLS, IDA, UOG, UOPUGZO, JPP, ŽKP	PR, trajno	LP, ŽP, GS
C1	M6	UNAPRIJEDITI SUSTAV KATASTRA EMISIJA U OKOLIŠ u smislu poboljšanja postojećeg softwera, usuglašavanja obaveza davanja podataka prema raznim zakonima (odgovornost državne razine), te organizacije prikupljanja podataka, dostupnosti prikupljenih podataka i njihovom korištenju u razvojnom planiranju u IŽ (odgovornost županijske razine).	UDUIŽ, OZO, IZO, JLS, druge inspekcije, NVU, JPP, MZOPUG	PR, SR	ŽP, DP
C1 C4	M7	Uspostava djelotvornijeg i učinkovitijeg INSPEKCIJSKOG NADZORA KOJI NA ADEKVATAN NAČIN OBUHVAĆA I „MANJE“ ONEČIŠĆIVAČE.	IZO, JPP, OZO, UDUIŽ, NVU, JLS, UOG, ŽKP	PR, trajno	ŽP, GS, DP
C2	M8	POTICANJE UVOĐENJA ČISTIJE TEHNOLOGIJE, korištenje energije dobivene iz obnovljivih resursa: prezentacije, educiranje, ekonomski instrumenti, znak „čiste“ (ekološke) proizvodnje, poticaji za smanjenje proizvodnje otpada, veće takse za onečišćavanje,...	OZO, UOG, ŽKP, IDA, JLS, JPP, NVU, HCČP	PR, trajno	ŽP, LP, MS, DP, FZOEU, GS
C3	M9	Provedba skupa mjera koje su detaljnije opisane u poglavlju koje se bavi upravljanjem RIZICIMA.	Ekostožer, IZO, UOG, JPP, ...	PR!, trajno	GS, ŽP
C4	M10	IMPLEMENTACIJA I NADZOR NAD IMPLEMENTACIJOM REGULATIVE O DOPUŠTENIM EMISIJAMA, te provođenju drugih mjera smanjivanja utjecaja na okoliš propisanih zakonom, SUO-om, i sl.	DI, IZO, NVU, JLS, UDUIŽ, OZO, JPP	PR, trajno	DP, ŽP, LP, GS
C4	M11	„Rješavanje“ zatečene situacije: PREMJEŠTANJE ILI POSTUPNO GAŠENJE NEPRIHVATLJIVE PROIZVODNJE, SANACIJA DEGRADIRANOG PROSTORA, i sl.	UOG, IDA, UOPUGZO, JLS, JPP, ŽKP	PR, DR	GS, ŽP, DP, LP, FZOEU
C4	M12	Obaveza izrade SUO za proizvodnju u mješovitim zonama (uključuje javni uvid i detaljnije razmatranje posebnosti svake pojedine situacije).	ZPU, UOPG, JLS, MZOPUG	PR, trajno	GS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.11 EKSPLOATACIJA MINERALNIH SIROVINA

Tablica 39. Ciljevi zaštite okoliša u sektoru korištenja mineralnih sirovina

C1	VEĆE UVAŽAVANJE OKOLIŠA (onečišćenje, krajobraz, utjecaj na život lokalnog stanovništva) U PLANIRANJU I UPRAVLJANJU SEKTORSKIH AKTIVNOSTI EKSPLOATACIJE MINERALNIH SIROVINA.
C2	„UVOĐENJE REDA“ U DJELATNOST, u vidu nadzora nad provođenjem i učinkovite implementacije postojeće zakonske regulative, odredbi postojećih dokumenata na osnovi kojih je dana koncesija (rudarski projekt, SUO), i sl.

Tablica 40. Mjere zaštite okoliša u sektoru korištenja mineralnih sirovina

Cilj	Mjere za ostvarenje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	IZRADA STUDIJE GOSPODARENJA MINERALNIM SIROVINAMA NA PODRUČJU IŽ, koja će uključivati i STRATEŠKU PROCJENU UTJECAJA NA OKOLIŠ, te procjenu ekonomske opravdanosti / optimalne razine proizvodnje, s ANALIZOM RASPODJELE KORISTI I TROŠKOVA. Sukladno preporukama studije, ugraditi u PP gradova i općina područja dozvoljena za aktivnosti eksploatacije mineralnih sirovina. OSNOVNI PREDUVJET za ispunjenje mjere je osigurati suradnju svih relevantnih institucija, odnosno osigurati dovoljno vrijeme za „izradu Studije“, jer željena analiza treba biti izrađena na visoko participativan i transparentan način, a to, budući se radi o društvenom procesu, a ne samo o stručnoj analizi i komentaru podataka, zahtjeva vrijeme! Važan željeni rezultat studije je i izgradnja „društvenog kapitala“. Koristiti postojeća iskustva iz drugih županija. DO IZRADE STUDIJE, NE OTVARATI NOVA ISTRAŽNA I EKSPLOATACIJSKA POLJA!	UOPUGZO, UOG, IDA, JPP, konz.	PR/KR	DP, ŽP, GS
C1	M2	Prihvatljiv PLAN SANACIJE I PRIVOĐENJA DRUGOJ NAMJENI obavezno MORA BITI DIO RUDARSKOG PROJEKTA, odnosno mjera zaštite i upravljanja okolišem u SUO.	MZOPUG, UOPUGZO	trajno	GS
C1	M3	DOSLJEDNO UVAŽAVANJE KONFLIKTA SA „DRUGIMA“ (šumarstvom, bioraznolikošću, krajobraznom vrijednošću, poljoprivredom, vodnim gospodarstvom, blizinom naselja, i sl.) u PUO proceduri. SUO-om propisati mjere zaštite okoliša koje utjecaj na okoliš smanjuju na minimum (npr. pravila i putovi transporta sirovina).	MZOPUG, UOPUGZO	trajno	GS
C1	M4	SANIRATI POSTOJEĆE NESANIRANE LOKALITETE. Poticati (sufinanciranje, krediti, bespovratna sredstva, i sl.) projekte koji uključuju saniranje i prenamjenu prethodnom eksploatacijom devastiranog područja – tzv. Projekti PROIZVODNE SANACIJE.	IDA, JLS, UOG, JPP, UOPUGZO	PR, DR, trajno	GS, MS
C1	M5	Poticati dosljedno provođenja MJERA KOJIMA SE MOGU SMANJITI NEŽELJENI UTJECAJI NA OKOLIŠ I KVALITETU ŽIVOTNE SREDINE U NASELJIMA U BLIZINI EKSPLOATACIJSKIH POLJA (buka, prašina, korištenje lokalnih prometnica). Institucionalizacija takvih nastojanja kroz uvođenje sustava upravljanja okolišem među koncesionarima. Pozitivne primjere (npr. Koromačno) proširiti na sve koncesionare.	ŽKP, IDA, UOPUGZO, konzultanti.	PR	GS, ŽP
C1	M6	Nadzor i osiguravanje POŠTIVANJA ZAKONSKE OBAVEZE PLAĆANJA NAKNADE JLS. Korištenje mogućnosti dogovaranja NAKNADE VIŠE OD MINIMALNIH 2,6%.	JPP, FI, JLS, UOG, UDUIŽ	PR! trajno	-
C2	M7	USPOSTAVA UČINKOVITOG SUSTAVA „ZAJEDNIČKOG UPRAVLJANJA“ (u koji su uključeni koncesionari, njihove interesne udruge, predstavnici JLS, županije, nadležnih državnih tijela, NVU). Osmisliti mehanizme „garancije“ za provođenje dogovorenih rješenja (bankovna garancija za sanaciju eksp. polja i sl.; zajednički sustavi nadzora nad provedbom – koncesionar, lokalno stanovništvo, inspekcija,...). Uspostava sustava nadzora i prisile nad provođenjem dogovorenih rješenja.	MZOPUG, DI, UOPUGZO, NVU, MUP, JLS, JPP, ŽKP, Pravosuđe	PR, trajno	ŽP, LP, GS
C2	M8	Uspostava redovito ažuriranog, transparentnog INFORMACIJSKOG SUSTAVA ZA GOSPODARENJE MINERALNIM SIROVINAMA NA PODRUČJU IŽ. Inventarizacija svih područja eksploatacije, te kontrola eksploatiranih količina.	DI, ZPUZO, UOG, RI, IZO	PR, trajno	ŽP, LP
C2	M9	NADZOR NAD PROVOĐENJEM MJERA ZAŠTITE PREDVIĐENIM RUDARSKIM PROJEKTOM I SUO-OM.	DI, IZO, RI	trajno	DP
C2	M10	OBAVEZNA PROVEDBA ODREDBI SANACIJE I PRIVOĐENJA DRUGOJ NAMJENI. U Ugovore o koncesiji ugraditi garantne klauzule (bankovna garancija i sl.)	JPP, RI, UOG, UDUIŽ, UOPUGZO	trajno	GS

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.12 PROIZVODNJA I POTROŠNJA ENERGIJE ⁵⁰

Tablica 41. Ciljevi zaštite okoliša u sektoru energetike u IŽ

C1	SMANJIVANJE EMISIJE u zrak, vode i tlo.
C2	POVEĆANJE ENERGETSKE DJELOTVORNOSTI.
C3	Povećanje udjela OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE.
C4	POBOLJŠANJE TEHNOLOGIJE na način da je PRIHVATLJIVIJA ZA OKOLIŠ.
C5	SMANJIVANJA RIZIKA od akcidenata.
C6	Uvođenje INFORMACIJSKOG SUSTAVA za energetske sektor županije.

Tablica 42. Mjere zaštite okoliša za sektor energetike u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	Nastavak PLINIFIKACIJE. Kapitalni projekt izgradnje magistralnih plinovoda je upravo u tijeku. U kojoj mjeri i kojem vremenu će se on iskoristiti za unapređenje strukture energetske potrošnje u IŽ, ovisi o efikasnosti u izgradnji sekundarne mreže (inicijativnost JLS, ...) te tehnološkoj prilagodbi u JPP.	UOG, IDA, JLS, KP, JPP, građani	PR, DR	LP, ŽP, građani, GS
C1 C2	M2	Poticanje EKOLOŠKE (ENERGETSKI MANJE INTENZIVNE) POLJOPRIVREDE. (Viša energetska učinkovitost samo je jedna od prednosti scenarija razvoja ekološke poljoprivrede ...).	UOPŠLRV, HZPSS, poljop., AZRRI, NVU	PR, DR	ŽP, LP, DP, GS
C1 C2	M3	POTICAJ PROVEDBI NACIONALNIH PROGRAMA KUENZgr, KUENcts, TRANCRO na području IŽ. Promocija. Financiranje studija izvodljivosti za Županiju. Financiranje Pilot i demonstracijskih projekata. Potpora udrugama s odgovarajućim programima.	UOG, IDA, AZRRI, NVU, JLS, OZO, konz.	PR, DR	ŽP, LP, DP, MS, FZOEU
C2	M4	Program uvođenja „ŠTEDLJIVIH ŽARULJA“ u javnu rasvjetu i prostore regionalne i lokalne samouprave. (Razni drugi programi u suradnji s HEP ESCO d.o.o. Vidi primjer GradaNovigrada!)	UOG, IDA, JLS, NVU, KP, OZO	PR, DR	ŽP, LP
C1 C2	M5	POTICAJ PROVEDBI NACIONALNIH PROGRAMA MIEE, KOGEN (Zajednička mjera s temom INDUSTRIJA).	UOG, IDA, ŽKP, JPP, HCČP, OZO	PR, DR	ŽP, LP, DP
C3	M6	POTICAJ PROVEDBI NACIONALNIH PROGRAMA BIOEN, SUNEN, ENWIND, GEOEN, MAHE. Promocija. Financiranje Pilot i demonstracijskih projekata. Financiranje studija izvodljivosti za Županiju. Potpora udrugama s odgovarajućim programima. Prioritet: ispitivanje mogućnosti uštede u sektoru turizma, korištenjem sunčevih kolektora za grijanje vode.	IDA, UOG, OZO, NVU, JPP, JLS, ZI, konz.	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C4	M7	Poticaji MODERNIZACIJE POSTOJEĆIH TEHNOLOGIJA (zajednička mjera s temom INDUSTRIJA).	UOG, ŽKP, JPP, IDA, HCČP	PR, DR	GS
C5	M8	Mjere SMANJIVANJA RIZIKA OD AKCIDENATA: nusproizvod M7, noveliranje postojećih planova intervencija u izvanrednim situacijama. (Zajednička mjera s temom UPRAVLJANJE EKOLOŠKIM RIZICIMA I NESREĆAMA).	Ekostožer, JPP	PR, trajno	GS
C6	M9	Uspostava SUSTAVA KOJI ĆE OBJEDINJAVATI INFORMACIJE POTREBNE ZA PROVOĐENJE OSTALIH MJERa (npr. M3, M5, M6, itd.).	OZO, JLS, UOPG, IDA, NVU	PR!, SR	ŽP

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.13 PROMET

Tablica 43. Ciljevi zaštite okoliša od sektora prometa u IŽ

C1	Promet u gradovima (urbanim aglomeracijama) obuhvatiti konceptom održivog razvoja (ODRŽIVI GRADSKI PROMET).
C2	Promet u regiji (županiji) obuhvatiti konceptom održivog razvoja (ODRŽIVI REGIONALNI PROMET).

⁵⁰ Veliki potrošač energije (na razini RH, oko 30% ukupne potrošnje) je sektor prometa. Mjere kojima se nastoji racionalizirati potrošnja energije u tom sektoru, te time smanjiti i njegovi dominantni negativni utjecaji na okoliš, opisane su u potpoglavlju koje obrađuje temu prometa.

C3	ZAŠTITI LOKALNO STANOVNIŠTVO od štetnog utjecaja prometa.
C4	ZAŠTITI POSEBNO OSJETLJIVA PODRUČJA od štetnog utjecaja prometa.
C5	Povećati SIGURNOST PRIJEVOZA OPASNIH TVARI.

Tablica 44. Mjere zaštite okoliša od sektora prometa u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	PODIZANJE kvalitete (urednije, vremenski češće i točnije, prostorno gušće, s urednijim postajama, u blizini parkirališta, prilagođeno osobama s posebnim potrebama,...), pristupačnosti (integrirani sustav karata s popularnim cijenama, subvencionirano od gradova i Županija), a time i ATRAKTIVNOSTI JAVNOG PRIJEVOZA. Marketing programa. S obzirom na sve veća zagušenja automobilskeg prometa, svi alternativni načini prijevoza (javni prijevoz, bicikl, pješaćenje) imaju prilično izgleda u „osvajanju tržišta“.	UOPPV, NVU, OZO, JLS, JPP	PR, trajno	ŽP, LP
C1	M2	POTICANJE (promocija, marketing, jumbo plakati, i sl.) PJEŠAČENJA I KORIŠTENJA BICIKLA ZA KRETANJE GRADOVIMA. Financiranje udruga koje promoviraju kretanje biciklima.	UOPPV, OZO, JLS, NVU, IDA, TZIŽ, TZO/G	PR, trajno	ŽP, LP, TZIŽ
C1	M3	Uspostava kvalitetnog SUSTAVA BICIKLISTIČKIH STAZA I OSTALE PRATEĆE INFRASTRUKTURE ZA BICIKLISTE (mjesto za parkiranje, mogućnost prijevoza željeznicom, i sl.). (Ovo je kvalitetna infrastruktura i za razvoj turizma i ruralnog područja). Višestruko korisna mjera: ekološki prihvatljiviji transport, zdravstveno povoljnije, dio turističke ponude, dio pozitivnog imidža „relaksirane destinacije“, ekološko osvještavanje.	UOPPV, JLS, NVU, IDA, TZIŽ	PR, trajno	ŽP, LP, TZIŽ
C2 C3 C5	M4	Obnova ŽELJEZNIČKE MREŽE, među ostalim, i kao dijela turističke ponude. Poticanje razvoja željezničke mreže kao za okoliš prihvatljivije vrste prometa (zamjena za automobilski i kamionski promet). U županijskoj ingerenciji prvenstveno prigradska i županijska mreža, no sudjelovati i u nacionalnim projektima, jer promet zahtijeva integralno rješavanje. Dugoročni prioritet je povezivanje tunelom kroz Učku s ostatkom nacionalne mreže.	HŽ, MMTPR, ŽU, UOPPV, IDA	DR	HŽ, DP, ŽP
C2 C3 C4	M5	Poticanje RAZVOJA POMORSKOG TRANSPORTA kao okolišno prihvatljivije vrste prometa (zamjena za automobilski i kamionski promet). Npr. uvođenje dužobalnog putničkog prijevoza („morski tramvaj“), za vrijeme turističke sezone, a ovisno o gospodarskoj opravdanosti, i izvan sezone.	UOPPV, JLS, IDA, JPP, TZIŽ	KR, SR, DR	GS
C3 C4	M6	Izraditi STUDIJU OPTEREĆENOSTI POJEDINIH PROMETNICA, te na osnovi nje predložiti optimizaciju prometne mreže na način koji će smanjiti pritiske na lokalno stanovništvo i posebno osjetljiva područja.	UOPPV, JLS, UOPUGZO, konz., NH	PR, SR	ŽP
C3 C4	M7	KVALITETNIM PROSTORNO-PLANSKIM RJEŠENJIMA osigurati izbjegavanje i smanjivanje negativnog utjecaja prometa na druge sadržaje u prostoru (onečišćenje poljoprivrednih tala, vodonosnika, degradacija kvalitete okoliša u područjima stanovanja, posebno vrijednih dijelova prirode i sl.).	UOPUGZO, JLS, UDUIŽ	trajno	LP, ŽP
C3 C4	M8	ODTEREĆENJE ŽUPANIJSKIH CESTA OD KAMIONSKOG PROMETA uvođenjem djelotvornog sustava naplata (npr. uz kamenolome). Internalizacija trenutno eksternaliziranog troška prometa u održavanju uništenih prometnica i štetnog utjecaja na lokalnu kvalitetu života (pa i cijenu nekretnina...).	JLS, ŽC, MMTPR, MUP, JPP	PR	-
C3 C4	M9	UVESTI SUSTAV PRAĆENJA STANJA OKOLIŠA UZ PROMETNE PRAVCE I U NASELJIMA, radi praćenja utjecaja prometa na okoliš. Financirati edukacijske programe pri školama, koji kao rezultat „puno malih složnih ruku“ daju i vrlo upotrebljiv rezultat i ekološko osvještavanje u školskom sustavu.	UOPPV, JLS, ZZJZ, NVU, škole, OZO	PR, trajno	ŽP, LP
C3	M10	Uz ceste koje prolaze u blizini ili kroz naselja posaditi zaštitne „zelene“ zidove od rasilinja. (Zaštita i od buke, i od prašine, smanjenja utjecaja od psihološkog efekta, ...) VIŠESTRUKO KORISNA MJERA: ozeljenavanje, smanjenje buke, vezivanje CO ₂ , smanjanje prašine, smanjenje oborinskog otjecanja, povećanje bioraznolikosti, kvalitetniji zrak, ugodniji životni ambijent.	JLS, UOPUGZO, NVU, IDA, TZIŽ	PR, DR	LP, ŽP
C3	M11	Daljnje RAZDVAJANJE DRŽAVNO/ŽUPANIJSKOG OD MJESNO/LOKALNOG PROMETA. Izgradnja ZAIBILAZNICA oko naselja.	UOPPV, UOPUGZO, ŽC, JLS	SR, DR	DP, ŽP, LP
C3	M12	Kod LOCIRANJA ANTENA TELEKOMUNIKACIJSKOG SUSTAVA držati se načela predostrožnosti, odnosno uvažavati nelagodu lokalnog stanovništva i tražiti prikladnije lokacije.	MZOPUG, OZO, JLS, JPP, NVU	PR, trajno	GS

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C5	M13	Davanje poticaja i nadzor nad provođenjem odgovarajućih MJERA ZAŠTITE VEZANIH UZ TRANSPORT OPASNIH TERETA (zajednička mjera s temom Ekološki rizici i nesreće).	Ekostožer, JPP, MUP, UOPPV	PR, trajno	ŽP, GS
C5	M14	Unaprijediti NADZOR i KONTROLU NA PROJEKTIRANJU, IZGRADNJI I ODRŽAVANJU PROMETNICA. (Kriteriji barem u skladu s EU, i projektantski, no i u pogledu provedbe PUO i SPUO procedura, te njima propisanih mjera.)	ŽC, UOPPV, UOPUGZO, JLS, IDA	PR, trajno	GS, ŽP

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.14 POLJOPRIVREDA

Tablica 45. Ciljevi zaštite okoliša od sektora poljoprivrede u IŽ

C1	(Osigurati preduvjete za) ODRŽIVI RAZVOJ poljoprivrede.
C2	SMANJIVANJE kemijske i fizičke Degradacije Poljoprivrednih Tala.
C3	OČUVANJE BIOLOŠKE RAZNOLIKOSTI AGRARNOG SUSTAVA.
C4	OČUVANJE OKOLIŠA OD ONEČIŠĆAVANJA IZ PROIZVODNJE U STOČARSTVU.

Tablica 46. Mjere zaštite okoliša od sektora poljoprivrede u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1 C2 C3 C4	POTICATI I POMAGATI (informativno, edukacijski, medijski, financijski, demonstracijski, prednost kod otkupa državnog zemljišta,...) RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE kao scenarija koji je ne samo ekološki, već u postojećim uvjetima, i ekonomski i društveno najprihvatljiviji. AKTIVNOSTI UKLJUČUJU: 1) Izradu Studije ISKUSTVA, MOGUĆNOSTI, PREPREKE I PREPORUKE ZA RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE na području IŽ (s akcijskim planom za sljedeće KR/SR razdoblje, uključenom agroekološkom osnovom – obaveza određena i PPIŽ-om, ali i analizom svih drugih relevantnih dimenzija problema/izazova; uz korištenje svih (brojnih) postojećih Studija (vidi reference IZPTP-a) i dovoljno detaljno razrađen projektni zadatak, a da se izbjegne skupi projekt koji će ponoviti već postojeće rezultate); 2) SUFINACIRANJE PILOT DEMONSTRACIJSKIH PROJEKATA; 3) IZRADA baze postojećih primjera i identifikacija RAZVOJNIH MODELA – demo primjeri za potencijalne investitore; 4) PRAĆENJE REZULTATA programa I STALNA PRILAGODBA akcijskog plana; 5) POTICANJE UDRUŽIVANJA i drugih manifestacija razmjene i umnožavanja znanja, iskustava i mogućnosti (povezivanje sa sektorom turizma); 5) Osiguranje sustava praćenja kontrole, te uspostava markice kvalitete; 6) Marketinška potpora.	UOPŠLRV, AZRRI, HZPSS, NVU, JLS, zadruge, JPP, ŽKP, IZPTP, konz.	PR!, trajno	FZRPAI, ŽP, LP, DP, MS, GS.	
C1	M2	Uspostava JEDINSTVENOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA O POLJOPRIVREDI na području županije (AGRO BAZA PODATAKA). Info sustav obavežno mora sadržavati i podatke na osnovi kojih se može pratiti i utjecaj sektora na okoliš! (Na osnovi takvih podataka moći će se pratiti učinkovitost primjenjivanih mjera. U protivnom, sve je samo deklarativno.)	AZRRI, konz., UOPŠLRV, JLS, HZPSS, OZO, IZPTP, UDUIŽ, zadruge	KR, SR	FZRPAI, ŽP, GS, MPŠVG
C1	M3	POTICAJ UDRUŽIVANJU POLJOPRIVREDNIKA u SUVREMENE ZADRUGE. Više pozitivnih posljedica, uključujući: lakši plasman proizvoda; vjerojatnije tehnološko unapređenja proizvodnje osiguravanjem dijeljenih savjetodavnih servisa i potrebne infrastrukture (npr. jednostavni uređaji za samostalnu kontrolu plodnosti tla – i potrebe za gnojibom); učinkovitija komunikacija s drugim dionicima u sustavu; ...	UOPŠLRV, AZRRI, poljop., Zadruga, IZPTP, konz.	PR!, trajno	FZRPAI, ŽP, LP, GS
C1	M4	POTICAJ PROGRAMIMA STANDARDIZACIJE PROIZVODA i općenito marketinškog osmišljavanja proizvodnje. Programi „Županijskog proizvoda“ – POSEBNO U KONTEKSTU EKOLOŠKE PROIZVODNJE I TRADICIONALNIH PROIZVODA.	AZRRI, IZPTP, UOPŠLRV, ŽKP, HZPSS, ZI, JLS, NVU, Zadruga, ...	PR, trajno	FZRPAI, ŽP, LP, DP, GS.
C1 C2 C3	M5	Financiranje i izrada ZNANSTVENIH STUDIJA potrebnih za racionalno, OKOLIŠNO BRIŽNO POLJOPRIVREDNO GOSPODARENJE: npr. Projekt utvrđivanja stanja onečišćenja tala i (njegovog) trajnog motrenja – možda kao PILOT projekt za nacionalni program monitoringa; studija utvrđivanja zona utjecaja za potrebe određivanja vodozaštitnih zona, odnosno utvrđivanja	ZZT, ZI, IZPTP, UOPUGZO, JLS, konz.	PR, trajno	FZRPAI, MPŠVG, MZT, LP, GS, ŽP

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
	odgovarajućeg režima za djelatnosti unutar pojedinih zona.				
C2	M6	Nadzor nad poštivanjem Pravilnika o zaštiti poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja štetnim tvarima (NN15/92). Određivanje posebno osjetljivih područja (u prvom redu VODOZAŠTITA), i njihova zaštita donošenjem ODLUKA O ZONACIJI I OGRANIČENJIMA NA DJELATNOSTI U POJEDINIM ZONAMA.	PI, IZO, IZPTP (lab), ZZJZ, UOPUGZO, JLS, ZI, HV	PR!	HV, ŽP.
C1 C2 C3	M7	INFORMIRANJE I EDUKACIJA POLJOPRIVREDNIKA u vezi s pravilnom primjenom agrotehničkih mjera (npr. smanjivanje za okoliš naročito štetnih, a ekonomski neracionalnih praksi prekomjerne primjene mineralnih gnojiva, pesticida, edukacija o postojećim tehnologijama, sukladno smjernicama danim u Pravilniku... (NN15/92.) Strogo poštivanje odredbi o dopuštenim sredstvima za zaštitu bilja.	UOPŠLRV, AZRRI, HZPSS, zadruga, ZZT, ZI, IZPTP, JLS, NVU, poljop.	PR, trajno	FZRPAL, ŽP, LP, DP, GS, MS
C1 C2 C3	M8	OSIGURAVANJE PRISTUPAČNOG SAVJETODAVNOG SERVISIA za poljoprivredne proizvođače (npr. uzorkovanje, analize, savjeti vezani uz potrebu za gnojidbom, zaštitom, navodnjavanjem).	UOPŠLRV, AZRRI, poljop., Zadruga	PR, trajno	FZRPAL, ŽP, DP, LP
C2 C4	M9	UČINKOVITAJA INSPEKCIJSKA SLUŽBA (provjera ispusta otpadnih voda, pridržavanja mjera zaštiti prilikom primjene za okoliš štetnih sredstava, i sl.)	UOPŠLRV, PI, OZO, IZO, JLS, NVU, Zadruga, poljop.	PR	DP, ŽP, LP
C1 C2	M10	Zaštita poljoprivrednih tala od PRENAMJENE prilikom PROSTORNOG PLANIRANJA I PUO PROCEDURE.	UOPUGZO, JLS, UDUIŽ, NVU	PR, trajno	ŽP, LP
C3	M11	Poticati OČUVANJE BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI AGRARNOG SUSTAVA: živice – prepoznate i čl. 13. Zk. o poljoprivrednom zemljištu – OČUVANJE POSTOJEĆE „MOZAIČNOSTI“ NA OBRADIVIM POVRŠINAMA, očuvanje tradicionalnih krajobraza koji su atrakcijska osnova ruralnog turizma – pored poljoprivrede, najznačajnijeg elementa održivog ruralnog razvoja, i sl.	UOPŠLRV, AZRRI, IZPTP, ZI, NVU, JLS, HZPSS, poljop., Zadruga	PR, trajno	FZRPAL, ŽP, LP, GS
C3	M12	Poticati očuvanje biološke raznolikosti agrarnog sustava: OČUVANJE AUTOHTONIH SORTI I VRSTA; poticanje EKSTENZIVNOG stočarstva radi očuvanja pašnjačkih površina; očuvanje „LOKVI“ (u kontekstu stočarstva, navodnjavanja obradivih površina, a s pozitivnim učinkom na biološku i krajobraznu raznolikost).	IZPTP, AZRRI, UOPŠLRV, ZI, NVU, JLS, HZPSS, poljoprivrednici	PR, trajno	FZRPAL, DP, ŽP, MS
C3	M13	Osmišljavanje modela upravljanja i uređenje neobrađenih / zapuštenih poljoprivrednih površina, u prvom redu onih na kojima se širi alergena biljka Ambrozija.	IZPTP, AZRRI, UOPŠLRV, ZI, NVU, JLS, poljoprivrednici	PR, trajno	FZRPAL, ŽP, LP, GS
C4	M14	Implementirati ODGOVARAJUĆA RJEŠENJA ZA „TOČKASTE“ ONEČIŠĆIVAČE kao što su STOČNE I PERADARSKJE FARME i razni prehrambeno-prerađivački pogoni (klaonice, mesoprerađivačka industrija, vinarija,...), od najvećih (npr Puris), do intenzitetom manjih, ali brojnijih, a još uvijek značajnih onečišćivača. Prva faza: ažuriranje katastra ovih onečišćivača. (Mjera je propisana kao prioritet i u temi vode ovog programa i detaljnijim Planom odvodnje i pročišćavanja, itd.)	JPP, IZO, AZRRI, PI, JLS, UOPŠLRV	PR, DR	FZRPAL, GS, ŽP, LP

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.15 GOSPODARENJE ŠUMAMA

Tablica 47. Ciljevi zaštite okoliša u sektoru gospodarenja šumama IŽ

C1	Provedba CJELOVITE ŠUMARSKJE POLITIKE NA NAČELIMA ODRŽIVOG RAZVOJA.
C2	OČUVANJE STABILNOSTI ŠUMSKIH EKOSUSTAVA.

Tablica 48. Mjere zaštite okoliša u sektoru gospodarenja šumama IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1 C2	M1	ZAŠTITA I RESTAURACIJA DIJELOVA MOTOVUNSKJE ŠUME UZ STALNO NADGLEDANJE. (PRIRITETNI CILJ PREMA BSAP-U!) (I izvan trenutno zaštićenog područja ...).	NH, HŠ, DZZP, UOPŠLRV, OZO, NVU.	PR!!	DP, HŠ, MS, ŽP.
C1	M2	VEĆE UVAŽAVANJE EKOLOŠKIH, KRAJOBRAZNIH I SOCIJALNIH	HŠ, JLS, NH,	PR,	HŠ, ŽP,

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
C2	KRITERIJA, koji su manje prisutni u tradicionalnoj praksi gospodarenja. NOVELIRATI OSNOVE GOSPODARENJA nalazima analize koja će napraviti valorizaciju općekorisnih (ekoloških i socijalnih) funkcija šuma IŽ, odnosno INTERESE DRUGIH KORISNIKA PROSTORA. Stalno PRAĆENJE KVALITETE ŠUMARSKE PRAKSE, odnosno njene uspješnosti u očuvanju i unapređenju ekološke, socijalne i gospodarske funkcije na lokalnoj i regionalnoj razini.	NVU, TZIŽ, OZO, privatni vlasnici, ŠI, UOPŠLRV	trajno	LP
C1 C2	M3 UREĐENJE ŠUMA KOJE UNAPREĐUJE NJIHOVE SOCIJALNE I EKOLOŠKE FUNKCIJE (npr. uređenje staza).	HŠ, UOPŠLRV, JLS, NVU, ITRA, TZIŽ, ...	PR!, DR	ŽP, LP, HŠ, TZIŽ
C1 C2	M4 USMJERAVATI PROMJENU STRUKTURE (mješavinu vrsta) šuma U SMJERU KOJI JE ČINI OTPORNIJOM NA POSTOJEĆE I DOLAZEĆE ANTROPOGENE PRITISKE (klimatske promjene, onečišćenja, i sl.).	HŠ, ZI, AZRRI, UOPŠLRV, priv. vlasnici, ...	DR, trajno	ŽP, DP, HŠ
C1 C2	M5 MERKETINŠKA DJELATNOST NA PODIZANJU SVIJESTI O VRIJEDNOSTI ŠUMA (izrada popularnih info-mapa sa šumama IŽ, i sl.).	UOPUGZO, UOPŠLRV, NVU, HŠ, NH	PR!, trajno	ŽP, HŠ
C1 C2	M6 UVESTI REDA U PLAĆANJE ŠUMSKOG DOPRINOSA, čime će se namaknuti sredstva za akcije uređenja šuma od šireg (kolektivnog) interesa.	HŠ, ŠI, UOPŠLRV, vlasnici šuma	PR	ŽP, LP, HŠ, GS
C1 C2	M7 UNAPRIJEDITI STANJE GOSPODARENJA PRIVATNIM ŠUMAMA. Uložiti veći napor u implementaciju smjernica i mjera utvrđenih u postojećim studijama i analizama. (Dogovorom pridobiti / obavezati privatne posjednike na oblik udruživanja radi mogućnosti poštovanja zakonskih obaveza u vezi s optimalnim gospodarenjem šumom, subvencionirati programe gospodarenja šumama, subvencionirati gradnju putova, provoditi edukaciju, itd.).	UOPŠLRV, HŠ, JLS, ŠI, priv. vlasnici, NVU	PR, trajno	ŽP, LP, GS
C1 C2	M8 PRILIKOM PUO PROCEDURA, poučeni postojećim lošim iskustvima, VODITI VIŠE RAČUNA O POSLJEDICAMA PROMJENE REŽIMA VODA. U analizi troškova i koristi, uzeti u obzir sve troškove (ne samo ekonomsku vrijednost drva, već i ekološku i dr. vrijednosti šume). Novelirati postojeće projekte. Vidjeti može li se dio štete spasiti modifikacijama (dogradnjama) već postojećih zahvata.	MZOPUG, OZO, UOPŠLRV, JLS, HŠ, HV, NVU, ZI, JPP, konz., ...	PR, trajno	GS, HŠ, HV, ŽP
C1 C2	M9 (učinkovito, prema zakonu o zaštiti prirode) ZAŠTITI IZRAZITO VRIJEDNA ŠUMSKA PODRUČJA, predviđena u PPIŽ-u.	NH, NVU, HŠ, UOPUGZO, JLS	PR, SR	ŽP, LP
C1 C2	M10 JASNO PROSTORNO PLANSKO RAZGRANIČENJE DIJELOVA ŠUMA S RAZLIČITIM NAMJENAMA / načinima korištenja / gospodarenja (gospodarske šume, zaštitne šume i šume posebne namjene).	IZP, IZO, ŠI, VI, OZO, JLS, NVU, HŠ, HV, UDUIŽ	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C1 C2	M11 NADZOR I KONTROLA NAD PRIDRŽAVANJEM PROPISA U PODRUČJIMA ZAŠTIĆENIM bilo prostornim planovima, bilo sukladno Zakonu o zaštiti prirode (naročito u vodozaštitnim područjima, uz rubove prema drugim područjima koja imaju tendenciju širenja i uzurpiranja, i sl.).	IZP, IZO, ŠI, VI, OZO, JLS, NVU, HŠ, HV, UDUIŽ	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C1 C2	M12 Nastojati dobrom PRAKSOM PROSTORNOG PLANIRANJA maksimalno SPRIJEČITI USITNJAVANJE ŠUMSKIH BIOTOPA gradnjom infrastrukture, i sl.	UOPUGZO, HŠ, JLS, HC/ZČ	PR, trajno	-
C2	M13 Uvesti TRAJNE PROGRAME PRAĆENJA NEGATIVNOG UTJECAJA INDUSTRIJSKOG ONEČIŠĆENJA na šume.	JPP, konz., HŠ, UOPŠLRV, ZI, NVU	PR	ŽP, HŠ
C1 C2	M14 POTICATI SMANJIVANJE ONEČIŠĆENJA (industrija, energetika, promet) koja ugrožavaju šume. (opća mjera zajednička sa velikim brojem drugih tema ...)	UOPŠLRV, HŠ, OZO, NVU, JLS	PR, trajno	ŽP, LP
C1 C2	M15 OBNOVA I POŠUMLJAVANJE DEVASTIRANIH ŠUMA.	HŠ, UOPŠLRV, AZRRI, OZO, JLS	PR, DR	HŠ, ŽP, LP
C1 C2	M16 Ispuniti OBAVEZE KOJE ŽUPANIJA, GRADOVI I OPĆINE imaju, vezane uz PRAVILNIK O ZAŠTITI ŠUME OD POŽARA (26/03). (Sastaviti popis šuma po stupnjevima opasnosti od šumskog požara, i dr.).	UOPŠLRV, HŠ, konz., JLS, OZO, ...	PR-SR	ŽP, LP
C1 C2	M17 INTENZIVIRANJE MJERA PROTUPOŽARNE PREVENCIJE. Uspostava i održavanje protupožarnih prosjeka. Osiguranje službe praćenja i ranog obavješćivanja.	HŠ, UOPŠLRV, vlasnici, AZRRI, MUP, DVD		
C1 C2	M18 PLANSKO POŠUMLJAVANJE NA PODRUČJIMA GDJE EKOLOŠKA FUNKCIJA ŠUMA MOŽE ZNAČAJNO UNAPRIJEDITI SITUACIJU U	HŠ, UOPUGZO, UOPŠLRV, NH,	PR, trajno	HŠ, ŽP, LP, GS

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
	PROSTORU I OKOLIŠU: ozeljenjavanje gradskih, seoskih, turističkih naselja; regulacija vodnog režima u šumama; drvodredi uz prometnice; šume i živice uz rubove poljoprivrednog zemljišta kao zaštita od erozije i značajan preduvjet očuvanja bioraznolikosti; ...	JLS, , NVU, JPP, TZIŽ, ...		

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.16 LOVSTVO

Osnovni i jedini cilj u vezi s lovstvom, prepoznat Nacionalnom strategijom i planom djelovanja za okoliš, jest: „*očuvanje biološke raznolikosti te povrat izgubljenih staništa i svojti gdje je to moguće i opravdano*“.

Tablica 49. Mjere zaštite okoliša vezane uz sektor lovstva u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	REVIZIJA LOVNOGOSPODARSKIH OSNOVA S OBZIROM NA NJIHOV EKOLOŠKI ASPEKT (uključujući: trenutno prihvaćene veličine matičnog fonda, i sl.). Aktivno sudjelovanje stručnjaka ekologa u procesu izrade lovnogospodarskih osnova za neko područje ⁵¹ . Sadržaj LGO propisuje i dio o zaštiti, gdje ima prostora ubaciti mjere i ograničenja radi zaštite posebno osjetljivih i vrijednih dijelova prirode, staništa, vrsta unutar lovišta.	UOPŠLRV, konz., LI, LD, LSIŽ, JPP, JLS, NVU	KR, SR	ŽP, LP, LSIŽ, GS
C1	M2	SAVJESNO PRIDRŽAVANJA LOVNOGOSPODARSKIH MJERA PROPISANIH U LOVNOGOSPODARSKIM OSNOVAMA LOVIŠTA.	LI, LD, LSIŽ, JLS, NVU, UOPŠLRV, JPP	PR, trajno	ŽP, LP, LSIŽ, GS
C1	M3	UPRAVLJANJEM LOVSTVOM U SKLOPU INTEGRALNOG GOSPODARENJA ODREĐENIM PODRUČJEM (dakle, u suradnji sa sektorima turizma, zaštite prirode i okoliša, šumarstva, poljoprivrede i sl.). Osigurati da se dio prihoda od turizma iskoristi i za provođenje mjera održivog gospodarenja prostorom lovišta i fondom divljači u njemu.	UOPŠLRV, JPP, LSIŽ, TZIŽ, NH, HŠ, NVU	PR, trajno	ŽP, LP, LSIŽ, GS
C1	M4	REGULIRANJE LOVA U ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA PRIRODE (UČKA) i onima koji to trebaju što prije postati (npr. UŠĆE MIRNE).	NH, JUPP, UOPŠLRV, JPP, LSIŽ, NVU, LI	PR, SR	ŽP, LSIŽ
C1	M5	Nadzor, kontrola i učinkovita proveba ZABRANE UNOŠENJA LOVNE DIVLJAČI KOJA NIJE AUTOHTONA NA PODRUČJU IŽ ⁵² .	LI, MPŠV, LSIŽ, JPP, NH, IZP	PR, trajno	-
C1	M6	Proširivanje i podizanje kvalitete staništa za visoku divljač, kroz MJERE UNAPREĐENJA STANJA ŠUMA. (zajedničko s temom šumarstva).	HŠ, JLS, AZRRI, UOPŠLRV	trajno	ŽP, HŠ
C1	M7	OČUVANJE MOČVARNIH STANIŠTA I POZNATIH ISTARSKIH „LOKVI“ koje su važne za populaciju ortofaune.	UOPŠLRV, JLS, NVU, LD, AZRRI, NH, UOPUGZO, ...	PR, trajno	ŽP, LP
C1	M8	POBOLJŠANJE STANIŠTA sitne pernate i dlakave divljači PROGUŠĆIVANJEM EKOLOŠKE MREŽE (ZELENI KORIDORI), odnosno „ozeljenjavanjem“ međa njiva, područja uz putove, te prirodne stalne i povremene vodotoke prirodnom vegetacijom. (Ovakve mjere istovremeno djeluju povoljno i s aspekta očuvanja mozaičnog krajobraza IŽ.)	UOPŠLRV, JLS, UOPUGZO, JPP, LSIŽ, NH, HŠ, NVU, poljop., konz.	SR, trajno	ŽP, LP, LSIŽ, GS, MS, DP
C1	M9	Analiza MOGUĆNOSTI OKRUPNJIVANJA LOVIŠTA, spajanjem i proširivanjem postojećih, a u cilju kvalitetnijeg gospodarenja.	LSIŽ, UOPŠLRV, LD, lovozakupci	-	-
C1	M10	EDUKACIJA LOVACA U PODRUČJU PROBLEMATIKE ZAŠTITE I ODRŽIVOG KORIŠTENJA OKOLIŠA. Edukacija treba biti DVOSMJERNA .	UOPŠLRV, NVU, ZI, konz. LSIŽ, JPP, NH, ...	KR, trajno	ŽP, GS, LSIŽ
C1	M11	Poduzimanje MJERA ZA ZAŠTITU DIVLJAČI (s time istovremeno i ljudi) OD NALETA VOZILA NA PROMETNICAMA. Osiguranje dovoljnog broja „zelenih mostova“ kojima se divljači omogućuje prelazak preko prometnih	UOPŠLRV, LSIŽ, ŽC, konz., JLS, ...	KR, trajno	ŽP, LP, GS, LSIŽ

⁵¹ U posljednje vrijeme u ovom području se bilježe značajna unapređenja prakse, dijelom i kao posljedica relativno nedavne uspostave visokog učilišta s programom specijaliziranim za lovstvo i ekologiju, te započetog djelovanja prvih stručnjaka toga vrlo potrebnog profila.

⁵² npr. nutrije.

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
	koridora (pogotovo onih novih, širih, s frekventijim prometom), koji su u protivnom barijere koje usitnjavaju stanište i potencijalno ga čine premalim za održanje populacije.			
C1	M12	STROGA KONTROLA I SANKCIONIRANJE KRIVOLOVA.	LI, LSIŽ, JPP, NVU, JLS, ...	PR, trajno DP, ŽP, LSIŽ, GS
C1	M13	NADZOR NAD PROVEDBOM LGO-A.	LI, LSIŽ, JPP, NVU, ...	Trajno ŽP, DP
C1	M14	OSMIŠLJAVANJE STRATEGIJE RAZVOJA LOVNOG TURIZMA , temeljene na analizi postojećeg stanja, interesa, mogućnosti, provedene na široko participativnoj osnovi.	UOPŠLRV, LSIŽ, ITRA, AZRRI, LD, lovozakupci, svi ostali zainteresirani	KR ŽP
C1	M15	IDENTIFIKACIJA MOGUĆIH RAZVOJNIH PROJEKATA ODRŽIVOG LOVSTVA I LOVNOG TURIZMA, U KONTEKSTU RURALNOG TURIZMA I ODRŽIVOG RAZVOJA RURALNIH PODRUČJA.	AZRRI, UOPŠLRV, LSIŽ, LD, JPP, Lovozakupci, JLS, TZIŽ, ...	KR, SR ŽP

Kazalo: Za pojašnjenje skraćenica vidi Popis skraćenica na početku Programa.

5.17 RIBOLOV I MARIKULTURA

Tablica 50. Ciljevi zaštite okoliša vezani za djelatnosti ribolova i marikulture u IŽ

C1	ZAŠTITA I OČUVANJE BIORAZNOLIKOSTI I BIORESURSA MORA I PODMORJA IŽ. ⁵³
C2	ODRŽIVI RAZVOJ RIBOLOVNE DJELATNOSTI.
C3	ODRŽIVI RAZVOJ DJELATNOSTI MARIKULTURE.

Tablica 51. Mjere zaštite okoliša vezane uz sektor ribarstva (ribolova i marikulture) u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
C1	M1	IZRADA STRUČNIH ELABORATA, DETALJNO ZONIRANJE I IZRADA PLANA UPRAVLJANJA ZA (MORSKA) PODRUČJA ODREĐENA ZA ZAŠTITU. Uspostava djelatnog sustava upravljanja / gospodarenja i praćenja stanja, kroz suradnju s JLS i lokalnih stanovništvom / udrugama („zeleni“, ronilački centri).	NH, OPUGZO, ZI, NVU, JLS, konz., Zadruga, UOPŠLRV, ...	PR, SR ŽP, FZOEU, GS
C1	M2	Izrada smjernica za postavljanje UMJETNIH BRAKOVA.	UOPŠLRV, NH, konz., zadruga, ZI, MPŠVG, ...	SR ŽP
C1	M3	IZRADA INFORMACIJSKOG SUSTAVA O MORSKIM STANIŠTIMA IŽ. Dio tzv. OBALNOG PROFILA IŽ, za sektor prirodne baštine / bioraznolikosti. Cilj je objediniti postojeće informacije iz prijašnjih istraživanja, te dobiti najpotpuniju moguću sliku koja će služiti i u svim vrstama analiza i kao okvir za planiranje budućih istraživanja. (Mjera koja bi jednako mogla biti uvrštena u temu Bioraznolikosti ili temu Obalno područje).	NH, UOPUGZO, ZI, NVU, konz., UOPŠLRV	SR ŽP
C1	M4	Poticanje i sufinanciranje CILJANIH ISTRAŽIVANJA bioraznolikosti podmorja IŽ. Ažuriranje statusa (obuhvat, režim) zaštićene vrijedne prirodne baštine u moru.	NH, UOPŠLRV, UOPUGZO, ZI, konz., NVU	PR, DR ŽP, DP, FZOEU
C1	M5	Poticanje i sufinanciranje INFORMATIVNIH I EDUKACIJSKIH PROGRAMA NA TEMU BIRAZNOLIKOSTI PODMORJA IŽ.	NH, UOPŠLRV, UOPUGZO, ZI, konz., NVU	PR, DR ŽP, GS, (donac.)
C1, C2, C3	M6	PRIORITETNO RJEŠAVANJE PROBLEMA ONEČIŠĆENJA MORA (s kopna, ali i mora) U PODRUČJIMA IZRAZITO POGODNIM ZA UZGOJ, posebno školjkaša (Limski kanal, zaljev Raša, ušće Mirne, uvala Budava, i dr.).	IZO, UOPUGZO, JLS, UOPŠLRV, JPP, HV, UDUIŽ, ...	PR, SR, DR ŽP, LP, GS, MS, FZOEU
C2	M7	IZRADA I REDOVNO AŽURIRANJE ANALIZE STANJA RIBARSTVA NA PODRUČJU IŽ, UZ UVAŽAVANJE GOSPODARSKE, SOCIJALNE, ALI I OKOLIŠNO/EKOLOŠKE DIMENZIJE. Definiranje problema, prioriteta, mogućih	UOPŠLRV, Ribarski ceh IŽ,	PR, trajno ŽP, GS

⁵³ OVO JE UJEDNO CILJ I U OKVIRU TEME „ZAŠTITA BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOST“. Jasno, da bi se moglo obazrivo i održivo koristiti prirodni resurs, moramo ga i poznavati. Održivo ribarstvo nije moguće bez dobrog razumijevanja mora i podmorja IŽ – njenih staništa, njihovog trenutnog stanja, itd.

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
	mjera. Poticanje prijelaza iz „doba iskorištavanja resursa“ u doba „zajedničkog održivog gospodarenja resursom“. Analiza će biti DIO TZV. OBALNOG PROFILA IŽ, ZA SEKTOR RIBARSTVA. (Moguća polazna točka mogu biti rezultati projekta provedenog u okviru ADRI.FISH. INTERREG III – CADSES projekta.)	Ribarske zadruge, ZI, konz., ŽKP, ...			
C3	M8	IZRADA SEKTORSKOG PLANA RAZVOJA MARIKULTURE NA PODRUČJU IŽ u kontekstu Integralnog upravljanja obalnim područjem, tj. uz uvažavanje svih ostalih sektora / zainteresiranih strana / korisnika obalnog prostora, prirodnih, tržišnih i dr. postojećih uvjeta, trenutnog stanja i postojećih interesa. Plan će uključivati OKVIRNU ZONACIJU (DEFINIRANE MAKROZONE ZA RAZLIČITE VRSTE UZGOJA, S ODREĐENIM KAPACITETIMA) koja će služiti kao smjernica u procesu davanja koncesija. Analiza će biti DIO TZV. OBALNOG PROFILA IŽ, ZA SEKTOR MARIKULTURE.	UOPŠLRV, UOPUGZO, konzultanti, JLS	PR	ŽP
C3	M9	POTICANJE (prednost u davanju koncesije) EKOLOŠKOG UZGOJA.	UDUIŽ, UOPŠLRV	PR, DR	-

Kazalo: Za objašnjenje svih kratica u tablici, vidi popis kratica na početku dokumenta.

5.18 TURIZAM

Tablica 52. Ciljevi zaštite okoliša vezani uz sektor turizma u IŽ

C1	ZAŠTITA I ŠTO POTPUNIJE VALORIZIRANJE SVIH RESURSNIH POTENCIJALA.
C2	URAVNOTEŽEN RAZVOJ OSMIŠLJEN NA NAČELU ODRŽIVOSTI.
C3	TURIZAM KAO ZNAČAJNIJI ČIMBENIK PODIZANJA KAKVOĆE NEPOSREDNOG OKOLIŠA.

Tablica 53. Mjere zaštite okoliša vezane uz sektor turizma u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	USPOSTAVITI PROGRAM SUSTAVNIJEG GOSPODARENJA POSTOJEĆIM RESURSIMA: inventarizacija, uspostava katastra i ATLASA TURISTIČKIH AKTIVNOSTI I ATRAKCIJA; osmišljavanje IDEJNIH RAZVOJNIH PLANOVA, prezentacija POTENCIJALNIM INVESTITORIMA, nadzor nad provedbom, i sl. Nastojati razvijati „zelene“ turističke sadržaje koji gostu nude priliku za kontakt i upoznavanje s prirodom. Već postoje aktivnosti na kojima se može graditi, odnosno koje treba intenzivirati.	TZIŽ, ITRA, TZO/G, JLS, IZPTP, konz., UOPUGZO, NVU, JPP, NH, UOTT, ...	PR, DR	TZIŽ, ŽP, TZO/G, LP, GS
C1, C2	M2	POTICATI PROSTORNO RAVNOMJERAN RAZVOJ TURIZMA. Poseban poticaj razvoju turističke ponude u UNUTRAŠNOSTI ISTRE (agroturizam, gastro turizam, lovni turizam, boravak u prirodi, avanturistički turizam). Postoje već brojne studije na tu temu (vidi IZPTP reference) – analizirati cjelinu, identificirati prepreke i mogućnosti, te intenzivirati provedbu.	UOTT, TZIŽ, ITRA, TZO/G, JLS, UOPUGZO, IZPTP, konz., NVU, JPP, NH	PR, DR	FZRPAL, ŽP
C1	M3	Izrada detaljnije IDEJNE STUDIJE RAZVOJA GOLF TERENA I UZ NJIH VEZANE TURISTIČKE PONUDE NA PODRUČJU IŽ. Uz studiju obavezno izraditi STRATEŠKU PROCJENU UTJECAJA NA OKOLIŠ (SPUO). Obavezno RAZMOTRITI „ZELENU“ VARIJANTU, koja umjesto pesticida koristi kombinaciju s ekstenzivnom poljoprivredom – možda je to buduća IŽ „niša“ na golferskom tržištu. (Daljnji razvoj i provedba studijom utvrđenog scenarija – pilot-projekt eko golf terena.)	UOTT, TZIŽ, ITRA, TZO/G, UOPUGZO, konz., NVU, JLS, JPP, IZPTP	PR, KR	TZIŽ, ŽP, TZO/G, LP
C1	M4	Konkretizacija / provođenje smjernica iz Master plana – POSEBNO U DIJELU KOJI SE TIČE KVALITETNIJEG ODNOSA PREMA OKOLIŠU I KORIŠTENJA OČUVANE PRIRODE KAO TURISTIČKE ATRAKCIJSKE OSNOVE.	UOTT, ITRA, TZIŽ, TZO/G, konz., IZPTP, ZPU, NVU, ...	PR, DR, trajno	ŽP, LP, TZIŽ, TZO/G
C2	M5	U planiranju uvažavati koncept nosivog kapaciteta destinacije. VALORIZIRATI OKOLIŠNE POSLJEDICE TURISTIČKO-RAZVOJNIH PLANOVA / PROGRAMA KROZ PROVEDBU FORMALNE PUO / SPUO PROCEDURE, ČAK I KADA ONA NIJE FORMALNO ZAHTEJEVANA. Cilj je na vrijeme prepoznati sve negativne posljedice, te modificirati plan/projekt i provoditi mjere kojima se one umanjuju na prihvatljivu razinu. Ne dopuštati projekte koji nemaju kvalitetno riješenu prometnu i komunalnu infrastrukturu.	UOPUGZO, UDUIŽ, UOTT, JPP, TZIŽ, TZO/G, UI, JLS, IZPTP, NVU, ...	Trajno	GS, LP, ŽP, TZIŽ, TZO/G
C2	M6	IZBJEGAVATI „TURISTIČKU MONOKULTURU“, odnosno kombinirati turizam s poljoprivredom i drugim kompatibilnim djelatnostima.	UOTT, ITRA, TZIŽ, TZO/G, JLS, OZO,	Trajno	-

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
		IZPTP, ...		
C2 C3	M7 POŠTIVATI AMBIJENT, nastojati maksimalno smanjiti zauzeće prostora i utjecaj na okoliš. POŠTIVATI PRIORITETNOST ZAŠTITE PRIRODE UNUTAR POSEBNO ZAŠTIĆENIH PODRUČJA.	UOPUGZO, NH, IZP, JLS, UOTT, TZIŽ, TZO/G, ITRA, JPP, NVU	Trajno	-
C2 C3	M8 PLANIRATI I RAZVIJATI EKOLOŠKI PRIHVATLJIVU, a prema kriteriju kvalitete turističke usluge ATRAKTIVNU SHEMU PROMETNOG POVEZIVANJA TURISTIČKIH DESTINACIJA: kombinacija pješačkih, biciklističkih staza, javnog prijevoza i parkirališta na konačnom broju točaka, nasuprot trenutno dominantnog prometnog zagušenja, buke i zagađenja zraka od nereguliranog prometa osobnim automobilima.	UOPUGZO, TZIŽ, TZO/G, UOTT, JLS, ITRA, konz., IZPTP, JPP, ...	PR, DR	LP, ŽP, GS
C2 C3	M9 INSTITUCIONALIZACIJA BRIGE O OKOLIŠU U SEKTOR kroz informativne, edukacijske, konzultacijske programe vezane uz uvođenje sustava upravljanja okolišem (npr. ISO 14000) (za veće poslovne subjekte), te uz metode tipa PREMA (Profitable environmental management) (i za manje poslovne subjekte).	ITRA, IZPTP, konz., JPP, TZIŽ, UOTT, OZO	PR, trajno	GS, ŽP, TZIŽ, TZO/G
C2 C3	M10 EDUCIRATI I RAZVIJATI EKOLOŠKU SVIJEŠT I NAČIN RAZMIŠLJANJA I POSTUPANJA KOD LOKALNOG STANOVNIŠTVA uključenog u turističke djelatnosti.	UOTT, OZO, TZIŽ, TZO/G, NVU, JPP, IZPTP	PR, trajno	ŽP, GS, TZIŽ, TZO/G, LP
C3	M11 INTENZIVIRANJE VRLO USPJEŠNE – prepoznatljive i učinkovite – VEĆ TRADICIONALNE AKCIJE TZIŽ: <i>NEKA MOJA ISTRA BLISTA</i>	TZIŽ, TZO/G, NVU, ITRA, svi	PR, trajno	ŽP, TZO/G, TZIŽ, LP
C3	M12 POTICATI RESTAURACIJU I REVITALIZACIJU TRENUTNO DEGRADIRANIH DIJELOVA PRIRODNE I KULTURNE BAŠTINE, koji uz određena početna ulaganja imaju niz povoljnih ekonomskih, ekoloških i društvenih posljedica.	TZIŽ, TZO/G, UOTT, IDA, JLS, UOPUGZO, JPP, NVU, IZPTP	PR, trajno	ŽP, TZIŽ, TZO/G, LP

Kazalo: Za objašnjenje svih kratica u tablici, vidi popis kratica na početku dokumenta.

5.19 POTROŠAČI I POTROŠNJA (DOMAĆINSTVA, PODUZEĆA I JAVNI SEKTOR)

Tablica 54. Ciljevi ZO IŽ vezani uz oblikovanje okolišno prihvatljivijih obrazaca potrošnje

C1	PROMJENA POTROŠAČKIH NAVIKA.
C2	RAZVOJ ODVOJENIH SUSTAVA SAKUPLJANJA OTPADA I RECIKLIRANJE.
C3	OZNAČAVANJE PROIZVODA S OBZIROM NA NJIHOV EKOLOŠKI ASPEKT.
C4	Određivanje okvira koji će utvrditi plaćanje stvarne (pune) proizvodne cijene za potrošače (INTERNALIZIRANI TROŠKOVI SANIRANJA DEGRADIRANOG OKOLIŠA).

Tablica 55. Mjere za postizanje za okoliš povoljnijih obrazaca potrošnje u IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
C1	M1 UVOĐENJE EKOLOŠKI PRIHVATLJIVIJIH OBRAZACA POTROŠNJE U INSTITUCIJE JAVNE UPRAVE NA PODRUČJU ŽUPANIJE. Primjeri mogućih mjera uključuju: uvođenje odvojenog prikupljanja otpada, korištenje recikliranog papira za obrasce i formulare, provođenje projekata iz sfere povećanja energetske djelatnosti (štedljive žarulje, korištenje obnovljivih izvora energije, energetski efikasna gradnja, i sl.), racionalna potrošnja vode, uvođenje dana bez automobila, uređenje infrastrukture za bicikle pri uredima javne uprave, u reprezentaciji koristiti domaće, eko-proizvode, i sl. (SVE OVO BIT ĆE I OBAVEZA KADA ŽUPANIJA, PREMA PLANU, UVEDE ISO 14000).	OZO, ŽU, JLS, konz., JPP, ...	PR, DR	ŽP, LP, GS
C1	M2 Potpora EDUKACIJI POTROŠAČA. Potpora udrugama koje se bave informiranjem i educiranjem potrošača o ekološkom aspektu pojedinih proizvoda (primjer je „Eko dizajn“ projekt NVU Osječki zeleni. Projekt suradnje nekog NVU s područja IŽ bio bi koristan i kao transfer znanja i kao širenje inicijative u RH).	OZO, NVU, ŽKP	PR, trajno	ŽP
C1	M3 POTICANJE PROIZVOĐAČA u prepoznavanju ekološkog aspekta, njegovom uvažavanju u proizvodnji, te korištenju u svojoj tržišnoj strategiji. Promovirane prakse uključuju: uvođenje ISO 14000 sustava, projekti čistije proizvodnje, optimalna distribucija proizvoda, smanjivanje ambalaže, označavanje proizvoda za okoliš, i sl.	UOG, IDA, JPP, NVU, ŽKP, ITRA	PR, trajno	ŽP, GS

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
C1 C2	M4 USPOSTAVA DJELOTVORNOG SUSTAVA ODVOJENOG PRIKUPLJANJA OTPADA (najmanje odvajanje papira, stakla, organskog materijala, plastike). Praksa odvojenog prikupljanja otpada nema samo izravan povoljni utjecaj (manje otpada, veća mogućnost recikliranja, i sl.), već služi i kao svojevrsni „RITUAL“ KOJIM SE SVAKODNEVNO OSVJEŠĆUJE NAŠ ODNOS SPRAM OKOLIŠA.	OZO, JLS, KP, IVS, NVU, JPP	PR, trajno	LP, ZP, GS
C3	M5 POMOĆ U USPOSTAVI PREPOZNTLJIVIH ŽUPANIJSKIH EKO-PROIZVODA ZAJAMČENE KVALITETE. Građenje prepoznatljivosti ključ je uspjeha u turizmu, a ekološka markica je definitivno u skladu s turističkim proizvodom koji se želi nuditi u IŽ, te s obzirom na postojeće uvjete, može i treba biti komparativna prednost IŽ kao destinacije.	UOPŠLRV, UOG, IDA, AZRRI, ITRA, ŽKP, NVU, ZI, konz., ...	PR, trajno	ŽP, GS, LP
C4	M6 DOSLJEDNA PRIMJENA „ONEČIŠĆIVAČ PLAĆA“ PRINCIPA, čime se barem donekle (jer kazne su često preniske, u smislu da je njihovo kršenje i dalje ekonomski oportuno, a određivanje iznosa kazne nije u ingerenciji županije) internalizira trošak sanacije proizvodnjom degradiranog okoliša.	IZO, IZP, DI, MZOPUG, NVU, JLS, ...	PR trajno	DP, ŽP

Kazalo: Za objašnjenje svih kratica u tablici, vidi popis kratica na početku dokumenta.

5.20 URBANO PODRUČJE

Tablica 56. Ciljevi održivog razvoja urbanog područja na području IŽ

C1	Skladan i prostorno uravnotežen razvoj URBANOG PODRUČJA.
C2	Skladan razvoj URBANOG SUSTAVA, uz uzimanje u obzir prihvatnoga kapaciteta okoliša, te uz omogućavanje zdravoga stanovanja, odnosno zaštite prirode i kulturne baštine.
C3	Razvoj koji uvažava REGIONALNE ZNAČAJKE I POSEBNOSTI.

Tablica 57. Mjere održivog razvoja urbanog područja na području IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
C1	M1 PROMICATI IDEJU (i njenu provedbu) POLICENTRIČNOG RAZVOJA – mreže održivih gradskih središta (kroz prostorne planove i dr. razvojne planove, kroz programe edukacije,...). (U POTPUNOSTI ISPUNJENO U PPIŽ-u. Sada je potrebno potaknuti provedbu!)	UOUGZO, JLS, UOG, IDA, AZRRI, ITRA, NVU	PR, DR, trajno	ŽP, LP
C1	M2 IZGRADNJA KAPACITETA (educiranje osoba, jačanje institucija i udruga, informiranje / educiranje / mobiliziranje građana) UKLJUČENIH U PLANIRANJE I UPRAVLJANJE PROSTORNIM RAZVOJEM URBANIH PODRUČJA. Prioritet je izgradnja kapaciteta i društvenog kapitala na LOKALNOJ RAZINI, gdje se operacionaliziraju smjernice dane sa županijske i nacionalne razine. (zajedničko s temom akteri zaštite okoliša)	UOPUGZO, ZI, konz., NVU, MZOPUG, JLS;	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C1	M3 ODREĐIVANJE GRAĐEVINSKOG PODRUČJA ZA IZGRADNJU NASELJA DOSLJEDNO ALI I KONTEKSTUALNO OSJETLJIVO UVAŽAVAJUĆI JASNE KRITERIJE kao što su optimalna gustoća, komunalna opremljenost, očuvanje prirodnih resursa (šume, tla, vodozaštitne zone, ekološki vrijedna područja,...), argumentirane demografske i razvojne perspektive, širi prostorni kontekst. (Prema Prostornim planovima bivših općina, građevinska područja su mahom bila predimenzionirana). (Budući da je izrada PPUO/G upravo u tijeku, ovo je prioritarna mjera, u ovoj fazi nažalost provediva ponajviše kroz kontrolu prijedloga PPUO/G-a, a ne više kroz informiranje i educiranje procesa njihove izrade.) (zajedničko s mnogim temama kako segmenata okoliša, tako i sektora / djelatnosti)	UOPUGZO, JLS, svi akteri razvoja s nekog područja	PR!!!, trajno	-
C1	M4 POTICATI GOSPODARSKI RAST U PODRUČJIMA GDJE BI RELATIVNO MALI POTICAJ (npr. inicijalna sredstva ili znanje za neku možda prije nepostojeću razvojnu opciju) BIO DOVOLJAN DA SE ZAUSTAVI NEGATIVAN DEMOGRAFSKO-GOSPODARSKI TREND. (Npr. identifikacija održivih gospodarskih modela za SREDIŠNJU ISTRU – njena različita potpodručja.)	UOG, IDA, AZRRI, ŽKP, JLS, UOPUGZO, NVU, JPP	PR, trajno	ŽP, GS, DP, LP, MS
C1	M5 U središnjim naseljima OSIGURATI ZADOVOLJAVAJUĆU RAZINU SADRŽAJA NUŽNIH ZA „NORMALAN“ ŽIVOT (školstvo, medicinska zaštita, itd.). U analizi koristi i troškova, kao protutežu skupljem komunalnom opremanju, uvažiti argument aktiviranja resursa koji bi u protivnom bili posve nekorisni.	UOG, UOPUGZO, JLS, AZRRI, IDA	PR, DR	ŽP, LP, DP
C1	M6 Izraditi studiju i postupno implementirati INTEGRIRANI MODEL (cestovno-	UOG,	SR	GS, ŽP,

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
	željeznički) PROMETA URBANOM MREŽOM. (zajedničko s temom promet)	UOPUGZO, JLS, JPP, IDA		LP,
C1	M7 OSIGURATI KVALITETNU VEZU GRADA SA SVOJOM RURALNOM OKOLICOM, S CILJEM SMANJIVANJA IMIGRACIJSKOG PRITISKA NA GRAD. (Čimbenik izoliranosti nije udaljenost već dostupnost, koja ovisi o udaljenosti, ali i o povezanosti!) (zajedničko s temom promet)	JLS, UOG, AZRRI, IDA, UOPUGZO	PR, trajno	ŽP, LP, DP
C2	M8 DOPUSTITI IZGRADNJU TEK NAKON ŠTO POSTOJI OSIGURANA OSNOVNA KOMUNALNA INFRASTRUKTURA: pristupna prometnica, opskrba pitkom vodom, prikladan sustav odvodnje (ne nužno centralizirani, ali u svakom slučaju okolišno prihvatljiv), električna struja, a po mogućnosti i plin, telefon, i sl. (zajedničko s temom otpadne vode i otpad)	UOPUGZO, JLS, GI, UI, JPP, KP, IDA,...	PR!!, trajno	-
C2	M9 SANACIJA POSTOJEĆIH PROBLEMA: uspostava komunalnih sustava (u prvom redu otpad i otpadne vode), sanacija/kvalitetna prenamjena devastiranih područja, uređenja naselja, i dr.	JLS, IDA, FZOEU, OZO, UOPG, RCGO.,	PR, DR, trajno	GS, ŽP, LP
C2	M10 REVITALIZACIJA ZAPUŠTENOG STAMBENOG PROSTORA – naročito u starim gradskim jezgrama. Općenito, <u>DAVATI PREDNOST "NOVOJ GRADNJI KOJA RJEŠAVA STARE PROBLEME"</u> .	JLS, NVU, AZRRI, IDA, ITRA, JPP, UOPUGZO	trajno	-
C2	M11 RAZVIJANJE UČINKOVITOGA GRADSKOG PROMETNOG MODELA: ojačati javni prijevoz, organizirati biciklističke staze, pješačke zone, povoljne zone parkiranja na periferiji, izgradnja obilaznica. (SVE JE TO UJEDNO I DIO VRLO POŽELJNOG TURISTIČKOG IMIDŽA.) (zajedničko s temom promet)	JLS, NVU, prijevoznici, MUP	PR, DR	LP, ŽP, MS
C2	M12 Poticati razvoj malog poduzetništva, IZMJEŠTATI INDUSTRIJSKE POGONE ILI DRUGE NEPRIHVATLJIVE SADRŽAJE IZ VEĆ OPTEREĆENIH ILI ZONA PRETEŽNO DRUGE NAMJENE. (zajedničko s temom industrija)	UOPUGZO, JLS, UOG, IDA	PR, DR	ŽP, LP, GS
C2	M13 OKOLIŠNO KVALITETNA GRADNJA (ekološki prihvatljivi materijali, kvalitetna izolacija, odnosno visoka energetska učinkovitost, primjena obnovljivih izvora energije,...) (zajedničko s temom energetika).	OZO, JPP, NVU, IDA, JLS, ITRA, AZRRI	PR, DR	ŽP, LP, DP, GS
C2	M14 DJELOTVORNO REGULIRATI PROBLEM BESPRAVNE GRADNJE (analiza problema, informiranje javnosti, pribavljanje političke volje, i dr. <u>DIO RJEŠENJA JE NA SREDIŠNJOJ DRŽAVNOJ RAZINI, ALI PUNO OSTAJE I NA LOKALNIM AKTERIMA, odnosno razvijenom društvenom kapitalu (institucije, kontrolni „mehanizmi“, transparentnost, konstruktivni dijalog, ...) na toj razini!!!</u>	UI, GI, UOPUGZO, JLS, UDUIŽ, JPP	KR, SR, DR	-
C2	M15 POBOLJŠATI NADZOR UVAŽAVANJA PROSTORNE DOKUMENTACIJE U STVARNOSTI.	UI, GI, UOPUGZO, JLS, NVU	trajno	ŽP, LP
C3	M16 STILSKA OBNOVA POVIJESNIH GRADSKIH JEZGRI, NENARUŠAVANJE OSNOVNE STRUKTURE NASELJA.	UOPUGZO, JLS, MK	KR, SR, DR	ŽP, LP, GS, MS

Kazalo: Za objašnjenje svih kratica u tablici, vidi popis kratica na početku dokumenta.

5.21 RURALNO PODRUČJE

Tablica 58. Ciljevi održivog razvoja ruralnog područja na području IŽ

C1	Ekonomski, prostorno uravnotežen i ODRŽIV RAZVOJ sela, sa ZAŠTITOM OKOLIŠA KAO JEDNOM OD OSNOVNIH POSTAVKI.
C2	OMOGUĆAVANJE KAKVOĆE ŽIVOTNIH I RADNIH UVJETA za cjelokupno stanovništvo.
C3	OČUVANJE REGIONALNOG IDENTITETA ruralnih naselja i njihov razvoj.

Tablica 59. Mjere održivog razvoja ruralnog područja na području IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
C1	M1 <u>PROMOVIRANJE VIZIJE RURALNOG PODRUČJA KAO SPOJA BLISKOSTI S PRIRODOM, KOMUNALNE SUVREMENOSTI I TRADICIJSKE PREPOZNTALJIVOSTI.</u>	AZRRI, JLS, UOPUGZO, NVU, JPP, TZIŽ, MZOPUG	PR, trajno	ŽP, GS, LP, TZIŽ, MS, DP
C1	M2 SURADNJA I POVEZIVANJE URBANIH SREDIŠTA S NJIHOVIM RURALNIM OKRUŽENJEM. Nesumnjivo u obostranom interesu. U skladu s preporukom iz	UOPUGZO, UOPŠLRV,	PR, trajno	ŽP, LP, DP

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.
	Programa prostornog uređenja RH o poticanju razvoja manjih gradova (2000-7000 st.) radi poticanja razvoja šireg ruralnog područja, cilj je ostvariti ravnomjernu naseljenost i iskorištenost prostora, u skladu s nosivim i prihvatnim kapacitetom pojedinog područja. (mjera zajednička s temom urbana područja)	JLS, AZRRI, IDA, NVU		
C1	M3	MJERE POTICANJA ODRŽIVE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE (vidi i Tablica 46.): poticaj povećanju/okrupnjavanju gospodarstava/parcela, prilagodba suvremenim obrascima potražnje i ponude (zdrava hrana, regionalni specijaliteti, i sl.), destimuliranje zastarjelih praksi koje ne uzimaju u obzir okoliš, edukacija, informiranje, financijska pomoć, organiziranje u suvremene zadruge radi lakšeg plasmana na tržište, povezivanje s većim distributerima, itd. (mjera zajednička s temom poljoprivreda)	AZRRI, UOPŠLRV, HZPSS, NVU, JLS, IZPTP, OZO, poljop., Zadruga, ...	PR, trajno ŽP, LP
C1	M4	Mjere poticanja seoskog, rekreacijskog i drugih potencijalnih vidova ODRŽIVOG I S OKOLIŠEM USKLAĐENOG TURIZMA: edukacija, marketing, financijska pomoć, ... (mjera zajednička s temom Turizam)	AZRRI, ITRA, TZIŽ, NVU, JLS, TZOG, JPP OZO	PR, DR TZIŽ, ŽP, LP, GS
C1	M5	IDENTIFIKACIJA (drugih) GOSPODARSKIH DJELATNOSTI / GOSPODARSKE OSNOVE EGZISTENCIJA S POTENCIJALOM ZA ODRŽIVI RAZVOJ U SPECIFIČNIM UVJETIMA RAZNIH DIJELOVA RURALNOG PROSTORA IŽ (npr. pčelarstvo, sakupljanje i uzgoj ljekovitog bilja, tradicionalni obrti, i sl.). Utvrđivanje pretpostavki i prepreka njihovu razvoju. Osmišljavanje i provođenje poticajnih mjera. USPOSTAVA „KATASTRA“ RAZVOJNIH MODELA, I IZRADA SMJERNICA / PREPORUKA ZA POTENCIJALNE MANJE I VEĆE ULAGAČE.	AZRRI, HOK, NVU, ZI, JPP, IZPTP	PR, trajno ŽP, LP, MS, GS
C1	M6	POTICANJE I POKRETANJE, U SURADNJI S PRIVATNOM INICIJATIVOM I UDRUGAMA, PILOT-PROJEKATA NA KOJIMA SE TESTIRAJU POTENCIJALNI RAZVOJNI MODELI.	AZRRI, NVU, JLS, JPP, TZIŽ	PR, trajno GS, ŽP, LP, TZIŽ...
C1	M7	Praćenje provedbe i rezultata svih mjera, s ciljem da se ustvrdi gdje su osnovni problemi u čije rješavanje treba uložiti veći napor. (NEPOSTOJANJE KVALITETNE ANALIZE TOGA TIPA STANDRADNA JE SLABOST VEĆINE MJERA PROVOĐENIH U RH.)	AZRRI, IDA, JLS, ZPU, NVU	PR, trajno ŽP, LP
C1	M8	RACIONALNO KORISTITI PROSTOR, ČAK I KADA SE ČINI DA ON NIJE LIMITIRAJUĆI FAKTOR RAZVOJA. Neracionalno korištenje rezultira vizualno i na druge načine manje kvalitetnim rješenjima.	UOPUGZO, JLS, AZRRI, ITRA, IDA	trajno -
C1	M9	IDENTIFIKACIJA I PRIMJENA TEHNOLOGIJA KOJE NAJBOLJE ODGOVARAJU KARAKTERISTIČNIM UVJETIMA I POTREBAMA RURALNOG PROSTORA. NAJČEŠĆE TO NISU ISTA RJEŠENJA KAO U URBANIM PODRUČJIMA, jer je prostorni raspored potrošača različit: koncentriran u urbanom prostoru, naspram rasprošenog u ruralnom prostoru! Npr. moguća upotreba obnovljivih izvora energije (bioplin, vjetar, sunce, biomasa,...), tretman otpadnih voda na umjetnim „biljnim sustavima“, sustav prikupljanja otpada, prilagođeni sustav javnog prometa, i dr.	OZO, ZI, NVU, JPP, JLS, konz.	PR, DR ŽP, LP, DP, MS, GS
C1	M10	Sanacija postojećih mjesta devastacije okoliša i sprječavanje pojave novih. Npr. divlja odlagališta otpada! (zajednička mjera s temom Otpad)	JLS, IZO, NVU, UOPUGZO	PR, trajno LP, ŽP
C2	M11	POBOLJŠANJE KOMUNALNE OPREMLJENOSTI RURALNOG PODRUČJA (rješenja prilagođena njegovim osnovnim karakteristikama: rijetka naseljenost i relativno obilje prostora). Osim potrebe za „osnovnom“ komunalnom infrastrukturom (voda, struja, prometna povezanost), zbog svoga potencijala da dokine jedan od osnovnih nedostataka ruralnog prostora – relativnu izoliranost – od velike je važnosti razvoj informacijske infrastrukture (npr. Internet učionice) i prakse kulturne razmjene / događanja (to već u velikoj mjeri i postoji, nažalost, ograničeno na još uvijek relativno kratku turističku sezonu).	IDA, AZRRI, JLS, UOPUGZO, NVU	PR, DR ŽP, LP, GS, MS
C2	M12	POBOLJŠANJE PROMETNE POVEZANOSTI RURALNIH PODRUČJA: infrastruktura, ali još više organizacija sustava javnog prometa.	AZRRI, JLS, UOPUGZO	PR, DR ŽP, LP
C2	M13	PODIZATI KVALITETU SUSTAVA SREDIŠNJIH USLUŽNIH FUNKCIJA (zdravstvo, školstvo i ine,...) kroz kombinaciju podružnica u ruralnom području i povećane dostupnosti kapaciteta u većim središtima.	UOPK, UOZSSR, JLS, NVU	PR, DR ŽP, LP
C2	M14	Poticati PROGRAME INFORMACIJE I EDUKACIJE RURALNOG STANOVNIŠTVA u vezi s MOGUĆNOSTIMA RAZVOJA I ZA TO NEOPHODNE PRETPOSTAVKE. Najbolje demonstracijom na pilot-projektima!!	AZRRI, JLS, NVU, lok. stan., ...	KR, trajno ŽP, LP, MS, DP
C2 C3	M15	Pomagati u obnovi stambenog fonda – FINANCIJSKI STIMULIRATI OBNOVU KOJA UVAŽAVA TRADICIJSKE ELEMENTE.	AZRRI, JLS, NVU, JPP	trajno ŽP, LP

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C3	M16	NE ZANEMARIVATI I PREVIĐATI PROSTORNO-PLANSKI IZAZOV UREĐENJA RURALNOG PODRUČJA. Izrađivati potrebne stručne podloge, voditi računa o krajolozu (prirodnom i kulturnom). RADI SE O IZNIMNO OSJETLJIVOM PODRUČJU KOJE JE UPRAVO ZBOG NJEGOVE JEDNOSTAVNOSTI LAKO NAGRDITI.	UOPUGZO, JLS, AZRRI, NH	trajno	-
C3	M17	Pojačati NADZOR PROVOĐENJA PROSTORNO-PLANSKE DOKUMENTACIJE (nelegalna gradnja, i dr.).	GI, UI, NVU, UOPUGZO, UDUIŽ, JLS.	Trajno	-

Kazalo: Za objašnjenje svih kratica u tablici, vidi popis kratica na početku dokumenta.

5.22 OBALNO PODRUČJE

Samo jedan cilj – održivi razvoj u obalnom području IŽ – počet će se ostvarivati skupom mjera koje prikazuje Tablica 60.

Tablica 60. Mjere održivog razvoja obalnog područja na području IŽ

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Fin.	
C1	M1	Izrada OBALNOG PROFILA ŽUPANIJE, s naglaskom na sektore koji se odvijaju dominantno u obalnom području (ribarstvo s marikulturom, nautički i drugi vidovi priobalnog turizma, naselja u priobalju), kao prve faze izrade (PPIŽ-om propisanog) Plana integralnog upravljanja obalnim područjem, odnosno prva faza pokretanja IUOP procesa u IŽ, te poticaj osmišljavanju sektorskih razvojnih strategija. Obalni profil županije ujedno će nadopuniti postojeći (ili u nastajanju) Informacijski sustava prostora i okoliša IŽ.	UOPUGZO, UOPŠLRV konz., predst. Sektora, JLS, JPP	PRI, KR	ŽP
C1	M2	Izrada SEKTORSKIH RAZVOJNI ŽUPANIJSKIH PLANOVA ZA SEKTORE RIBARSTVA, MARIKULTURE, NAUTIČKOG TURIZMA. Ovisno o trenutno plansko-upravljačkom kontekstu (u prvom redu postojanje ili nepostojanje nacionalne strategije), postaviti zadaću izrade strategije kao 1) razradu nacionalne strategije uz uvažavanje specifičnosti IŽ, 2) kao preliminarnu analizu stanja (SWOT), dobivenu kroz široko participativni proces, a koja služi i kao važan ulazni podatak za nacionalnu strategiju, te kao glavni strateški okvir u razdoblju do donošenja relevantne nacionalne strategije i s njom usklađene županijske strategije. Razvojna strategija za marikulturu i nautički turizam treba uključivati i zonaciju područja, s okvirno zadanim predviđenim kapacitetima, koji će se detaljnije određivati detaljnim zonacijama određenih makrozona, odnosno projektima za pojedine investicije.	IDA, UOPŠLRV, UOPUGZO, konz., predst. Sektora, JLS, JPP	PRI, KR	ŽP
C1	M3	Izrada PPIŽ-om propisanog PLANA INTEGRALNOG UPRAVLJANJA OBALNIM PODRUČJEM, kao okvira i skupa smjernica za budući trajni proces IUOP IŽ. Uspostava IUOP IŽ kao trajnog PROGRAMA IŽ, prilikom donošenja i usvajanja plana.	UOPUGZO, konz., svi zainteresirani	SR	ŽP
C1	M4	PRIORITETNA IZRADA PPPPO / PPUO/G / GUP / UPU / DPU - OVA ZA OBALNO PODRUČJE, KAO PODRUČJE POD NAJVEĆIM RAZVOJNIM PRITISKOM. Uvažavati pri tome principe i pravila najbolje prakse Integralnog upravljanja obalnim područjima, kao i nalaze sektorskih analiza iz M1. Informirati i educirati JLS o važnosti i principima dobrog upravljanja u obalnom području.	JLS, UOPUGZO, konz.	PRI!!!	LP
C1	M5	IZRADA KATASTRA KORIŠTENOG POMORSKOG DOBRA. Katastar je osnova za kvalitetno – na informacijama temeljeno, principijelno i argumentirano – upravljanjem resursom.	UOG, UOPŠLRV, UDUIŽ	PR	ŽP
C1	M6	Osnovna dugoročno-strateška mjera s ciljem izbjegavanja negativnih efekata procesa litoralizacije: STALNI NAPOR NA OSMIŠLJAVANJU PROJEKATA BOLJEG GOSPODARSKOG POVEZIVANJA OBALNOG PODRUČJA S NJEGOVIM ZALEDEM. Poticanje razvoja u unutrašnjosti: proširenje turističke ponude, oživljavanje gospodarskih mogućnosti (poljoprivreda, MSP), podizanje životnog standarda razvojem društvenih funkcija u središnjim naseljima). Raspisivanje natječaja za prijedloge projekata. Uspostava katastra razvojnih projekata (i uspješnih i neuspješnih) i identifikacija optimalnih razvojnih modela za različite djelatnosti i područja. Informiranje i educiranje o razvojnim mogućnostima. Poticanje davanjem poreznih i kreditnih olakšica. (velikim dijelom zajednička mjera s temom Ruralna područja)	IDA, ITRA, AZRRI, UOG, UOPŠLRV, UOPUGZO, JLS, konz, NVU, JPP,...	trajno	ŽP, lp

Kazalo: Za objašnjenje svih kratica u tablici, vidi popis kratica na početku dokumenta.

6 SLJEDEĆI KORACI: PRIORITETNE MJERE⁵⁴

U prethodna tri poglavlja, sustavnom i sveobuhvatnom analizom problematike zaštite okoliša Istarske županije, te identifikacijom ciljeva i mjera usklađenih s jedne strane s Nacionalnom strategijom zaštite okoliša, a s druge, sa specifičnošću županijskog prostora, ispunjena je **prva zadaća** ovog Programa: uspostavljen je okvir i dane su smjernice za dugoročni razvoj županijskog sustava zaštite okoliša.

U ovom poglavlju, na osnovi analize zaključaka i preporuka iz prethodna tri poglavlja, ispunjava se **druga zadaća** Programa – utvrđuje se uži skup prioriteta, odnosno pravaca djelovanja koji trebaju činiti osnovu aktivnosti vezanih uz zaštitu okoliša u IŽ, u narednom četverogodišnjem razdoblju. Treba, međutim, naglasiti da je za njihovo pravilno interpretiranje, sadržajno osmišljavanje i provedbu, korisno, ako ne i nužno, upoznati se sa širim okvirom iz kojega su one izvučene, a koji je određen materijalom iz svih prethodnih poglavlja, uključujući: 1) opis šireg konteksta, te uloge i zadaće županijskog programa zaštite okoliša (prvo poglavlje), i trajnog procesa koji bi on trebao biti, i mjesta ovog dokumenta u tom trajnom procesu; 2) opis osnovnih obilježja IŽ (drugo poglavlje), koji je relevantan za razumijevanje sektora zaštite okoliša u njegovom širem prirodnom, društvenom i gospodarskom kontekstu; te konačno 3) analize, te ciljevi i mjere svih standardnih tema zaštite okoliša iz prethodna tri poglavlja. Ukratko, **ovdje navedeni prioriteti „nisu zamjena za prije danu širu sliku, već izvlačenje kontura, koje služi u prvom redu jednostavnijem razumijevanju i korištenju šire slike.“**

OSNOVNI KRITERIJI prema kojemu su iz skupa svih mjera određeni prioriteti, bili su, sukladno ciljevima deklariranim u Nacionalnoj strategiji: i) važnost mjere za rješavanje prioriteta problema zaštite okoliša, te ii) važnost mjere u kontekstu ispunjenja strateškog cilja RH – pridruživanja EU. Preciznije, **prioritetne mjere su:** (ili)

1. izravan odgovor na najveće pritiske i prijetnje okolišu; (ili/i)
2. unapređenja sustava zaštite okoliša neophodna za njegovo općenito djelotvorno i učinkovito funkcioniranje (što uključuje i pokretanje mjera odabranih na osnovi prvog kriterija); (ili/i)
3. poticaj za pokretanje procesa u pojedinim važnim segmentima/temama sektora zaštite okoliša, koje su trenutno ili potpuno neosvješteni ili u objektivno neopravdanoj stagnaciji.

Prioritetne mjere opisane u nastavku dodatno su planski razrađene na način da se: 1) preciznije određuju nositelji; 2) komentiraju resursni preduvjeti za provedbu mjera (postojanje kadra, financijskih sredstava i sl.); 3) predlaže procedura, odnosno vremenski slijed aktivnosti kroz koje se mjera ispunjava.

Međutim, detaljni plan realizacije pojedinih mjera, odnosno neke aktivnosti koju one podrazumijevaju, odredit će se postupno, kao dio procesa njihove realizacije, 1) od strane samih aktera koji i najbolje poznaju detalje situacije i jesu krajnji „vlasnici i korisnici“ programa, **te 2) unutar nekog konkretnog planskog okruženja** zadanog: u prvom redu i) interesima, izborom, odlukama i djelovanjem samih aktera (npr. politička volja da se pojedini problemi riješe, spremnost za suradnju među velikim brojem značajnih aktera, važnost koja će se problematici zaštite okoliša dati u odnosu na ekonomska i socijalna pitanja⁵⁵, i sl.); ali i ii) širim, izvanžupanijskim kontekstom (npr. postojanje, odnosno nepostojanje inicijative i potpore s nacionalne i internacionalne razine); te raznim drugim iii) objektivnim ograničenjima (npr. ograničeni financijski resursi i mnoštvo drugih „gorućih“ prioriteta) i iv) ukazanim prilikama (npr. neka neočekivana inicijativa potencijalnih partnera, bilo iz IŽ, bilo izvana (npr. prekogranični projekti regionalne suradnje u kontekstu EU INTERREG programa, i sl)).

⁵⁴ OVO POGLAVLJE ĆE SE JOŠ NAJZNAČAJNIJE DOPUNJAVATI I IZMJENJIVATI, OVISNO O KOMENTARIMA, ŽELJAMA, POSTOJEĆIM PLANOVIMA I PROGRAMIMA SVIH AKTERA.

⁵⁵ Plansko-upravljačka paradigma održivog razvoja, u kojoj se ekonomska, socijalna i ekološka problematika promatraju kao pojedini aspekti jednog problema, omogućuje uspoređivanje prioriteta problema, odnosno mjera i aktivnosti iz ovih, tradicionalno gledano, razdvojenih područja.

Drugim riječima, predložene priritetne mjere tek trebaju, kroz proces u koji su uključeni svi relevantni sudionici i zainteresirane strane, prvo biti KOMENTIRANE I VERIFICIRANE, a potom postupno dorađene u KONKRETNE PROJEKTNE ZADATKE, s definiranim ciljevima i pretpostavkama, očekivanim rezultatima, opisom aktivnosti, nositeljima provedbe, sudionicima, jasno definiranim indikatorima i metrikama kojima će se mjeriti uspješnost provedbe, procjenom potrebnih sredstava, identifikacijom procesa kojim će se sredstva osigurati, te konačno, preuzetim obavezama, pravima i odgovornostima.

Programom je predloženo 17 prioriternih mjera, što je relativno puno s obzirom na vremenski rok za koji se one propisuju, te na dosadašnju dinamiku provođenja aktivnosti zaštite okoliša u IŽ. Zahtjevnost ovakvog prijedloga se međutim relaksira sa sljedećih nekoliko komentara.

Prvo, radi se o prijedlogu prioriternih mjera, koji je namjerno nešto širi, a da bi se unutar njega, netom opisanim predstojećim participativnim procesom usvajanja i operativne provedbe programa, mogao odabrati uži skup mjera za koji će se u predstojećem razdoblju steći svi preduvjeti potrebni za njihovo učinkovito i djelotvorno ispunjenje.

Drugo, s obzirom na ambiciozne razvojne planove – kako županijskog razvoja, tako i one u vezi s zadovoljavanjem zahtjeva za pristup u EU – te činjenicu da je očuvani okoliš i uspostavljeni sustav njegove zaštite i održivog upravljanje, jedan od njihovih ključnih / neizostavnih elemenata, opravdano je očekivati / pretpostaviti postupno intenziviranje aktivnosti u narednom srednjoročnom razdoblju, u „sektoru zaštite i održivog upravljanja okolišem“⁵⁶.

Konačno, iako će broj provedenih prioriternih mjera, odnosno broj istovremeno pokrenutih aktivnosti značajno ovisiti o raspoloživim ljudskim, organizacijskim i financijskim resursima, važno je uočiti da veliki broj pokrenutih aktivnosti pretpostavlja u prvom redu organizacijski napor i ljudske resurse, a ne nužno velike financijske resurse. Naime, iako provedba nekih prioriteta (npr. slučaj otpada i otpadnih voda) neminovno podrazumjeva skupe infrastrukturne projekte, da bi se osvjestila potreba za djelovanjem „na nekoj temi zaštite okoliša“, a to je „prvi korak“ u bavljenju bilo kojom „temom“, dovoljna je i organizirana kampanja (u suradnji s NVU sektorom, školama, i dr.), ili neka druga relativno jeftina, a „vidljiva“ mjera.

Tablica 61. prikazuje nazive programom predloženih prioriternih mjera. REDOSLIJED NJIHOVA NAVOĐENJA nije ni u kakvoj vezi s njihovom prioritetnošću, niti s predviđenom vremenskom dinamikom njihova odvijanja.

Tablica 61. Prioritetne mjere Programa zaštite okoliša IŽ

	PRIORITETNE MJERE PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA ISTARSKE ŽUPANIJE
1.	PROGRAM kao institucionalizirani PROCES
2.	„Korak dalje“ u uspostavi cjelovitog sustava gospodarenja OTPADOM
3.	„Korak dalje“ u rješavanju problema odvodnje i pročišćavanja OTPADNIH VODA
4.	„Korak dalje“ u zaštiti i održivom korištenju BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI IŽ
5.	„Korak dalje“ u održivom razvoju OBALNOG PODRUČJA IŽ
6.	SANACIJA „CRNIH TOČAKA“ u okolišu – prioritet: odlagalište radioaktivnog pepela TE Plomin I.
7.	Izrada i redovno ažuriranje hijerarhije PLANOVA INTERVENCIJA U ZAŠTITI OKOLIŠA
8.	Uspostava INFORMACIJSKOG SUSTAVA OKOLIŠA IŽ
9.	Izrada LOKALNIH PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA u kontekstu LA21
10.	Izgradnja i promocija ZAJEDNIČKE VIZIJE ODRŽIVOG RAZVOJA područja IŽ
11.	Potpora „ZELENIM“ INICIJATIVAMA GRAĐANSKOG DRUŠTVA
12.	EDUKACIJA za okoliš
13.	„Korak dalje“ u održivom razvoju na području IŽ: Pokretanje PILOT PROJEKATA i uspostava informacijskog sustava ODRŽIVIH /

⁵⁶ Potreba za intenziviranjem aktivnosti eksplicitno je navedeno i u državnim planovima približavanja EU, a važno je da se takva odluka već reflektira i u stvarnim trendovima, vjerojatno „najopipljivije“ kroz aktivnosti FZOEU-a.

PRIORITETNE MJERE PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA ISTARSKE ŽUPANIJE	
	„ZELENIH“ RAZVOJNIH PROJEKATA / SCENARIJA / MODELA
14.	„Korak dalje“ u razvoju ODRŽIVE POLJOPRIVREDE na području IŽ
15.	„Korak dalje“ prema OKOLIŠNO PRIHVATLJIVIJUJ PRAKSI U SEKTORU EKSPLOATACIJE MINERALNIH SIROVINA
16.	„Korak dalje“ u razvoju ODRŽIVOG TURIZMA na području IŽ
17.	„Korak dalje“ u integriranju brige za okoliš u GOSPODARSKI SEKTOR na području IŽ
...	(OTVORENO ZA DODATNE PRIJEDLOGE) ⁵⁷

Okvirno obrazloženje predloženog izbora prioriternih mjera je kako slijedi.

Prva mjera je suštinska u smislu da predstavlja okvir za iniciranje procesa koji će ovaj dokument koji je u svojoj prirodi „samo papir“, postupno pretvoriti u aktivnosti, događanja, vidljive rezultate i osjetna /mjerljiva poboljšanja u stvarnosti.

Mjere od 2. do 7. predstavljaju prioritete prema (u prvom redu) prvom navedenom kriteriju odabira – kao „izravan odgovor na najveće pritiske i prijetnje okolišu“. Konkretnije, mjere 2. i 3. tiču se rješavanja prioriternih problema zaštite okoliša u IŽ (otpad i otpadne vode), koji s obzirom da su prioritet i na razini RH, trenutno imaju značajnu potporu za rješavanje i s nacionalne razine. Mjere 4. i 5. tiču se unapređenja planersko-upravljačkog sustava u područjima koja se ili ističu svojom vrijednošću (mjera 4.), ili trenutno trpe najveći razvojni pritisak (mjera 5.). Mjera 6. prioritet je identificiran i s nacionalne razine (MZOPUG, 2004. g.) kao jedna od desetak točaka visokog rizika za okoliš (tzv. „crne točke“). Mjera 7. osim što je zakonska obveza s čijim se ispunjenjem već značajno kasni, predstavlja i temeljnu mjeru za smanjivanje rizika od ekoloških nesreća i njihovih katastrofalnih posljedica.

Mjere od 8. do 13. odabrane su (u prvom redu) prema drugom navedenom kriteriju – kao „unapređenja sustava zaštite okoliša neophodna za njegovo općenito djelotvorno i učinkovito funkcioniranje“. Konkretnije, kvalitetne informacije (mjera 8.) nužan su temelj za svako racionalno planiranje / upravljanje / odlučivanje. Participativno izrađeni planovi na lokalnoj razini (mjera 9.) na kojoj se i treba „materijalizirati“ većina aktivnosti zaštite okoliša, neizostavan su preduvjet konačnog oživotvorenja svih ciljeva i mjera deklariranih u strategijama i programima viših razina. Zajedničkom vizijom (mjera 10.) pokrenuti, u njihovim aktivnostima sustavno pomagani (mjera 11.), informirani i educirani (mjera 12.) građani, izvjesno su najznačajniji i potencijalno najmoćniji dionik zaštite okoliša. Konačno, najkonkretniji način da se promiče bilo koji oblik ponašanja je pokazivanje primjerom / učenje na primjeru – tzv. Pilot projektu (mjera 13.).

Mjere od 14. do 17. odabrane su (u prvom redu) prema trećem navedenom kriteriju odabira – kao „poticaj za pokretanje procesa u pojedinim važnim segmentima / temama sektora zaštite okoliša, koje su trenutno ili potpuno neosvijestene ili u objektivno neopravdanoj stagnaciji“, a sve se u osnovi svode na inovativniju i sustavniju integraciju brige o zaštiti okoliša, odnosno brige o okolišnoj djelotvornosti i prihvatljivosti u razne gospodarske sektore, od specifičnih mjera za sektore poljoprivrede (mjera 14.), eksploatacije mineralnih sirovina (mjera 15.) i turizma (mjera 16.), do gospodarskog sektora općenito (mjera 17.).

Konačno, prijedlog prioriternih mjera nije konačan i nepromjenjiv, već je otvoren komentarima i prijedlozima i za promjene i za dopune, što je u gornjoj tablici eksplicitno iskazano uvrstanjem „mjere“ „OTVORENO ZA DODATNE PRIJEDLOGE“.

U nastavku slijede detaljnija obrazloženja i opisi pojedinih prioriternih mjera.

⁵⁷ npr.: i) učinkovitije rješavanje problema divlje gradnje; ii) unapređenje kvalitete lokalnih prostornih planova; iii) veće uvažavanje ekoloških aspekata u gospodarenju šumama i šumskim područjima (prioritet Motovunska šuma); iv) kampanja za korištenje bicikla kao sredstva gradskog prijevoza; v) izrada Studije za sektor marikulture za ribarstvo ili obalno područje; vi) provedba ankete među građanima, vezano uz problem buke; vii) „korak dalje“ u razvoju ODRŽIVE ENERGETIKE na području IŽ (npr. izrada katastra dozračene sunčeve energije, kao osnovne podatkovne podloge za procjenu potencijala za njeno korištenje kao dopunskog izvora energije); i sl.

6.1 PROGRAM KAO INSTITUCIONALIZIRANI PROCES

Vjerojatno najvažnija, uz ovaj Program vezana prioritetna mjera, jest ona kojom se on koristi za „pokretanje novoga poslovnog ciklusa“ u sektoru zaštite okoliša županije, te kojom se jednom pokrenuti procesi održavaju živima.

Program – i smjernice za dugoročni razvoj i prioritetne mjere za sljedeće kratkoročno/srednjoročno razdoblje – mora postati zajednički radni dokument svih aktera na način „da se na njemu (zajedno) radi i da on određuje što se (zajedno) radi“. Drugim riječima, **program je je okvir za adaptivno upravljani proces, a ne strogo određen i nepromjenjiv plan.**

Participacija je ključna, jer dionik koji je sudjelovao u definiranju ciljeva i zadaća drugačije pristupa njihovoj provedbi od onoga koji ih je dobio „izvana“. Upravo stoga, ova mjera i jest neophodna i prioritetna. **Naime, tek participativnim procesom usuglašavanja i dogovora detaljnih programa i planova aktivnosti, ovaj će se dokument postupno transformirati iz onoga što trenutno jest – stručna podloga nastala na osnovi 1) poštivanja smjernica s više razine, 2) analize situacije u stvarnosti, 3) uvažavanja „u prvi mah“ prikupljenih preliminarnih i parcijalnih viđenja i stavova njegovih aktera i 4) usporedbe sa standardnim rješenjima i iskustvima drugih – u ono što bi trebao biti, a to je Program zaštite okoliša koji doista predstavlja artikulaciju usuglašanih želja, razmišljanja, dogovora i planova njegovih aktera, te kao takav služi kao jedinstveni okvir unutar kojega se organiziraju i koordiniraju sve aktivnosti zaštite okoliša na području Istarske županije.**

Osim toga, mjera je izuzetno važna i kao instrument izgradnje „društvenog kapitala“ sustava zaštite okoliša IŽ, odnosno kao **prostor za sustavno unapređenje komunikacije, suradnje i usklađenosti među segmentima sustava.**

Operativno, mjera pretpostavlja uspostavu PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA KAO U STVARNOSTI PREPOZNATLJIVOG TRAJNOG PROCESA – jedinstvenog okvira za niz pojedinačnih aktivnosti.

Institucionalno, optimalan način da se to napravi je da se **periodički** (npr. 1, 2 ili 4 puta godišnje) organizira **okrugli stol, otvoren svim akterima zaštite okoliša**, gdje će se izvještavati o pokrenutim aktivnostima, analizirati problemi, predlagati i dogovarati rješenja, te na taj način sustavnu brigu o okolišu održavati prisutnom u svijesti i aktivnostima.

Logična tema prvih sastanaka je sadržaj ovog dokumenta, naročito njime određenih prioritetnim mjera, te daljnje participativno utvrđivanje prvih detaljnih planova njegove provedbe, s preuzimanjem odgovornosti za izvršenje pojedinih aktivnosti. Najjednostavniji, a ujedno vjerojatno i najučinkovitiji način daljnje operacionalizacije ove prioritetne mjere je **SUSTAVNO INICIRANJE PROCESA „SLJEDEĆEG KORAKA“ U SVAKOJ TEMI ZAŠTITE OKOLIŠA OPISANOJ OVIM PROGRAMOM**, što je već velikim dijelom napravljeno i kroz odabir prioritetnih mjera. Naime, da bi program zaživio i da bi se njime skiciran sustav zaštite okoliša počeo graditi u svim svojim segmentima, nužno je inicirati aktivnosti i održavati dinamizam u svim opisanim temama zaštite okoliša.

Nositelj provedbe ove mjere, odnosno njenog koordiniranja i administriranja, radna je grupa formirana od predstavnika upravnih tijela Istarske županije, koja imaju ulogu glavnih nositelja ostalih predlaganih mjera. U provedbi sudjeluju svi akteri.

6.2 „KORAK DALJE“ U USPOSTAVI CJELOVITOG SUSTAVA GOSPODARENJA OTPADOM

Kao što je opisani model integralnog gospodarenja otpadom složen od više vrsta međusobno nadopunjujućih aktivnosti, tako i prioritetne aktivnosti oko rješavanja problema otpada na području IŽ trebaju biti raznovrsne, međusobno nadopunjujuće, provodene paralelno od strane različitih nositelja. Kao optimalna, čini se sljedeća kombinacija aktivnosti.

Na županijskoj razini, prva aktivnost je uspostava institucionalnog okvira za budući jedinstveni sustav gospodarenja otpadom na području IŽ. Konkretno, treba do kraja postići načelni dogovor JLS oko budućeg rješenja, te početi s njegovom institucionalizacijom, što prema trenutnom prijedlogu znači proširenje ingerencija postojeće tvrtke IVS, te njeno stručno i kadrovsko jačanje u kontekstu provedbe kapitalnog projekta uspostave jedinstvenog sustava gospodarenja otpadom na području IŽ, te ŽCGO-a, kao njegovog središnjeg elementa. Dio ove aktivnosti je i razmatranje mogućnosti uključivanja TE Plomin i cementne industrije na području IŽ kao značajnih elemenata sustava gospodarenja otpadom na području županije.

U okviru ove suradnje, koordinirane od strane OZO-a, a potom i IVS-a, automatski će se, na participativan način, artikulirati i najoperativniji mogući ŽUPANIJSKI PLAN GOSPODARENJA OTPADOM.

Osim toga, na županijskoj razini, jasno, u suradnji s JLS-ima, treba što prije sagledati i predložiti rješenje i za problem gospodarenja građevinskim otpadom, na način da se: identificiraju mogućnosti više razine njegove uporabe / recikliranja; odrede mjesta za njegovo najmanje okolišno / krajobrazno-štetno odlaganje; analiziraju mogućnosti korištenja građevinskog otpada za sanaciju nekih napuštenih eksploatacijskih polja; unaprijedi sustav nadzora nad „kretanjem“ građevinskog otpada. Nositelj mjere je UOPUGZO, a sudjeluju JLS, relevantne inspekcije (GI, UZO, IZP), te drugi zainteresirani akteri (npr. JPP s raspoloživom mehanizacijom za recikliranje građevinskog otpada, JPP potencijalni korisnici obrađenog građevinskog otpada, itd.).

JLS-i, odnosno njihova komunalna poduzeća, će nastaviti s radom unutar svog zakonskog djelokruga, te ovisno o specifičnosti svake pojedine situacije. Negdje je to nastavak provedbe projekata sanacije postojećih deponija, drugdje je to osiguravanje prikupljanja otpada na svom području, a više manje svugdje je to dugoročna/trajna sanacija „divljih“ / ilegalnih deponija, gdje „dugoročna/trajna sanacija“ podrazumijeva da se, osim što se sanira postojeće stanje, djeluje i na uzroke koji uopće dovode do pojave „divljih“ deponija. Mjere uključuju: informiranje i educiranje o štetnim posljedicama odlaganja otpada na za to nepredviđena mjesta, osiguravanje infra- i supra-strukture koja omogućuje okolišno prihvatljivo ponašanje (postavljanje redovno praznjenih kontejnera, osiguravanje organiziranog prikupljanja), te učinkovitiji nadzor i strože sankcioniranje nedopuštenog ponašanja.

Konačno, mnogo prostora za djelovanje ima i u okviru mjere **poticanja prakse odvojenog prikupljanja otpada**. Na razini kampanje (edukacija, osvješćivanje problema,...) ovu zadaću mogu najbolje odraditi NVU-i: projekti već postoje, a županija ih treba, u dogovoru s NVU sektorom, dofinancirati i tako intenzivirati. Na razini osiguranja infra- i supra-strukturnih pretpostavki, to je zadaća KP-a (odnosno njihovih vlasnika JLS-a) i budućeg RCGO. U financiranju a time i „doziranju intenziteta“ mjere, treba postići da kampanja ima barem minimalno dovoljni intenzitet koji ju čini „primjetnom“ u stvarnosti. Nepostizanje tog cilja, kad se radi o mjeri tipa kampanje, može se smatrati neuspjehom, i posljedično neučinkovito potrošenim sredstvima.

6.3 „KORAK DALJE“ U RJEŠAVANJU PROBLEMA ODVODNJE I PROČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA

Slično kao i u slučaju rješavanja problema otpada, i za ovaj problem je optimalno pokrenuti rješavanje koordiniranim, međusobno nadopunjujućim aktivnostima, na različitim planovima i razinama, s različitim nositeljima.

IVS d.o.o., HV, OZO, IDA, JLS zajedno trebaju dalje operativno razraditi smjernice dane projektom razvoja kanalizacijskog sustava odvodnje otpadnih voda za mala naselja, odnosno smjernice što proizlaze iz vizije Sustava javne odvodnje i zaštite voda IŽ. Ovakva suradnja najbolji je mogući način i da se definira budući ŽUPANIJSKI PLAN ZAŠTITE VODA⁵⁸.

⁵⁸ odnosno, dokument(i) koji će ga funkcionalno zamijeniti, sukladno dopunjenoj i izmjenjenoj legislativi.

JLS koje imaju otvorene projekte izgradnje kapitalne infrastrukture (kanalizacije i pročišćivača), u suradnji s HV, nastavljaju s njima.

Županija u suradnji s HV treba napraviti kampanju promocije, informiranja, educiranja, pilot-projekata o MOGUĆNOSTIMA ALTERNATIVNOG NAČINA ZBRINJAVANJA OTPADNIH VODA. Županija tu treba biti inicijator, jer nije realno očekivati da se takva inicijativa, neophodna kao poticaj provedbi Programom datih preporuka, spontano pojavi u JLS-ima u kojima je ona najrelevantnija, budući da su to u pravilu kadrovski, strukovno i financijski najslabije JLS u županiji. Operativno, OZO treba: i) napraviti osnovni informativni materijal o mogućnostima alternativnog / decentraliziranog zbrinjavanja otpadnih voda; ii) u suradnji s IDA-om, po mogućnosti financirano i iz nekog od raspoloživih fondova (IPA ili INTERREG), napraviti pilot projekt „biljka uređaja“ za manje naselje.

JPP-i trebaju intenzivirati napore na ispunjanju svojih zakonskih obaveza definiranih vodopravnim dozvolama, a ostali relevantni akteri (VI, IZO, NVU, OZO, UOPŠLRV, ...) trebaju pomoći taj proces različitim vrstama konstruktivno doziranih poticaja.

I u okviru ove mjere ima prostora za **kampanju informiranja, osvješćivanja i educiranja**, odnosno za nastavak i intenziviranje već započetih projekata na ovu temu u NVU sektoru. Županija treba pomoći dostatnim financiranjem.

Konačno, prioritetno treba način korištenja zemljišta u okolini akumulacije Butonige uskladiti sa strateškim značajem te akumulacije, kao ključnog elementa vodoopskrbnog sustava IŽ. Mjere uključuju u prvom redu smanjivanje pritisaka od poljoprivrede, te sustavnu provedbu antierozijskih mjera.

6.4 „KORAK DALJE“ U ZAŠTITI I ODRŽIVOM KORIŠTENJU BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI IŽ

Iako se činjenica da „održivo korištenje“ podrazumijeva „zaštitu“, te da „zaštita“ izvan okvira „održivog korištenja“ dokazano ne funkcionira može činiti samorazumljivom, postojeća iskustva i trenutno prevladavajuća praksa u RH sugeriraju da ta činjenica još ne spada među one koje su u toj mjeri integrirane u praksu da ih više nema potrebe izrijeком navoditi. Upravo suprotno, osnovni izazov i mogućnost unapređenja stanja u sektoru zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti u RH leži upravo u približavanju trenutno vrlo često suprotstavljenih stavova „zaštitara“ i „korisnika“.

Konkretno, „korisnici“ bi trebali uvidjeti: 1) da su globalni trendovi takvi da većini tradicionalnih proizvoda zbog prezasićenja tržišta cijena pada, a činjenica da „nedirnuta priroda“ ubrzano postaje sve rjeđe i posljedično cijenenije dobro, ima za posljedicu pojavu cijelog skupa novih, brzorastućih tržišta „proizvoda / usluga“, kojima upravo očuvana prirodna (i kulturna) baština osigurava osnovnu kompetitivnu prednost; te 2) da je u uvjetima rastućeg pritiska na „nedirnutu prirodu“, sve viša razina „reguliranosti“ korištenja nužna mjera njenog očuvanja. U tom kontekstu, postaje jasno da „zaštita“ u biti čuva i/ili uvećava vrijednost „temelnog kapital“ na kojem „korisnici“ temelje svoju gospodarsku egzistenciju, te da je izostanak zaštite, a ne zaštita, osnovna prijetnja njihovoj dugoročnoj egzistenciji⁵⁹.

S druge strane, „zaštitari“ bi trebali u većoj mjeri uvidjeti da je zaštita to manje učinkovita što je protivnija viđenju / razumijevanju / interesu / volji potencijalnih „korisnika“, te da zaštita koja je deklarativno manje stroga, te koja dijelom „radi ustupak“ interesima „korisnika“, izvjesno u stvarnosti ima za prirodu povoljniji ishod, jer je prihvaćenija i posljedično, dosljednije provođena. Naime, što se kvalitetnije u planove (viziju, ciljeve, mjere,...) integriraju interesi svih zainteresiranih strana, to je veća

⁵⁹ Jasno, u argumentaciji s „dugoročnom“ egzistencijom, treba voditi računa da se omogući i „kratkoročna“ i „srednjoročna“ egzistencija, što u pravilu i jest najizazovnija faza, jer se upravo u njoj treba provesti „prestrukturiranje“ s tradicionalnih, u pravilu već neko vrijeme ekonomski problematičnih djelatnosti, u nove djelatnosti, za koje postoji veliki potencijal u prirodnom kapitalu i postojećem tržištu, ali tek treba osigurati stvoreni kapital i znanje.

vjerojatnost njegove učinkovite provedbe, jer raste broj onih „koji ga provode“, naspram onih „protiv kojih⁶⁰ se provodi“.

Pri tome je važno naglasiti da kvalitetni proces participativnog planiranja nije samo pregovaranje koje rezultira „kompromisom“ kao sredinom između dva suprotstavljena „utvrđena“ stava, već proces višesmjern⁶¹ komunikacije, informiranja, učenja i otkrivanja, gdje se mijenja viđenje / razumijevanje / uvažavanje vlastitih i tuđih interesa, te gdje se nastoji pronaći „treće rješenje“, koje u odnosu na početne želje uključenih strana⁶² nije manje-više ravnomjerno raspoređen „gubitak“, već maksimalni ostvariv ukupni dobitak.

OVIM PROGRAMOM SE KAO LOGIČNI PRVI „KORACI DALJE“ SUGERIRAJU: 1) izrada Programa zaštite prirode IŽ; 2) izrada Planova upravljanja za zaštićene djelove prirode IŽ; 3) ubrzano povećanje dijela IŽ koji je pod nekim oblikom zaštite.

ŽUPANIJSKI PROGRAM ZAŠTITE PRIRODE strateški je (hijerarhijski najviši, obuhvatom najširi i vremenski najdugoročniji) dokument za djelatnost zaštite prirode na području IŽ, te kao takav ima visoki prioritet (prijedlog: rok izrade jedna godina od usvajanja ovog Programa). Naime, osim što je njegova izrada zakonska obaveza županije (čl. 151, NN 70/05), to je i prilika da se kroz široko participativan proces identifikacije i usvajanja vizije, ciljeva, smjernica, prioriteta i procedura napravi kvalitativni skok u funkcioniranju cijelog sektora. Jednom izrađen, Županijski program zaštite prirode zamjenjuje trenutni sadržaj ovog Programa koji se odnosi na zaštitu biološke i krajobrazne raznolikosti, te postaje integralni dio županijskog Programa zaštite okoliša. **Ključne riječi u opisu izrade tog dokumenta, kao uostalom i svih drugih s izuzetkom izvedbenih projekata, su „postupnost“ i „proces“.** Konkretnije, cilj je pokrenuti proces, a ne učiniti ono što se u trenutnoj praksi u RH često pokušava, a to je „u jednom skoku“ iz trenutnog, po mnogočemu nesavršenog stanja, doći do „konačnog rješenja“. Operativno to znači da „prvi Program zaštite prirode IŽ“ može/treba biti „samo“: i) verifikacija i participativno provedena razrada/dopuna/izmjena ovim Programom predloženih mjera „zaštite prirode“; te ii) uspostavljen trajan proces koji će postupno voditi i potpunijim, detaljnijim verzijama programa i unapređenju stanja u stvarnosti. Nositelj izrade je NH, a sudjeluju svi relevantni i zainteresirani akteri, uključujući: UOPUGZO, JLS, NVU, ZI, DZZP, HŠ, HV, MK, AZRRI, IDA, ITRA, TZIŽ, UOPŠLRV, UOG.

Izrada PLANOVA UPRAVLJANJA prvi je korak u sustavom upravljanju zaštićenim područjima, bez kojega zaštita ostaje „papirnata“. Prijedlog prioritetnog područja je Motovunska šuma, u širim granicama od onih koje su trenutno obuhvaćene statusom posebnog šumskog rezervata. Redoslijed prioriteta područja utvrdit će se, sukladno kombinaciji kriterija trenutne ugroženosti i vrijednosti zaštićene prirodne baštine, u Programu zaštite prirode.

Konačno, situacija u kojoj je i) veliki dio već potvrđeno vrijedne prirodne baštine nezaštićen; ii) udio IŽ koji je pod nekim oblikom zaštite dvostruko manji od EU standarda; iii) razvojni pritisci na najatraktivnija područja rastu – očito zahtijeva intenziviranje napora oko formalnog proglašenja, a potom i učinkovite provedbe zaštite na vrijednim a trenutno nezaštićenim područjima. Postupno zaštitom treba obuhvatiti sva područja predložena PPIŽ-om, a prioritet treba odrediti s obzirom na razinu ugroženosti te vrijednost fenomena. Prijedlog prioriteta je područje ušća Mirne.

6.5 „KORAK DALJE“ U ODRŽIVOM RAZVOJU OBALNOG PODRUČJA IŽ

Ovom mjerom se u potpunosti podržava odredba PPIŽ-a kojom se zahtjeva izrada Plana integralnog upravljanja obalnim područjem, odnosno prva faza pokretanja IUOP procesa u IŽ.

⁶⁰ U smislu njihovih trenutno neprihvatljivih djela i postupaka.

⁶¹ Proces treba imati vodstvo „struke“, ali ne i biti napravljen „samo od struke“, jer se takav model pokazao neučinkovitim.

⁶² Jedna od njih je i priroda, čije interese zastupaju „zaštitari“.

Sukladno standardnoj metodologiji izrade IUOP planova, prva aktivnost uključuje izradu tzv. Obalnog profila IŽ, a na osnovu njega će se potom izraditi i prvi IUOP program IŽ⁶³.

Nositelj provedbe je UOPUGZO, a s obzirom na trenutnu situaciju s donošenjem PPUO/G-ova, logični trenutak za pokretanje provedbe mjere je po usvajanju svih PPUO/G-ova obalnih JLS. Naime, tada bi se kroz izradu „obalnog profila“ napravila i recenzija/verifikacija tih planova, s obzirom na njihovo prepoznavanje i uvažavanje razvojnih izazova u obalnom području, te dali prijedlozi za njihove dopune/izmjene u prvoj sljedećoj zakonskom procedurom predviđenoj prilici. Radi izbjegavanja „nepopravljivih šteta“ u posebno osjetljivoj i „razvojem napadnutom“ obalnom prostoru, prilikom usvajanja PPUO/G-ova treba naročitu pažnju posvetiti što kvalitetnijoj implementaciji recentne Uredbe o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora (NN 128/04)

Prilikom izrade treba koristiti iskustva iz nekih drugih županija (npr. Zadarska županija), gdje su već djelomično provedeni slični projekti.

6.6 SANACIJA „CRNIH TOČAKA“ U OKOLIŠU – PRIORITET: ODLAGALIŠTE RADIOAKTIVNOG PEPELA TE PLOMIN I

Budući da se radi o lokaciji koja je uvrštena među desetak „crnih točaka“ (visoko rizičnih i onečišćenih lokacija) u RH, sanacija odlagališta radioaktivnog pepela TE Plomin I⁶⁴ svakako spada među prioritetne mjere zaštite okoliša na području IŽ. Međutim, istovremeno ona i nije mjera županijskog programa u pravom smislu riječi, jer je gotovo u potpunosti pod ingerencijom „državne razine“, odnosno MZOPUG-a i HEP-a (koji je također u državnom vlasništvu).

Ovdje je stoga samo navodimo i ukratko informiramo da je, prema informaciji datoj u recentnoj Strategiji gospodarenja otpadom RH (MZOPUG, 2005.), MZOPUG u suradnji s FZOEU-om konačno⁶⁵ pokrenuo proces „konačnog rješavanja“ ovog problema.

6.7 IZRADA I REDOVNO AŽURIRANJE HIJERARHIJE PLANOVA INTERVENCIJA U ZAŠTITI OKOLIŠA

Cilj ove prioritetne mjere je, u prvom redu, **izrada Županijskog plana intervencija u zaštiti okoliša** (zakonska obaveza prema NN 82/99), kao prvog koraka u unapređenju cjelokupnog segmenta zaštite okoliša vezanog uz intervencije u slučaju izvanrednih događaja⁶⁶ (vidi 5.8).

Budući se s ispunjenjem ove zakonske obveze već značajno kasni (čak i relativno prema većini drugih županija u RH), za ovu mjeru predlaže se visoka prioritetnost, odnosno kratak rok za izvršenje (godina dana od usvajanja ovog Programa).

Nositelj provedbe je Stručno povjerenstvo za izradu plana intervencija u zaštiti okoliša, koje treba osnovati Županijska skupština. Osnivanje povjerenstva ujedno je i prvi korak u operacionalizaciji ove mjere, a **aktivnosti koje trebaju uslijediti određene su zakonom, odnosno njime propisanim APELL procesom.**

Vrlo je važno da, prilikom izrade, Stručno povjerenstvo bude „radno tijelo“ u pravom smislu te riječi, a ne tek naručitelj „gotovih elaborata“, jer je zajednički rad unutar stručnog povjerenstva, te njime

⁶³ U vezi izrade IUOP programa vrijedi isti komentar koji je dan u vezi izrade Županijskog programa zaštite prirode (vidi prioritetnu mjeru 6.4).

⁶⁴ Na odlagalištu u okružju TE Plomin nalazi se oko milijun tona radioaktivne šljake i pepela. Radioaktivnost toga odlagališta posljedica je povišene radioaktivnosti raškoga ugljena (danas korišteni ugljen ima oko 20 puta nižu radioaktivnost, i zbrinjava se njegovim korištenjem u tvornici cementa Koromačno), a radioaktivnost šljake na odlagalištu viša je oko četiri puta.

⁶⁵ Sanacija je već veći broj puta bila „u tijeku“.

⁶⁶ Funkcioniranje županijskog eko-stožera, spremnost pravnih osoba obveznica izrade planova intervencija, i sl.

podignuta razina međusobne komunikacije / koordinacije / kooperacije svih relevantnih sudionika sustava prevencije i intervencije u zaštiti okoliša, jedan od osnovnih željenih rezultata APELL procesa. Konzultantske usluge poželjno je koristiti za dobro definirane, izdvojene, više stručno-tehničke dijelove posla analize, dok bi organiziranje i planiranje trebalo biti zadaća u prvom redu stručnog povjerenstva. U izradi se kao predložak (i kao dobri i kao loši primjeri) mogu/trebaju koristiti i izrađeni Planovi intervencija drugih županija.

Pokretanje procesa izrade županijskog plana intervencija biti će ujedno prilika i za uspostavu cjelokupne hijerarhije planova: i) recenziju/ažuriranje nekvalitetnih/nepotpunih operativnih planova pravnih osoba obveznika izrade; ii) identifikaciju pravnih osoba koje nisu ispunile svoju obavezu i poticanje istih na njeno izvršenje; te iii) pokretanje procesa izrade planova intervencija u JLS u kojima će prilikom izrade županijskog plana biti utvrđena najveća koncentracija rizičnih objekata/procesa.

6.8 USPOSTAVA INFORMACIJSKOG SUSTAVA OKOLIŠA IŽ

Činjenica da je informacijski sustav okoliša županije nužan preduvjet za svako sustavno, plansko upravljanje okolišem, iskazana je nebrojeno puta u prethodna tri poglavlja. Nažalost, u pravilu se radilo o primjerima gdje se nepostojanje relevantnih informacija pokazalo kao nepremostiva prepreka nastojanjima da se sustavom kvalitetnije upravlja.

Očito, uspostava kvalitetnog informacijskog sustava okoliša prioritetna je mjera zaštite okoliša županije, od koje se očekuje **cijeli niz pozitivnih posljedica, uključujući u prvom redu sljedeće**: i) uspostavom na podacima utemeljene, cjelovite slike stanja sustava (i upravljačkog i upravljano) unaprijedit će se koordinacija, utvrditi sustavni problemi, i općenito, imat će se značajno kvalitetnija slika sustava – njegovih dobrih segmenata i nedostataka; ii) jednom uspostavljen sustav omogućit će utvrđivanje (kroz preliminarne studije isplativosti, i sl.) i detaljnije planiranje sljedećih provedbenih koraka Programa zaštite okoliša i njegovih potprograma; iii) uspostava sustava značit će kvalitativni pomak u uspostavi tijeka informacija, kvalitetniju komunikaciju i suradnju⁶⁷ među trenutno najčešće nepovezanim elementima sustava, što će značajno doprinijeti provedbenom kapacitetu sustava kao cjeline; iv) (posljednje, no svakako ne i najmanje važno), uspostavljanje informacijskog sustava omogućit će početak posve nove prakse u vezi s dostupnošću informacija o okolišu svim zainteresiranim stranama.

Relativno detaljna skica mjerom podrazumijevanih provedbenih aktivnosti i nositelja, te idejna struktura i funkcija sustava, dane su u poglavlju 4.3⁶⁸, pa će se ovdje istaknuti samo neki osnovni naglasci.

Informacijski sustav podrazumijeva: 1) kreiranje i prikupljanje, 2) obradu i 3) distribuciju informacija. Važno je prepoznati da su sva tri segmenta sustava od ključne važnosti za njegovu korisnost.

Nositelji provedbe ove mjere su UOPUGZO, odnosno njegov Odsjek za zaštitu okoliša, te fokalne točke za prikupljanje informacija na lokalnoj razini (općine i gradovi), u čijoj uspostavi (educiranju kadra, opremanju i sl.) UOPUGZO/OZO također igra značajnu ulogu. Na provedbi surađuju svi akteri.

Operativno, mjera podrazumijeva sljedeće aktivnosti: i) identifikaciju i uspostavu informacijskih kanala prema postojećim izvorima informacija; ii) osmišljavanje i davanje optimalnog okvira aktivnostima monitoringa stanja okoliša, na način da se zadovolje utvrđene (i one koje će se tek utvrditi) potrebe za informacijama i zakonom propisane obaveze; iii) u suradnji s potencijalnim korisnicima informacija, provoditi razne vrste analiza kojima je cilj dobiti informacije koje su značajne za sagledavanje neke konkretne problematike; iv) uspostavu informacijskog servisa na kojemu korisnik sam može pretraživati postojeće informacije i postavljati upite o postojećim informacijama; v) utvrđivanje informacijskih potreba potencijalnih korisnika proaktivnim ispitivanjem.

⁶⁷ Već sam proces uspostave sustava, kroz intenzivnu komunikaciju koju podrazumijeva, bit će značajan korak u ovome smjeru.

⁶⁸ Budući da se radi o središnjem segmentu sustava zaštite okoliša, Informacijski sustav okoliša spominje se i u kontekstu većine drugih obrađenih tema.

S obzirom na vremenski slijed, ove aktivnosti se mogu grupirati u nekoliko faza.

U **prvoj fazi** zadaća je utvrditi značajne izvore informacija o okolišu županije, izraditi **metabazu informacija**⁶⁹, te osigurati tijek tih informacija od njihovih izvora prema ostalim korisnicima. Također treba napraviti preliminarnu analizu nepokrivenosti postojećih potreba i zakonskih obaveza postojećim elementima sustava (tzv. *gap analysis*), te prijedlog optimalnog načina unapređenja sustava koji potrebne mjere razvrstava prema prioritetnosti.

Rok za dovršenje prve faze je godina dana od započinjanja provođenja mjere, a osnovne aktivnosti su pregovori i dogovori sa svim relevantnim izvorima informacija – elementima budućeg informacijskog sustava.

U **drugoj fazi**, prikupljanjem novih informacija i podataka, treba pokrenuti provedbu predlaganih unapređenja sustava. Uz to, treba početi sustav intenzivnije koristiti kao analitičku potporu procesu odlučivanja, što će se dogoditi kao prirodna posljedica uključivanja UOPUGZO/OZO u poslove osmišljavanja razvoja županije – među ostalim i suradnjom s UOG, IDA, ITRA i AZRRI na poslovima strateške procjene utjecaja na okoliš za razvojne planove i programe.

Očito je da se radi o istovremeno prioritetnoj i trajnoj mjeri.

Za kvalitetno obavljanje dijelova zadaće, naročito u fazi uspostave i početnog operiranja sustava, trebat će angažirati vanjske suradnike i konzultante, no središnje mjesto u provedbi ove mjere, zbog njenog trajnog značaja za cijeli sektor zaštite okoliša u županiji, imaju postupno razvijani kadrovi Županije, te u prvom redu kroz njihovu djelatnost razvijani kapaciteti na lokalnoj razini. Uspješna provedba ove važne mjere pretpostavlja odgovarajuće (postupno i projektno) kadrovsko jačanje UOPUGZO/OZO-a.

6.9 IZRADA LOKALNIH PROGRAMA ZAŠTITE OKOLIŠA U KONTEKSTU LA21

Ova prioritetna mjera glavni je okvir za jačanje provedbenih kapaciteta i daljnji razvoj Programa kao procesa, kroz razradu njegovih smjernica na nižim lokalnim razinama (vidi 1.2,1.8). Iako je Zakon (NN 82/94) ostavlja tek kao mogućnost, ona je nužna, jer se veliki broj mjera i aktivnosti vezanih uz zaštitu okoliša može rješavati samo na toj razini, među ostalim i zbog toga što su zakonom na taj način definirani djelokruzi, odnosno podijeljene ovlasti i odgovornosti po trima (državna, regionalna i lokalna) razinama sustava.

Operativno, ovo podrazumijeva pokretanje lokalnih Programa zaštite okoliša u duhu Lokalne Agende 21, odnosno na način koji ekološku, ekonomsku i socijalnu tematiku promatra zajedno, s osnovnim ciljem osiguranja održivog razvoja i povećanja kvalitete života stanovništva na nekom području.

Očekivani rezultati i pozitivni učinci uključuju: i) izradu detaljne⁷⁰ analize stanja okoliša na području županije (ovo je vrlo koristan rezultat i za potrebe uspostave informacijskog sustava); ii) pokrivenost područja županije programima, u čiju izradu su bili izravno uključeni lokalni akteri, čime bi se sigurno smanjio raskorak između deklarativnog i stvarnog, često prisutan u planskim dokumentima zaštite okoliša u RH; iii) pokretanje sustavnog procesa zaštite okoliša na lokalnim razinama, što je važna komponenta planiranog i željenog održivog razvoja; iv) stručno-kadrovsko osnaživanje lokalne razine za obavljanje zadaća iz područja zaštite okoliša (edukacija i „umrežavanje“ lokalne samouprave, poticaj razvoju zelenih građanskih inicijativa,...); v) građenje kulture vertikalne i horizontalne komunikacije i suradnje među akterima županijske i lokalne razine (vrlo važan preduvjet za puno drugih mjera, gdje je upravo voljnost za suradnju ključni čimbenik uspjeha).

⁶⁹ Baza podataka o podacima.

⁷⁰ Detaljnije od one koja se provodi s razine Županije, ali naravno, još uvijek postoji i detaljnija razina na kojoj se analizira pojedini problem, još uže područje, ili područje posebnih obilježja.

Proceduralno, najbolji način da se ovo uspješno provede, a da ne bude doživljeno kao „dodatni posao koji malobrojni kadar na lokalnoj razini (nerijetko zadužen za više područja, od kojih zaštita okoliša i nije prepoznata kao najznačajnije) treba napraviti, uz već ionako preveliki broj zadaća“, jest da se njihova izrada organizira kroz **niz stručno vođenih radionica**. Ovakav pristup omogućuje da se istovremeno educira veći broj korisnika usluga, te da mogućnost usporedbe i izmjene iskustava djeluje i dodatno motivirajuće.

Konkretno, voditelj niza radionica, na primjeru jedne lokalne jedinice, demonstrirao bi ostalim sudionicima radionica zadaće, način njihove provedbe, metodologiju i proceduru. Posao izrade programa bio bi razložen na više faza. Sadržaj svake radionice bio bi analiza rezultata provedbe prethodne faze i prezentacija sljedeće faze. Tijekom cijelog razdoblja, koordinatori procesa, odnosno voditelji radionica, raspoloživi su sudionicima za savjete, pomoć, i sl.

Inicijator i koordinator provedbe ove mjere je UOPUGZO, uz moguću pomoć za tu zadaću angažiranih konzultanata. Naravno, ključni akteri su sudionici vođenih radionica – stručnjaci i lokalne samouprave, koji bi ispred svojih lokalnih jedinica bili (**trajno, za vrijeme trajanja opisanog interaktivnog procesa**) zaduženi za koordinaciju/integraciju izrade lokalnog programa zaštite okoliša za svoju JLS.

Povoljna okolnost je što na području IŽ već postoji iskustvo, odnosno ljudski resursi sa znanjem i iskustvom u izradi sličnih programa (tzv. Zelene Agende – vidi u poglavlju 3.3, pod aktivnosti zelenih NVU na području IŽ), što njihovim kvalitetnim uključivanjem svakako treba maksimalno iskoristiti u provedbi ove prioritetne mjere.

Rok za provedbu ove mjere je okvirno jedna godina od trenutka njenog pokretanja, nakon čega bi cijela županija (realniji cilj je „dio županije s JLS-ima koje su pokazale interes za kretanje u projekt) bila „pokrivena“ detaljnijim, participativnije izrađenim programima zaštite okoliša, napravljenima na način da se zaštita promišlja šire, kao održivi razvoj, odnosno optimalno korištenje svih postojećih resursa.

Financijski, budući da se u osnovi radi o pomoći postojećem kadru da kvalitetnije obavlja poslove za koje je već zadužen i koje već obavlja, te s obzirom na veliku očekivanu korist, radi se o relativno jeftinoj mjeri⁷¹.

Uz to, za ovu mjeru se vjerojatno mogu dobiti sredstva i od međunarodnih donacija, budući da su izgradnja civilnog društva, decentraliziranog upravljanja, kulture partnerstva i suodlučivanja, koje se promiču ovom mjerom, pravci djelovanja koji imaju potporu međunarodnih fondacija.

6.10 IZGRADNJA I PROMOCIJA ZAJEDNIČKE VIZIJE ODRŽIVOG RAZVOJA IŽ

Ova mjera trajno je prioritetna mjera zaštite i održivog gospodarenja okolišem županije. Iako možda najmanje „opipljiva“, ona je barem jednako važna kao i sve prije spomenute „konkretno“ mjere, jer sve što prepoznajemo kao „probleme okoliša“ uzrokovano je djelovanjem ljudi, a djelovanje ljudi upravljano je njihovim viđenjem, doživljajem i razumijevanjem. Stoga je promocija što jasnije, provjerljivije i privlačnije vizije održivog razvoja, fundamentalna i trajno prioritetna mjera zaštite i održivog upravljanja okolišem.

Nositelji provedbe ove mjere su županijska ili od županije osnovana tijela, koja bi zajedno trebala osmišljavati i provoditi održivi razvoj IŽ (UOPUGZO, UOG, UOPŠLRV, te razvojne agencije IDA, AZRRI, ITRA), a sudionici su svi akteri zaštite okoliša Istarske županije.

Operativno, mjera se provodi na način da se više energije i pažnje ulaže u javno prezentiranje ciljeva, planiranih i pokretanih aktivnosti. Konkretno provedbene aktivnosti uključuju: i) uspostavu informativnih punktova na regionalnoj i lokalnoj razini, gdje je najjeftinija varijanta, s kojom treba početi, uspostava stalno ažuriranog tematskog panoa u upravnim zgradama IŽ i njenih JLS; ii) izradu web stranica; iii)

⁷¹ Potrebna sredstva ovise o konkretnoj organizaciji provedbe, te o udjelu u provedbi koji će se prepustiti vanjskim konzultantima, no potrebna sredstva se procjenjuju na iznos između 300.000 i 400.000 kn.

oglašavanje na velikim oglasnim površinama (uz prometnice, u sklopu prostora škola, i dr.), među kojima se neke mogu posvetiti isključivo temama vezanim uz zaštitu okoliša / održive razvojne scenarije / inicijative; iv) veću prisutnost u lokalnim medijima, i dr.

6.11 POTPORA „ZELENIM“ INICIJATIVAMA GRAĐANSKOG DRUŠTVA

Ova mjera podrazumijeva veću i bolje strukturiranu potporu „zelenim“ udrugama (NVU) i njihovim aktivnostima. Naime, kako je to već isticano, javnost i njena samoartikulacija kroz institucije građanskog društva (NVU), sve su značajniji čimbenik suvremenih praksi zaštite i održivog upravljanja okolišem, a trenutno stanje u županiji može se i treba u tome smislu i dalje unapređivati.

Osnovni načini **operacionalizacije** ove mjere uključuju: i) poboljšanje komunikacije s udrugama, stvaranje i održavanje trajnog prostora suradnje; ii) zajedničko osmišljavanje programa kojima se doprinosi unapređenju stanja okoliša županije, a istovremeno i jača ovaj važan akter zaštite okoliša; iii) financijska i druga pomoć u provedbi odabranih i dogovorenih aktivnosti.

Već među ovdje istaknutim prioritetnim mjerama postoji nekoliko onih u kojima su NVU istaknute kao potencijalno važan partner (**izrada LA21, edukacija za okoliš, promocija vizije održivog razvoja, pilot razvojni projekti, uspostava informacijskog sustava okoliša**). Stoga je u osmišljavanju provedbe ovih mjera važno imati na umu da su NVU-i⁷² često optimalni izbor za provedbu nekih njihovih segmenata.

Program koji definitivno zaslužuje trajnu potporu i sufinanciranje je usluga „Zelenog telefona“ kroz koju građani mogu: upozoriti na pojave za koje vjeruju da predstavljaju narušavanje okoliša; dobiti informaciju o raznim temama vezanim uz okoliš.

Ispred Županijske samouprave, ovisno o vrsti i predmetu suradnje, sva spominjana upravna tijela mogu biti **nosioци** provedbe ove mjere, no logična fokalna točka unutar županije je njen UOPUGZO, odnosno OZO.

Financijski relativno povoljna okolnost u slučaju ove mjere je što udruge za kvalitetne programe mogu dobiti značajnu financijsku pomoć i iz međunarodnih fondova. **Naravno, Županija, te općine i gradovi kao tijela lokalne i regionalne samouprave, dužni su i sami dio proračunskih sredstava preraspodijeliti u jačanje građanskih inicijativa, među kojima i onih „zelenih“.** I taj vid pomoći treba unaprijediti u odnosu na trenutno stanje, dijelom kroz povećanje sredstava rezerviranih za tu namjenu, dijelom kroz razrađeni proces njihove raspodjele.

6.12 EDUKACIJA ZA OKOLIŠ

Edukacija za okoliš također **spada među trajno prioritetne mjere zaštite okoliša**. Ciljne skupine koje se žele obuhvatiti ovom prioritetnom mjerom uključuju: i) stručne kadrove u tijelima županijske/lokalne/mjesne samouprave; ii) učenike unutar sustava osnovnog i srednjeg obrazovanja; iii) najšire građanstvo IŽ.

U slučaju edukacije stručnih kadrova u tijelima županijske/lokalne/mjesne samouprave, najprikladniji način djelovanja je organiziranje tematskih predavanja / okruglih stolova / radionica s temama iz aktualne problematike zaštite okoliša. Glavni nositelj, u prvom redu kao organizator, ovih aktivnosti treba biti OZO, koji će, ovisno o temi, ili sam ponuditi stručnog predavača / voditelja, ili ga angažirati bilo u nekoj od stručnih institucija s kojima surađuje, bilo kao konzultantsku uslugu.

U slučaju edukacije za učenike unutar sustava osnovnog i srednjeg obrazovanja, mjera se treba operacionalizirati kombinacijom sljedećih vrsta aktivnosti: i) financiranjem rada „zelenih“ sekcija u županijskim školama; ii) organizacijom međuškolskih natjecanja u aktivnostima vezanim uz brigu o okolišu; iii) organizacijom programa prikupljanja sekundarnih sirovina, uređenja školskog i

⁷² I postojeći, i možda novoosnovani; i zbog njihovog trenutnog iskustva, i zbog same prirode posla.

gradskog/općinskog okoliša, sudjelovanje u praćenju i izvještavanju o stanju okoliša, ...; iv) poticanjem uključivanja u međunarodne inicijative sličnog karaktera (npr. GLOBE); vi) organizacijom seminara za nastavnike, i dr. Nositelji provedbe ove mjere, ovisno o kojoj se aktivnosti radi, različiti su upravni odjeli Županijske samouprave, u suradnji s tijelima općinske i gradske samouprave, no logične fokalne točke su UOPK i OZO.

Konačno, u slučaju edukacije za najšire građanstvo, najprikladnija forma je financiranje udruga koje se bave edukacijom za okoliš, odnosno njihovih relevantnih projekata.

Važno je uočiti da se, promatrano financijski, u svim navedenim slučajevima radi o relativno jeftinim mjerama koje su dijelom samofinancirajuće (npr. prikupljanje sekundarnih sirovina), dijelom vraćaju vrijednost za novac (npr. uključivanje školskih sekcija u programe praćenja i izvještavanja o stanju okoliša), dijelom zahtijevaju nevelika ulaganja, koja se vraćaju kao značajno obogaćenje odgojno-obrazovnog sadržaja (organizacija predavanja, nastave u prirodi, i sl.), a uvijek izvjesno dugoročno vode značajnim uštedama. Naime, što je stručniji kadar koji odlučuje, to je viša učinkovitost provedenih aktivnosti i manji broj „promašenih projekata“; a edukacija učenika i građana mijenja obrasce ponašanja u smjeru generiranja manjeg pritiska na okoliš, a time i manjih negativnih posljedica koje treba spriječavati / sanirati „kontramjerama“.

Konačno, **programom se posebno podupire integriranje elemenata edukacije za okoliš u provedbu svih ovim Programom predlaganih prioriternih mjera**, jer: i) s jedne strane, participativno planiranje / odlučivanje / upravljanje daje to bolje rezultate što su bolje informirani / educirani akteri koji u njemu sudjeluju; ii) najučinkovitija edukacija je upravo ona gdje se uči rješavajući konkretan problem.

6.13 „KORAK DALJE“ U ODRŽIVOM RAZVOJU NA PODRUČJU IŽ: POKRETANJE PILOT PROJEKATA I USPOSTAVA INFORMACIJSKOG SUSTAVA ODRŽIVIH / „ZELENIH“ RAZVOJNIH PROJEKATA / SCENARIJA / MODELA

Ova prioritetna mjera odnosi se na pokretanje manjeg broja dobro zamišljenih i dovoljno kvalitetno podržanih pilot-projekata, na kojima će se isprobati različita, u većem broju dokumenata stalno spominjana, ali čini se nikada do kraja isprobana razvojna rješenja. Mjera je vrlo važna i za kvalitetu planiranja, budući da se njome obogaćuje fond znanja i smanjuje udio pretpostavki i nagađanja.

Naglasak je pri tome na onom „dovoljno kvalitetno podržanih“, čime se podrazumijeva da se pilot-projektu pristupi kao eksperimentu koji treba dati odgovor na pitanje kada i zašto je određeni razvojni model uspješan, a kada ne. Da bi se to učinilo, vrlo je važno imati uspostavljen blizak odnos s projektom, u kojemu se prate njegovi rezultati, reagira na probleme, i sl.⁷³

Pilot-projekti bi prvenstveno trebali isprobati ideje spominjane u vezi s održivim ruralnim razvojem, kao skladne kombinacije **seoskog i eko-turizma, ekološke poljoprivrede, korištenja obnovljivih izvora energije, suvremenih „zelenih“ praksi rješavanja problema otpada i otpadnih voda**, itd.

Osim ovoga, **gospodarenje otpadom** u području odvojenog prikupljanja otpada otvara ogroman broj mogućnosti za osmišljavanje pilot-projekata kojima će se unaprijediti ovaj važan sektor zaštite okoliša, te istovremeno djelovati na ekološku svijest pojedinaca.

Ovisno o temi projekta, njegov **inicijator i koordinator** ispred Županijske samouprave može biti bilo koji od programom eksplicitno spominjanih upravnih odjela, a naročito županijske razvojne agencije (IDA, AZRRI, ITRA). U ulozi provoditelja pilot-projekta mogu se očekivati u prvom redu gospodarski sektor, zainteresirani pojedinci / poduzetnici, NVU, a možda i javne ustanove (npr. parkovi prirode, i sl.).

⁷³ Ovo se posebno naglašava iz razloga što se čini da je osnovni problem „kratkog životnog vijeka“ i neučinkovitosti velikog broja pokretanih inicijativa, davnih poticaja, i sl., upravo nedostatan praćenje / sustavno razumijevanje problema / adaptivno upravljanje pokrenutim procesom.

Operativno, mjeru treba provesti na način da se maksimalno iskoristi kreativnost i poduzetnički duh što šireg kruga aktera, pa se u tome smislu optimalnom procedurom čini⁷⁴: i) nakon prezentacije ideje, raspisati javni natječaj za idejne projekte u definiranim područjima od interesa; ii) nakon analize stručnog povjerenstva, odabrati (i nagraditi/otkupiti) najzanimljivije projekte; iii) pokrenuti projekt na način da ga sufinancira (kreditira, ili na neki drugi način pomaže) Županija, a možda i neki drugi partneri (bilateralni i multilateralni fondovi, FZOEU, EU fondovi, bankarski sektor,...); iv) praćenje i analiza uspješnosti odabranih projekata, izrada „katastra“ (informacijskog sustava) i promocija uspješnih (i manje uspješnih, gdje će se onda prvenstveno analizirati prepreke i razlozi neuspjeha) „održivo-razvojnih“ projekata / modela, čija je uspješnost demonstrirana pilot-projektima, te pomoć svima zainteresiranima za njihovo repliciranje.

Projekte se **financira** ovisno o mogućnostima Županije, no na način da pilot-program ispuni svoju demonstracijsko-eksperimentalno-edukacijsku funkciju. U povoljnijem slučaju, Županija ima ulogu inicijatora i koordinatora, a potrebna sredstva prikupe se od partnera iz sektora gospodarstva, od međunarodnih fondacija, i dr.

6.14 „KORAK DALJE“ U RAZVOJU ODRŽIVE POLJOPRIVREDE NA PODRUČJU IŽ

Kako je to relativno detaljno argumentirano (vidi poglavlja 2.5.2 i 5.13), poljoprivreda je sektor koji je izrazito značajan na području IŽ, i općenito kao dio gospodarstva, a posebno kao značajan element održivog razvoja njenih ruralnih područja. U okviru ove prioritetne mjere želi se dati poticaj razvoju održivije, a time i okolišno prihvatljivije poljoprivrede i općenito gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, i to kroz dvije vrste aktivnosti koje su se kao preporuke pojavile u kontekstu većeg broja analiziranih tema zaštite okoliša, što je relativno objektivan indikator njihovog značaja i prioritetnosti.

Prva predlagana aktivnost je **izrada studije „Iskustva, mogućnosti, prepreke i preporuke za razvoj ekološke poljoprivrede na području IŽ“**. Kako naslov sugerira, radi se o analizi kojom će se učiniti nužan prvi korak od trenutnog sveprisutnog deklarativnog opredjeljenja za „ekološku poljoprivredu“ i „proizvodnju zdrave hrane“ ka njenom ostvarivanju, na način da se na osnovi sveobuhvatne analize⁷⁵ daju konkretne preporuke i prijedlog (županijskog) *Akcijskog plana za unapređenje sektora ekološke poljoprivrede na području IŽ*.

Logočni **nositelji aktivnosti** su UOPŠLRV, odnosno AZRRI, a da bi bila što realističnija i operativno upotrebljivija, prilikom izrade treba konzultirati sve relevantne i zainteresirane dionike, uključujući u prvom redu udruge koje se već duži niz godina bave ekološkom poljoprivredom, zadruge, HZPSS, NVU, JLS, JPP, ŽKP, IZPTP. Za samu provedbu aktivnosti izvjesno će biti potrebno angažirati vanjskog suradnika koji će osigurati sve potrebne vrste ekspertize.

S obzirom na značaj mjere, osiguranje sredstava potrebnih za njenu provedbu⁷⁶ ne bi trebalo predstavljati problem. Štoviše, budući se radi o projektu od kapitalnog značaja za restrukturiranje sektora poljoprivrede u IŽ, uz odgovarajuću pripremu, u kojoj je predlagana izrada Studije odličan prvi korak, izvjesno je moguće osigurati sufinanciranje iz EU SAPARD fonda.

⁷⁴ Sličnu proceduru s identičnom namjerom upravo koristi Zavod za prostorno uređenje i održivi razvoj Primorsko-goranske županije.

⁷⁵ Treba analizirati: postojeća iskustva u IŽ (i drugdje u RH, ali i EU), postojeće resursne i druge relevantne okolnosti (uključujući: prirodne – ovo uključuje i PPIŽ-om predviđenu izradu „agroekološke osnove“ IŽ, tržišne, regulativne, institucionalne, sociokulturne, ...), trenutne iskustveno i/ili logički ustanovljive prepreke; objektivne mogućnosti u ovisnosti o zadovoljenosti ključnih pretpostavki; i sl.

⁷⁶ Jasno, ovisno o zadanom sadržaju, varira i cijena izrade Studije. Programom se sugerira pristup gdje se prvo za manja sredstva (do 200.000 kn) koja je i lakše izdvojiti napravi PRVI KORAK - sveobuhvatna sustavna analiza manje razine detaljnosti u pojedinim segmentima, s procjenama koštanja konkretnijih provedbenih aktivnosti, a potom se informiranije odluči o daljnjim, skupljim, koracima.

Druga aktivnost je kvalitetnije osiguravanje stručno/informativnog servisa poljoprivrednicima, kroz kvalitetnije povezivanje i angažiranje postojećih potencijala, pod čime se u prvom redu misli na Institut za poljoprivredu i turizam u Poreču (IZPTP). Primjeri savjetodavnog/edukacijskog servisa poljoprivrednicima, koji i osigurava djelotvorniju poljoprivrednu proizvodnju, i smanjuje pritisak od poljoprivrede na okoliš uključuju: ispitivanje pogodnosti tla za različite kulture; ispitivanje potrebi za gnojivom⁷⁷; te različiti oblici informiranja, edukacije i savjetovanja u vezi s gospodarski i okolišno naprednim praksama i trendovima u poljoprivredi (npr. ekološka poljoprivreda, suvremeno Zadrugarstvo, i dr.). Nositelji i sudionici u provedbi aktivnosti isti su kao i kod prve aktivnosti.

6.15 „KORAK DALJE“ PREMA OKOLIŠNO PRIHVATLJIVIJUJ PRAKSI U SEKTORU EKSPLOATACIJE MINERALNIH SIROVINA

Eksploatacija mineralnih sirovina tradicionalno je prisutna na području IŽ. Nažalost, njen tragovi u prostoru vrlo jasno svjedoče o činjenici da se okoliš, a pogotovo krajobraz nisu pretjerano vrednovali u prošlom razdoblju, odnosno, ono što je relevantno, da su se vrednovali manje nego ih vrednujemo danas.

Logični prvi korak u sustavnom nastojanju oko unapređenja zatečenog stanja u prostoru je izrada sveobuhvatne STUDIJE GOSPODARENJA MINERALNIM SIROVINAMA NA PODRUČJU IŽ, koja će uključivati: i) podatkovno utemeljen opis trenutnog stanja; ii) procjenu ekonomske opravdanosti / optimalne razine proizvodnje, s analizom raspodjele koristi i troškova; iii) stratešku procjenu utjecaja na okoliš za sektor i njegove razvojne projekcije.

Studija će poslužiti kao osnova za donošenje dugoročnog⁷⁸ Akcijskog plana za unapređenje gospodarenja mineralnih sirovinama na području IŽ.

OSNOVNI PREDUVJET za ispunjenje mjere je osigurati suradnju svih relevantnih institucija, odnosno osigurati dovoljno vrijeme za „izradu Studije“, jer željena analiza treba biti izrađena na visoko participativan i transparentan način, a to, budući se radi o društvenom procesu, a ne samo o stručnoj analizi i komentaru podataka, te činjenici da je važan željeni rezultat studije i izgradnja „društvenog kapitala“ u sustavu planiranja i upravljanja gospodarenjem mineralnim sirovinama, zahtjeva vrijeme! Postojeća iskustva sugeriraju da rok za provedbu ne bi trebao biti kraći od godinu dana.

Iskustva sa sličnim projektom već postoje u nekim županijama (npr. Zagrebačka županija), pa se u osmišljavanju projekta, radi njegove maksimalne racionalizacije / djelotvornosti, sugerira korištenje kako postojećih iskustava izrade, tako i univerzalno upotrebljivih dijelova postojećih studija.

Predlaže se da se do izrade Studije ne odobravaju nova istražna i eksploatacijska polja!

Nositelji provedbe mjere, ispred IŽ, su UOG i UOPUGZO.

6.16 „KORAK DALJE“ U RAZVOJU ODRŽIVOG TURIZMA NA PODRUČJU IŽ

Turizam je djelatnost čiji neupravljeni / spontani rast izvjesno vodi u „samozagušenje“ (vidi poglavlje 5.17), pa s obzirom na vrlo ambiciozne planove njegova razvoja na području IŽ, te deklarirani cilj razvoja visoko kvalitetnog turizma prepoznatljivog upravo po atraktivnom i očuvanom okolišu, trajna sustavna integracija brige o okolišu i održivom korištenju prirodnih resursa svakako ima svoje mjesto među trajno prioritetnim mjerama zaštite okoliša u IŽ.

Trenutna situacija s integracijom brige o okolišu u sektor turizma može se ocijeniti kao relativno povoljna jer: i) svi sektorski strateški razvojni dokumenti imaju očuvani okoliš kao cilj integriran u viziju Istre kao „Zelenog utočišta Mediterana“; ii) već tradicionalno (preko deset godina) postoji redovna godišnja aktivnost „Neka moja Istra blista“ kojoj je osnovni cilj osvješćivanje važnosti očuvanog okoliša za budući

⁷⁷ takvi projekti se već više godina uspješno provode u Osječko-baranjskoj županiji.

⁷⁸ jer u sektoru eksploatacije mineralnih sirovina ništa se ne može promijeniti „od danas na sutra“

razvoj sektora turizma i IŽ općenito, te unapređenje nekog segmenta stanja / zaštite / gospodarenja okolišem (, koja svake godine ima neku drugu zadanu temu), pa se dio ove mjere može opisati kao „činjenje više onog što se već čini“. Konkretno, s većim sredstvima podržati akciju Nek se moja Istra blista; s značajnijim financijskih i stručnim resursima podržati provedbu načelno deklarirani mjera održivog korištenja atraktivne prirodne baštine kao turističkog resursa; i sl.

Osim toga, mjerom se otvara prostor za iniciranje aktivnosti koje se trenutno manje ili uopće ne provode. Kao prioritet se predlaže sustavna kampanja s ciljem implementacije projekata čistije proizvodnje u turističko-ugostiteljskim objektima. Iskustva iz sredina u kojima je takva aktivnost provedena sugeriraju da se na ovakav način, sustavnom analizom poslovnih procedura i njihove okolišne djelotvornosti i prihvatljivosti, osim značajnog smanjenja emisija otpada / otpadnih voda i racionalizacije korištenja ulaznih resursa, postižu i uštede, pa se čak i kad se promatra samo gospodarski učinci, radi o samofinancirajućoj a moguće čak i profitabilnoj mjeri / aktivnosti.

Nositelji i sudionici u provedbi mjere uključuju UOTT, ITRA, UOPUGZO, JLS, TZIŽ, TZO/G, IZPTP, NVU, JPP, NH, vanjske konzultante.

6.17 „KORAK DALJE“ U INTEGRIRANJU BRIGE ZA OKOLIŠ U GOSPODARSKI SEKTOR NA PODRUČJU IŽ

Razina u kojoj je briga o okolišu uvažavana u gospodarstvu u cijeloj RH, pa onda i u IŽ (uz rijetke, i stoga naročito vrijedne iznimke), znatno je niža od EU razine. S obzirom na strateški cilj i perspektivu pridruživanja, nastojanje na smanjivanju ovog raskoraka spada među prioritetne mjere sektora zaštite okoliša.

Integracija zaštite okoliša u druge sektore pojavila se u ovom programu eksplicitno, kao komentirani instrument zaštite okoliša, te implicitno, kada se ona komentirala u kontekstu niza različitih segmenata (od 5.8 do 5.16). Uvođenje više ili manje formalnog sustava upravljanja okolišem u djelovanje različitih aktera iz gospodarskog sektora, način je na koji se integracija zaštite okoliša institucionalizira u praksi.

Glavni nositelji provedbe ove mjere su OZO, IDA, AZRRI, ITRA, ŽKP, te poduzeća, udruge i institucije koje mogu pružiti potrebnu konzultantsku uslugu (HCCP, i dr.) u osmišljavanju okolišno prihvatljivijeg poslovanja.

Operativno, aktivnosti kojima se ove mjere provode, u prvoj fazi u prvom redu uključuju edukaciju i informiranje o razlozima, ciljevima, očekivanim dobitima, i sl., s prezentacijom i promocijom pozitivnih primjera. U kasnijim fazama, nakon što se zainteresira inicijalna grupa poslovnih subjekata, kreće se u provedbu sufinanciranih pilot-projekata, koji trebaju rezultirati konkrentim prijedlozima unapređenja proizvodnih procesa u smislu veće prihvatljivosti za okoliš.

Druga vrsta aktivnosti kojima se zaštita okoliša treba integrirati u regionalne razvojne strategije / programe / planove / projekte je provedba što kvalitetnijih SPUO i PUO procedura. Kvalitetno sudjelovanje predstavnika regionalne i lokalne samouprave u radu komisije, te informirane, aktivne „zelene“ NVU, spremne za konstruktivni argumentirani dijalog, ali i sposobne artikulirati i lobistički usmjeriti volju građana, vrlo su važni i potencijalno moćni čimbenici osiguranja održivog razvoja na području IŽ.